

Rondje Europa: uit de impasse!

Actuele onderwerpen in het kader van het
Sloveens voorzitterschap van de Europese Unie
(1 januari 2008-1 juli 2008)

VNO-NCW

VNO-NCW is de grootste centrale ondernemingsorganisatie van Nederland. Zij behartigt de gemeenschappelijke belangen van 175 brancheverenigingen met hun ruim 115.000 aangesloten ondernemingen. De vijf bij VNO-NCW aangesloten regionale werkgeversverenigingen en Jong Management vertegenwoordigen 8.500 persoonlijke leden. VNO-NCW representeert 90 procent van de werkgelegenheid in de marktsector.

Bezuidenhoutseweg 12, 2594 AV Den Haag
Postbus 93002, 2509 AA Den Haag
Telefoon 070 349 03 49
Fax 070 349 03 00
E-mail informatie@vno-ncw.nl
Internet www.vno-ncw.nl

Kantoor Brussel:
Archimedesstraat 5 - Box 4
1000 Brussel
België
Telefoon 0032 2 510 08 80
Fax 0032 2 510 08 85
E-mail brussel@vno-ncw.nl

© VNO-NCW

Januari 2008

ISBN: 97-890-5771-132-9
Foto omslag: Ljubljana (Google Earth)

INHOUD

VOORWOORD	6
DE EUROPESE UNIE: UIT DE IMPASSE! (algemene beschouwing)	7
Keerpunt '07	9
Visie VNO-NCW: Een Europa dat werkt! (21 maart 2007)	9
Visie kabinet-Balkenende IV	10
Verdrag van Lissabon (13 december 2007)	10
Lobbysuccessen 2007	11
Prioriteiten EU-voorzitterschap Slovenië (januari-juli 2008)	12
VNO-NCW-prioriteiten 2008: een duurzame Lissabon-agenda	13
 DE UITDAGING VAN DE GLOBALISERING	 19
1. Vooruitzichten wereldeconomie 2008-2009	21
2. Lissabon-strategie	23
2.1 De grote betekenis van de Lissabon-agenda	23
2.2 Cyclus 2008-2010	23
2.3 Werkgelegenheidsbeleid en Flexicurity	24
2.4 Stabiliteits- en Groeipact	25
2.5 Migratie	25
2.6 MKB-beleid	26
2.7 Industriebeleid	26
2.8 Duurzaam ondernemen	27
2.9 Regionaal beleid van de Europese Unie	28
3. Onderzoek, ontwikkeling en onderwijs	29
3.1 European Institute of Technology	29
3.2 Biotechnologie	29
3.3 Nanotechnologie	30
3.4 Intellectuele Eigendom	31
3.5 Onderwijs	31
4. Handelspolitiek: de externe dimensie van de Lissabon-agenda	33
4.1 WTO Doha-ronde	33
4.2 Handels- en concurrentiestrategie van de EU	33
4.3 Regionale handelsakkoorden	34
4.4 Handelspolitiek instrumentarium	34
4.5 Nieuwe markttoegangsstrategie	35

VERSTERKING INTERNE MARKT EN MEDEDINGING	37
5. Versterking interne markt	39
5.1 Single Market Review (20 november 2007)	39
5.2 Dienstenrichtlijn	39
5.3 Diensten van algemeen belang	40
5.4 Vrij verkeer van werknemers binnen de EU	40
5.5 Better regulation	41
5.6 Overheidsaanbestedingen	42
5.7 Postrichtlijn	42
5.8 Klachtenprocedures voor ondernemers	42
6. Mededinging	45
6.1 Concentratiecontrole	45
6.2 Discussiedocument <i>Review of article 82</i>	45
6.3 Steunbeleid	46
6.4 Verordening m.b.t. de-minimissteun	46
6.5 Groenboek Private enforcement	47
EEN STERKE ECONOMIE	49
7. Belastingen, douane en accijnzen	51
7.1 Directe belastingen	51
7.2 BTW	53
7.3 Douaneaangelegenheden	55
7.4 Accijnzen	57
8. Corporate Governance	59
8.1 Actieplan ondernemingsrecht	59
8.2 Richtlijn aandeelhoudersrechten	59
8.3 Voorstel tot wijziging van de Derde en Zesde Richtlijn	59
8.4 Statuut voor een Europese besloten vennootschap	60
8.5 Jaarrekeningvoorschriften	60
9. Infrastructuur	63
9.1 Algemeen EU transportbeleid	63
9.2 Transport, klimaat en milieu	63
9.3 Infrastructuur; Trans-Europese netwerken	63
9.4 Prijsbeleid, infrastructuurheffing	64
9.5 Luchtvaart	64
9.6 Zeescheepvaart; havens	64
10. Telecom	65
10.1 Actieplan i 2010 eEurope	65
10.2 Telecommunicatie	65
10.3 Privacy	65
EEN DUURZAME ECONOMIE	67
11. Energie en klimaatbeleid	69
11.1 Klimaatverandering en co ₂ -emissiehandel	69
11.2 Liberalisering energiemarkten	71
11.3 Energiebelasting	71
12. Milieu	73
12.1 Duurzame productie en consumptie	73
12.2 Afvalstoffen	73
12.3 Lucht (richtlijn en emissieplafonds)	74
12.4 Bodem	74
12.5 Water (richtlijn prioritair stoffen)	75

12.6	Biodiversiteit	76
12.7	IPPC	76
13.	Arbeidsomstandigheden en gezondheid	77
13.1	Arbeidsomstandigheden	77
13.2	Gezondheid	78
14.	Consumentenbeleid	81
14.1	Herziening 'Consumer acquis'	81
14.2	Collective Redress	81
14.3	Richtlijn algemene productveiligheid	81
14.4	Technische harmonisatie, normalisatie en certificatie	82

ARBEIDSVERHOUDINGEN 83

15.	Arbeidsrecht en sociale dialoog	85
15.1	Belangrijkste arbeidsrechtelijke ontwikkelingen in 2007	85
15.2	Werkprogramma van Europese sociale partners 2005-2008	86
15.3	Detachering van werknemers	87
15.4	Herstructurering van bedrijven	87
15.5	Europese Ondernemingsraden	88
15.6	Uitzendarbeid	88
15.7	Arbeidstijdenrichtlijn	88
15.8	Transnationale collectieve onderhandelingen	89
15.9	Coördinatie sociale zekerheid	89
15.10	Gelijke behandeling	89
16.	Pensioenen	91
16.1	Vergrijzingsproblematiek	91
16.2	Open coördinatiemethode	91
16.3	Grensoverschrijdende mobiliteit	92
16.4	International Accounting Standards (IAS)	93
16.5	Solvency II	94
16.6	Overige ontwikkelingen	94

BIJLAGEN 95

I.	De EU: lidmaatschap en toetredingsbeleid	97
	Lidstaten	97
	EVA en EER	97
	Toetredingsbeleid	97
	Kandidaat-lidstaten (Turkije, Kroatië, Macedonië)	98
	Westelijke Balkan (Albanië, Bosnië-Herzegovina, Montenegro, Servië, Kosovo)	99
	Euro- en Schengenzone	99
II.	De EU: werking van de instituties	101
	Algemeen	101
	Europese instellingen	101
	EESC en tripartite EU-agentschappen	102
	Structuur- en cohesiefondsen	103
	Verdragen	103
	Besluitvormingsprocedures	103

Voorwoord

VNO-NCW brengt bij de aanvang van ieder nieuw halfjaarlijks EU-voorzitterschap een *Rondje Europa* uit. Daarin wordt op een groot aantal voor het bedrijfsleven relevante thema's ingegaan, inclusief de opvattingen van VNO-NCW.

De laatste aflevering verscheen in augustus 2007 onder de titel: *De Europese Unie: uit de impasse?*

Hierbij treft U het *Rondje* aan ter gelegenheid van het Sloveense voorzitterschap gedurende de eerste helft van 2008, onder de titel: *De Europese Unie: uit de impasse!*.

Die twee titels zeggen iets over de keer ten goede, die met het Verdrag van Lissabon van 13 december 2007 is bereikt.

In het inleidende hoofdstuk wordt in meer algemene zin ingegaan op de vooruitzichten voor Europa alsmede de prioriteiten van VNO-NCW voor 2008 e.v.

Het *Rondje* wordt uitgebracht onder verantwoordelijkheid van het Brusselse kantoor van VNO-NCW, dat nauwe relaties onderhoudt met o.a. de Europese werkgeverskoepel BUSINESS EUROPE en de officiële EU-instellingen.

Gebleken is dat het *Rondje* zich in een grote belangstelling mag verheugen van vele beleidsmakers in Brussel en Den Haag, in én buiten werkgeverskring. Graag wens ik hen op nieuw een nuttig gebruik van dit document toe.

Jan-Willem van den Braak
Permanent Gedelegeerde VNO-NCW

Brussel, januari 2008

DE EUROPESE UNIE: UIT DE IMPASSE!

DE EUROPESE UNIE: UIT DE IMPASSE!

(algemene beschouwing)

Jan-Willem van den Braak

Keerpunt '07

Met de verwerping van de ontwerp-Grondwet in Nederland en Frankrijk medio 2005 trad het groeiende wantrouwen in het Europese project onder een belangrijk deel van de Europese burgers aan het licht.

Verskillende oorzaken lagen daaraan ten grondslag. Daaronder zeker de teruggang van de wereldeconomie én het terrorisme sinds 2001, het vele jaren gepropageerde ideaal van een multiculturele samenleving, de soms onbegrijpelijk complexe en als onredelijk ervaren Brusselse regelzucht, de forse uitbreiding van de EU met 10 lidstaten in 2004 en de supranationale ('eurofiele') idealen van een groot deel van de politieke elites.

Begin 2007 wisten de EU-landen nog steeds niet hoe men hierop adequaat moest reageren. Daarmee was het Europese project in een *impasse* terechtgekomen.

Bondskanselier Merkel kwam begin 2007 niet verder dan aankondiging van een in juni 2007 vast te stellen 'roadmap' voor een oplossing van de Grondwetscrisis, hopelijk in 2009, maar misschien ook pas daarna. En zelfs zo'n wegenkaart werd allerwegen nog als behoorlijk ambitieus gekenschetst. En dit ook nog eens in het jaar dat de Unie zijn 50-jarig bestaan herdacht. In maart gingen de regeringsleiders hiervoor naar Berlijn maar veel verder dan een verklaring van het Duitse voorzitterschap kwam het niet.

Maar vervolgens kwam er toch vrij onverwacht langzamerhand een keer ten goede door het doortastende optreden van diezelfde bondskanselier op twee fronten.

Op de eerste plaats werden tijdens de Voorjaarsstop de in januari gedane voorstellen van de Commissie bezegeld om in 2020 te komen tot een forse reductie van de CO₂-uitstoot (-20%, bij een wereldwijde aanpak -30%), tot vergroting van duurzame energie (-20%) en tot een besparing van energie (-20%).

Op de tweede plaats werd in juni materiële overeenstemming geforceerd over de vervanging van de ontwerp-Grondwet door een regulier Verdrag, ondanks verzet van de landen die de Grondwet al hadden goedgekeurd.

Zo kon als titel van het in augustus gepubliceerde Rondje Europa de vraag geformuleerd worden: *De Europese Unie: uit de impasse?*

Het Portugese voorzitterschap kon in de tweede helft van 2007 op de Duitse successen voortbouwen.

Belangrijke prioriteit was de uitwerking van de eerdere afspraken over energie en klimaatverandering.

Op 13 december jl. werd het Europees Hervormingsverdrag in Lissabon ondertekend door de regeringsleiders, nadat al in juni jl. onder het Duitse voorzitterschap materieel overeenstemming was bereikt (zie meer uitgebreid verderop).

Daarmee kan nu gezegd worden dat de Europese Unie uit de *impasse* is, zoals de titel van dit Rondje Europa luidt.

VNO-NCW-visie: Een Europa dat werkt! (21 maart 2007)¹

Al op 21 maart jl. werd samen met MKB-Nederland een positieve en pragmatische visie op het Europa van de toekomst gepubliceerd in een uitvoerige nota onder de titel: *Een Europa dat werkt!*.

Positief, want vijftig jaar Europese samenwerking heeft de bevolking en de bedrijven immers per saldo veel goeds gebracht: vrede, stabiliteit, welvaart en werkgelegenheid.

In de nota kiest VNO-NCW voor een economisch sterk, duurzaam, sociaal en veilig Europa, dat zijn kracht vindt in de diversiteit van de lidstaten op politiek, cultureel, sociaal en religieus terrein. Het unieke, dynamische karakter van de Europese Unie (zonder vooraf vastgelegd einddoel) past daar zeer goed bij.

De nota wijst erop dat de wereldwijde concurrentie steeds heviger wordt, nu ook vanuit nieuwe landen als China, India en Brazilië. En tegelijk kampt Europa met een steeds forser vergrijzingsprobleem.

De politieke en de economische concurrentiepositie van Europa in de wereld moet blijvend versterkt worden. De EU heeft in dat licht een evidente meerwaarde ten aanzien van:

– vervolmaking van de interne markt;

¹ De nota is ook verkrijgbaar in een Engelse versie onder de titel *A Europe that works!*.

- energiezekerheid en een gezond milieu (klimaatproblematiek);
- veiligheid en internationale criminaliteitsbestrijding;
- bescherming van de buitengrenzen en immigratiebeleid;
- kennisontwikkeling en -verspreiding (innovatie).

De handelspolitiek kan daarbij worden gezien als een integraal onderdeel van de Lissabonstrategie inzake de concurrentiepositie van de EU.

Andere vraagstukken kunnen juist beter door de lidstaten of door zelfregulering van maatschappelijke instellingen tot een oplossing worden gebracht. Subsidiariteit betekent dat zaken nationaal moeten gebeuren als dat kan, maar Europees moeten gebeuren als dat nodig is. Het gaat daarbij in ieder geval om het sociaal beleid en de directe belastingen.

Om de Europese agenda goed te kunnen uitvoeren, zullen de lidstaten hun eigen nationale sociaal-economische huis goed op orde moeten hebben. Het gaat hierbij met name om het voldoen aan de financieel-economische criteria van het Groei- en Stabiliteitspact (begrotingstekort, staatsschuld en inflatie), maar ook om de herijking van de verzorgingsstaatarrangementen in de richting van meer flexibiliteit en eigen verantwoordelijkheid. Voor veel lidstaten valt hier nog veel te doen, gelukkig heeft Nederland hier al het een en ander bereikt.

Als een van de belangrijkste uitdagingen voor de EU om het vertrouwen van burgers en bedrijven te herstellen, noemt de nota 'betere regelgeving' (better regulation: minder regels, betere regels, een betere naleving, minder toezichtslasten en meer toetsing aan het concurrentievermogen).

In de nota wordt verder ingegaan op een groot aantal concrete onderwerpen op economisch, sociaal en milieuterrain.

Visie kabinet-Balkenende IV

Eind februari 2007 trad het kabinet-Balkenende IV aan, gesteund door een coalitie van CDA, PvdA en ChristenUnie. Tegelijk waren de linker- en rechtse vleugelpartijen, die een sterk anti-Europa-sentiment koesteren, fors gegroeid. In dat licht was het een positieve verrassing dat het belang van een 'actieve internationale en Europese rol van Nederland' werd beklemtoond (eerste pijler van het regeerakkoord). Positief was ook dat het nieuwe kabinet per 1 mei 2007 de grenzen opende voor werknemers uit voormalige Oostbloklanden (exclusief Roemenië en Bulgarije), ondanks verzet daartegen van vakbonden en een deel van de politiek.

Het eerste exemplaar van de nota *Een Europa dat werkt!* werd aangeboden aan de nieuwe staatsecretaris voor Europese Zaken, Frans Timmermans, die direct verklaarde zich goed te kunnen vinden in de VNO-NCW-visie en te streven naar intensieve samenwerking met het bedrijfsleven.

In het najaar publiceerde het kabinet zijn visie op Europa uitgebreid in de nota *De Staat van de Unie 2007-2008*. Deze visie bleek opnieuw sterk te sporen met die van VNO-NCW, zoals neergelegd in *Een Europa dat werkt!* (deze titel werd ook expliciet gebruikt als metafoor voor de kabinetsvisie).

Verdrag van Lissabon (13 december 2007)

In de loop van 2008 zullen alle nationale lidstaten het Verdrag moeten ratificeren (in december was dat al het geval ten aanzien van Hongarije). Ierland is het enige land dat een referendum over het nieuw verdrag zal organiseren. Het Nederlandse kabinet zag daar, zoals bekend, in september jl. definitief van af.

Daarmee zal het Verdrag hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2009 in werking treden.

De verwachting is dat het nieuwe Verdrag van Lissabon veel langer in werking zal blijven dan de voorgaande verdragen, wellicht tot ver in het volgende decennium.

Het meest wezenlijke verschil tussen de ontwerp-Grondwet en dit Verdrag is dat het is ontdaan van grondwettelijke elementen zoals vlag en hymne (maar deze blijven feitelijk wel bestaan). De harde kern van institutionele hervormingen is terecht behouden:

- Uitbreiding van besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid op vele terreinen, waaronder justitie, politie, educatie, economische politiek en migratie.
- De aangepaste stemmenweging in de Europese Raad op basis van bevolkingsomvang gaat in per 2014 (met uitloop in speciale gevallen tot 2017). Dit houdt in dat voorstellen zijn aangenomen als tenminste 55% van de EU-leden die samen 65% van de totale bevolking vertegenwoordigen, voor zijn.
- Lidstaten behouden vetorecht over buitenlands beleid, defensiebeleid, sociale zekerheid, belastingen, cultuur en vaststelling van de begroting.
- Meer zeggenschap voor het Europees Parlement (medebeslissingsrecht) op het terrein van landbouw, justitie en binnenlandse zaken.
- De EU krijgt een vaste voorzitter van de Europese Raad van regeringsleiders voor telkens 2,5 jaar. Het halfjaarlijkse voorzitterschap door lidstaten van de vakraden blijft behouden.
- De Europese Commissie wordt vanaf 2014 verkleind tot 15 leden, die per toerbeurt door lidstaten worden voorgedragen. Niet iedere lidstaat is dus langer in de Commissie vertegenwoordigd.
- Instelling van een 'Hoge Vertegenwoordiger' die het buitenlands beleid van de EU coördineert, inclusief het opzetten van een eigen diplomatieke dienst. De Hoge Vertegenwoordiger is tevens vice-voorzitter van de Europese Commissie.

De nationale parlementen krijgen tegelijk meer invloed bij de subsidiariteitstoets. Indien tenminste 1/3 van de nationale parlementen vindt dat een Europees wetsvoorstel de soevereiniteit raakt, moet de Europese Commissie het voorstel opnieuw in overweging nemen. Indien een meerderheid van de parlementen bezwaar heeft tegen een voorstel en de Europese Commissie na heroverweging toch vasthoudt aan het voorstel, dan wordt het niet verder in behandeling genomen als tenminste 55% van leden van de Raad of het Europees Parlement dat wenst.

In het Verdrag is ook voor het eerst een bindende verwijzing naar het uit 2000 stammende Handvest van de Grondrechten opgenomen (die echter niet geldt voor het Verenigd Koninkrijk en Polen).

Geconstateerd kan worden dat alles bijeen aan de vereisten die VNO-NCW aan de verdragswijziging stelde, is voldaan.

Een Verdrag waaruit de zware constitutionele elementen, die immers een superstaat suggereren, zijn verwijderd, maar met maximaal behoud van een betere bevoegdhedenverdeling en efficiëntere besluitvormingsprocedures.

En toen in juni materieel overeenstemming was bereikt over een dergelijk Verdrag, zette VNO-NCW in op het achterwege laten van een nieuwe referendum in Nederland, gelet op de enorme politieke risico's daarvan. In september besloot het kabinet gelukkig hiertoe en werd daarin gesteund door een ruime Tweede Kamermeerderheid.

Europa kan nu slagvaardiger opereren. De EU lijkt na precies 50 jaar definitief een meer pragmatische weg ingeslagen. Het, zeker in Nederland lang gekoesterde federale ideaal, is losgelaten. De EU is en blijft een unieke samenwerking van nationale staten, ergens tussen federatie en louter intergouvernementele samenwerking in. Het EU-niveau is er voor wezenlijke grensoverschrijdende problemen (op basis van zoveel mogelijk meerderheidsbesluitvorming) terwijl de lidstaten hun bevoegdheden hebben en houden op dat wat nationaal bepaald is (subsidiariteit).

Een goede werking van de interne markt wordt in de praktijk soms bemoeilijkt door de tegenwerking van te sterk doorgevoerde nationale lobbies (zoals octrooien, energieliberalisatie, diensten).

Illustratief in dit verband is wellicht ook dat op aandringen van Frankrijk 'vrije en onvervalste mededinging' als doelstelling geschrapt, zoals die in de ontwerp-Grondwet wel was opgenomen. Hieraan hoeft juridisch vermoedelijk niet zwaar te worden getild, maar het bewijst wel dat er altijd weer druk is van sommige zijden om de grenzen voor protectionistische maatregelen op te rekken².

Er is op aandringen van Nederland tevens een protocol inzake 'diensten van algemeen belang' vastgesteld, dat echter evenmin tot een ondergraving van de interne markt hoeft te leiden³.

Het is derhalve essentieel dat de Europese Commissie het Europees belang vertegenwoordigt en een voldoende sterk profiel heeft ten opzichte van de Europese Raad van ministers en het Europees Parlement.

De vraag in dit verband is hoe het nieuwe Verdrag zal uitwerken in de machtsverdeling tussen Raad, Commissie en Europees Parlement.

Het nieuwe Verdrag roept bij sommigen (zeker ook de Commissie zelf) de vrees op dat de macht teveel naar de (grotere) lidstaten gaat verschuiven, m.n. door de nieuwe figuur van de vaste voorzitter van de Europese Raad van Ministers, alsmede de 'dubbele pet' constructie van de Hoge Vertegenwoordiger voor buitenlands beleid van de Raad, die tevens vice-voorzitter is van de Europese Commissie. Daarnaast komen er meer bevoegdheden voor de nationale parlementen.

Daar tegenover kan worden gesteld dat de macht zal verschuiven richting de Commissie als gevolg van de uitbreiding van gekwalificeerde meerderheidsbesluitvorming op diverse terreinen, een efficiëntere Commissie waarbij iedere lidstaat niet langer een Commissaris levert, een betere bevoegdhedenverdeling tussen lidstaten en EU en de mogelijkheid tot instelling van Europees openbaar ministerie.

Alles bijeen zal derhalve afgewacht moeten worden hoe het Verdrag in de praktijk zal uitwerken ten aanzien van de machtsverdeling.

Lobbysuccessen 2007

Lobbyen vanuit Den Haag en Brussel

De Europese lobby van VNO-NCW richt zich op de Europese spelers in Brussel (Commissie, Europarlement) en daarnaast op de Nederlandse politiek.

Het Brusselse VNO-NCW-kantoor onder leiding van de permanent-gedelegeerde vormt daarbij de verbindingsschakel tussen de Brusselse politiek en het Haagse hoofdkwartier van VNO-NCW⁴.

Vijf hoofdtaken worden behartigd:

- Het volgen en analyseren van de ontwikkelingen in de Brusselse politiek en het verschaffen van relevante informatie daarover aan de Haagse directie en staf respectievelijk de leden van VNO-NCW.
- Het desgewenst ondersteunen van leden van VNO-NCW in de Brusselse lobby.
- Het voeren van lobbyactiviteiten, samen of in samenspraak met specialisten van VNO-NCW of leden van VNO-NCW, ten aanzien van onderwerpen met een specifiek belang voor het Nederlandse bedrijfsleven.
- Het onderhouden van contacten met de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging (ambassade) bij de EU resp. met hooggeplaatste EU-ambtenaren.
- Het ondersteunen van en deelnemen aan de lobby van BUSINESSEUROPE.

BUSINESSEUROPE

De Confederation of European Business (BUSINESSEUROPE) heeft een kantoor in Brussel, waarin enkele tientallen staffleden werkzaam zijn⁵. De beleidsvoorbereiding vindt plaats in zeven hoofdcommissies en zeventig werkgroepen, waaraan staffleden van de lidverenigingen deelnemen.

² Ook in het huidige EU-Verdrag staat 'vrije en onvervalste mededinging' niet als aparte doelstelling vermeld, maar als middel/activiteit om de interne markt te verwezenlijken. In het nieuwe Verdrag is dit dus zo gebleven. Ook de artikelen over mededinging zijn onveranderd sterk verankerd in het nieuwe Verdrag. Het toegevoegde protocol over de interne markt en mededinging onderstreept eveneens het belang van de interne markt en de rol van vrije en onvervalste mededinging.

³ Daarmee wordt verduidelijkt dat ten aanzien van publiek/private diensten (woningcorporaties, ziekenhuizen etc.) een zekere mate van nationaal beleid mogelijk blijft. Dit heeft echter geen negatieve gevolgen voor het element marktwerking ten aanzien van diensten van algemeen economisch belang. De huidige Europese wetgeving inzake interne markt en mededinging (art 16 en 86(2) VEG) blijft onverkort gelden en biedt, mede gelet op de algemene doelstellingen van het Verdrag, voldoende garanties voor een evenwichtige afweging tussen marktwerking en de kwaliteit van publieke dienstverlening.

⁴ VNO-NCW, Archimedesstraat 5 (box 4), B-1000 Brussel; tel. 0032-2-510 08 80. Zie ook www.vno-ncw.nl. Het Brusselse kantoor bestaat sinds 1991.

⁵ BUSINESSEUROPE, Avenue de Cortenbergh 168, B-1000 Brussel; tel. 0032-2-237 65 11. Zie ook www.BUSINESSEUROPE.eu.

Er vindt frequent formeel en informeel overleg plaats van de BUSINESS-EUROPE-directie met de permanent-gedelegeerden van de diverse lid-verenigingen in Brussel over de te volgen lobbykoers.

BUSINESSEUROPE heeft 39 leden: naast de leden uit de EU-landen, zijn er ook werkgeversverenigingen aangesloten uit Noorwegen, IJsland, Zwitserland, San Marino, Kroatië en Turkije.

De bestuurlijke eindverantwoordelijkheid berust bij de Raad van Presidenten (waarin ieder lid zijn eigen voorzitter afvaardigt). Uit dit bestuur worden een president (sinds 1 juli 2005 Ernest-Antoine Seillière) alsmede een aantal vice-presidenten (waaronder sinds 1 januari 2007 VNO-NCW-voorzitter Bernard Wientjes) gekozen.

De algemeen-directeuren van de lidfederaties komen eveneens enkele malen per jaar bijeen (ExCo).

De officiële beleidsprioriteiten van BUSINESSEUROPE voor 2008/2009 zijn als volgt:

1. Implement the reforms for growth and jobs
2. Integrate the European markets
3. Govern the EU efficiently
4. Shape globalisation and fight protectionism
5. Promote a secure, competitive and climate-friendly energysystem
6. Reform European social systems

Deze prioriteiten zijn uitgewerkt in 29 concrete lobby-onderwerpen. Een beschrijving daarvan mét standpunten is te vinden op de website van BUSINESSEUROPE.

Strategische vraagstukken inzake de toekomst van Europa worden met de leden besproken in het bestuur en in het 'Platform Europa', dat in het najaar van 2007 van start is gegaan (als opvolger van de Commissie Europese Markt), onder voorzitterschap van ex-minister B. Bot.

Het Platform zal in beginsel driemaal per jaar bijeenkomen, waarvan tweemaal in Brussel.

Lobbysuccessen 2007

Een eerste succes was, zoals al beschreven, de aanvaarding van een pragmatisch Verdrag alsmede het achterwege blijven van een referendum daarover.

Daarnaast werden concreet lobbysuccessen geboekt op o.a. de volgende onderwerpen:

- de voor Nederland zeer bezwaarlijke richtlijn luchtkwaliteit werd in tweede lezing in de goede richting aangepast resp. afgezwakt (november)
- de Europese Raad heeft de bodemrichtlijn geblokkeerd (december)
- met het Nederlandse kabinet werd een akkoord afgesloten over de implementatie van het door de EU overeengekomen energie- en klimaatbeleid (duurzaamheidsakkoord d.d. 1 november 2007)⁶
- het Europees Parlement stemde in met de in hoge mate aan Nederland ontleende doelstellingen van vermindering van administratieve lasten en regels (*better regulation*)
- in de Sociale Dialoog werd overeenstemming bereikt met de vakbeweging over implementatie van het *flexicurity*-concept (*Joint labourmarket Analysis*) (oktober)

- opnieuw werd voorkomen dat er een schadelijke uitzendrichtlijn werd aangenomen in de Raad (december)

Prioriteiten Sloveens voorzitterschap (januari-juli 2008)

Slovenië heeft op 1 januari 2008 het voorzitterschap overgenomen van Portugal. Dit is extra bijzonder, omdat Slovenië hiermee het eerste land is van de toetreders uit 2004 van het voormalige communistische Oost-Europa, die het voorzitterschap van de Raad mag gaan bekleden.

Slovenië wil voortbouwen op het resultaat dat Portugal en Duitsland hebben bereikt. Definitieve ratificatie van het Verdrag van Lissabon door alle lidstaten is daarbij een allereerste prioriteit uiteraard. Slovenië wil het goede voorbeeld geven, door begin 2008 over te gaan tot ratificatie. Tevens zullen zij het voorbereidende werk verrichten voor de praktische implementatie in januari 2009.

Daarnaast wil het voorzitterschap focussen op implementatie van de nieuwe Lissaboncyclus, energie/klimaatverandering, uitbreiding van de EU, relaties met de Westelijke Balkan en de interculturele dialoog.

Ter versterking van de Europese economie staat de herziening van de Lissabonstrategie centraal. De regeringsleiders van de EU zullen moeten beslissen over de implementatie van de volgende Lissaboncyclus (2008-2010). De Commissie heeft in december al 10 punten neergelegd in dat verband:

- Een vernieuwde sociale agenda mid-2008;
- Voorstellen voor een gemeenschappelijk immigratiebeleid in de loop van 2008;
- Een 'small business act' om het groeipotentieel van het MKB ten volle te benutten;
- Realiseren van de doelstelling van 25% administratieve lasten reductie in 2012 alsmede een ambitieus vereenvoudigingsprogramma;
- Verdere versterking van de interne markt, vergroting van de competitie in de dienstensector en verdere stappen om de financiële markt te vervolmaken;
- Vrij verkeer van kennis en creatie van één Europese Onderzoeksruimte;
- Verbetering van de condities voor innovatie;
- Vervolmaking van de interne markt voor energie;
- Promoten van een industrie beleid, dat zich meer in de richting van duurzame productie en consumptie beweegt;
- De EU wil bilateraal met de belangrijkste handelspartners onderhandelen om nieuwe kansen te creëren voor internationale handel en investeringen en inzetten op een gemeenschappelijke ruimte van regelgevingsvoorzieningen en standaarden.

De Commissie zal in januari het energie-klimaatveranderingpakket presenteren. Het scenario waaraan de Slovenen de voorkeur geven is het bereiken van een akkoord over deze voorstellen in eerste lezing. Ook zal de EU een follow-up moeten geven aan de Bali klimaatconferentie, door met voorstellen te komen hoe de EU concreet de klimaatverandering te lijf gaat, met een bijzondere aandacht voor emissiehandel,

⁶ Dit akkoord werd ook als Engelstalige brochure uitgebracht onder de titel: The Netherlands and climate change; an offer you can't refuse.

CO₂-opvang en opslag en hernieuwbare energie. Tevens zal er gedurende het Sloveens voorzitterschap worden getracht een gezamenlijke visie op de liberalisering van de Europese energie- en gasmarkten te bereiken.

Slovenië steunt verdere uitbreiding van de EU. Het toetredingsproces van Turkije en Kroatië moet worden gecontinueerd. Ten behoeve van de stabiliteit in de Westelijke Balkan moet er een Europees perspectief bestaan voor deze landen. Het streven is dat er aan het eind van het Sloveens voorzitterschap Stabilisatie- en toetredingsakkoorden bestaan met de gehele Westelijke Balkan. 2008 is bovendien het Europees jaar van de interculturele dialoog. In het kader hiervan zal het voorzitterschap diverse activiteiten verrichten.

Slovenië zal ook waar nodig samenwerken met de drie volgende voorzitterschapslanden, nl. Frankrijk, Tsjechië en Zweden.

VNO-NCW-prioriteiten 2008: een duurzame Lissabon-agenda

Uitgangspunten

De globalisering: Europa is binnenlands beleid

Een sterk Europa kan alleen maar met sterke lidstaten: van daar de noodzaak van voortdurende hervorming van de nationale verzorgingsarrangementen en een verantwoord loonbeleid.

Omgekeerd hebben de lidstaten een krachtige EU nodig bij grensoverschrijdende vraagstukken zoals energie, klimaat, migratie én als machtsblok in de wereldpolitiek en wereldhandel.

Met dat alles vloeien de nationale, Europese en mondiale agenda's geleidelijk steeds meer ineen. De globalisering is onontkoombaar en zal de basis kunnen en moeten worden voor welvaart en werkgelegenheid voor steeds meer wereldburgers, een duurzame energievoorziening en een veiliger wereld⁷.

Zo bezien is Europees beleid voor iedere lidstaat gewoon binnenlands beleid geworden (waarop de lidstaten dan ook terecht meer invloed willen en kunnen hebben, mede door de nu overeengekomen Verdragsaanpassing).

Nieuwe impuls voor de Lissabon-agenda (2008-2010)

De agenda van Slovenië biedt de mogelijkheid ons vol te concentreren op de uitdagingen van de EU voor het komende decennium.

De Lissabon-strategie, met als doel om Europa in het volgende decennium tot de economisch sterkste kenniseconomie te maken, blijft daarbij richtsnoer. Het gaat dan om verhoging van de productiviteitsgroei én de participatie, om beheersbare publieke financiën enz.

De kansen om dit doel in de komende jaren alsnog dichtbij te brengen, zijn zeker aanwezig. De Europese Voorjaarsconferentie 2008 zal hieraan een nieuwe impuls moeten geven.

Duurzaamheid

Duurzame ontwikkeling is in het Verdrag van Amsterdam (1997) opgenomen als één van de doelstellingen van de EU. Maar de term duurzaamheid kan ook worden gebruikt als karakterisering van een economie die economisch en sociaal sterk is en tegelijk intrinsiek rekening houdt met onze (mondiale) leefomgeving resp. van duurzaam ondernemen op basis van de *Triple P* (*profit, people, planet*).

Energie- en klimaatvraagstuk

Sinds 2006 lijkt sprake van een bewustzijnssprong, vooral veroorzaakt door de dreiging van een onomkeerbare opwarming van de aarde (als gevolg van CO₂-uitstoot), met alle maatschappelijke en economische gevolgen vandien. Daarmee is de samenhang tussen energie- en klimaatbeleid in volle omvang zichtbaar geworden.

De discussie over klimaatverandering en energie kan hand in hand gaan met de discussie over een vernieuwde Lissabon-strategie. Hamvraag is hoe de EU leidend kan zijn ten aanzien van de klimaatdiscussie en tegelijkertijd de Europese economie kan versterken.

De in Bali overeengekomen *roadmap* is hopelijk het begin van een geïntensiveerde wereldwijde aanpak vanaf 2012. Op 23 januari presenteerde de Commissie zijn energie- en klimaatpakket ter invulling van de eerder door de EU regeringsleiders overeengekomen doelstellingen voor 2020 ten aanzien van de CO₂ reductie, het verhogen van het aandeel duurzame energie en de energiebesparing. Ook wordt een herziening van het emissiehandelssysteem voorgesteld met een veilingssystematiek (geleidelijk oplopend tot 100% van de CO₂-rechten in 2020). In een eerste reactie heeft VNO-NCW de vrees uitgesproken dat hierdoor de concurrentiepositie van het Europees bedrijfsleven wordt geschaad.

Prioriteiten 2008

In dit perspectief van een duurzame Lissabonagenda formuleert VNO-NCW voor 2008 de volgende prioriteiten:

a. Versterking innovatief klimaat

Het gaat daarbij om een veelheid van ondersteunende maatregelen in de sfeer van technologische vernieuwing, R&D, onderwijs en scholing, een adequaat Europees patentsysteem enz. De Commissie en de lidstaten moeten samenwerken om een onderzoeksklimaat van wereldklasse te creëren.

Via de bestaande Europese Technologie Platforms (ETP's) en *Joint Technology Initiatives* (JTI's) geeft het Europese bedrijfsleven aan waarin zij zelf wil investeren. Publiek-private samenwerking tussen bedrijven en kenniscentra moet worden versterkt om de vertaalslag naar de markt te maken.

Van belang is ook een soepele immigratie van kenniswerkers van buiten de EU, inclusief mogelijkheden om zich binnen de EU te verplaatsen (*EU-greencard*), alsmede goede mogelijkheden voor kennisuitwisseling via stages van hooggekwalificeerde studenten van buiten de EU naar binnen en omgekeerd.

b. Een liberale handelspolitiek

Een 'liberale handelspolitiek' kan gezien worden als de externe dimensie van de Lissabon-agenda: liberalisering van de wereldhandel draagt bij aan een versterking van de Europese concurrentiemogelijkheden en daarmee op termijn aan meer welvaart voor allen.

⁷ De SER zal in april 2008 een uitgebreid advies uitbrengen over diverse aspecten van globalisering. De Bilderbergconferentie 2008 van VNO-NCW zal eveneens hieraan gewijd zijn.

Er moet een doorbraak komen in de WTO Doha-ronde. Daarbij moet uiteraard de EU niet teveel concessies voor markttoegang in de EU weggeven zonder voldoende terug te krijgen van partners. Loopt de Doha-ronde definitief vast, dan moet het bedrijfsleven snel een alternatieve multilaterale handelsagenda voorstellen gericht op de wereld rond 2015.

De onderhandelingen van de EU over bilaterale vrijhandelsakkoorden met diverse blokken in de wereld vorderen intussen gelukkig.

Ten aanzien van anti-dumping is evenwicht nodig tussen enerzijds behoud van effectiviteit en anderzijds modernisering van het instrumentarium.

Tot slot moeten in samenwerking met het bedrijfsleven de prioriteiten worden bepaald voor de nieuwe Markttoegangstrategie van de Commissie. Doel is om belemmeringen op markten in derde landen weg te nemen.

c. Versterking interne markt en 'better regulation'

De dit najaar door de Commissie gepresenteerde 'Single Market Review' is van groot belang.

De vrijmaking van Europese markten (bv. de energie- post- en financiële markten) moet met kracht worden voortgezet, met uitbanning van protectionistische tendensen.

Voor zgn. diensten van algemeen belang dient geen, per definitie belemmerende kaderrichtlijn te worden ontworpen.

Een goede uitvoering en handhaving van de regels gewaarborgd zijn. In de praktijk ontstaan soms belemmeringen doordat lidstaten bij de uitvoering van Europese afspraken nieuwe nationale vereisten stellen of Europese afspraken niet correct toepassen of handhaven. Een goede naleving (*enforcement*) is primair een verantwoordelijkheid van de lidstaten zelf maar ook de rol van de Commissie zal waar mogelijk moeten worden versterkt.

Europese regelgeving moet vooraf op zijn impact op het concurrentievermogen worden getoetst (*impact assessment*). Dit op het niveau van de Europese Commissie, de Raad en het Europees Parlement. Wat de Europese Raad betreft, zou de finale besluitvorming op wezenlijke dossiers in de Concurrentieraad moeten liggen.

d. Een duurzaam en betaalbaar EU-energie- en klimaatbeleid

Een vrije interne energiemarkt is voorwaarde om te komen tot een betaalbare en efficiënte energievoorziening, ook door splitsing van de netten in Europees verband.

Het bedrijfsleven onderschrijft de noodzaak van een structurele verduurzaming van energieopwekking en gebruik. Met het kabinet is een duurzaamheidsakkoord gesloten op 1 november jl. Alles moet worden ingezet op wereldwijde doelstellingen voor na 2012 (post-Kyoto), temeer omdat Europa mondiaal maar een gering deel van de CO₂-uitstoot veroorzaakt. Mochten deze onhaalbaar blijken, dan dient een nieuwe afweging binnen de EU gemaakt te worden of en zo ja welke unilaterale doelstellingen verantwoord zijn in relatie tot de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven. In dat verband kan ook worden bezien op welke andere wijze verslechtering van concurrentiepositie kan worden voorkomen.

Het Europese systeem van emissiehandel moet worden herzien: de verdeling van emissierechten over sectoren en individuele ondernemingen moet op Europees in plaats van nationaal niveau gaan plaatsvinden. De vast te stellen plafonds voor deze sectoren moeten recht doen aan het behoud van een mondiaal level playing field.

Het veilen van emissierechten is, naast en bovenop het instrument van emissiehandelplafonds, onwenselijk, omdat het alleen maar kostenverhogend werkt en geen zelfstandige bijdrage aan te bereiken klimaatdoelstellingen levert⁸.

Kernenergie draagt bij aan minder energieafhankelijkheid van andere continenten én aan minder CO₂-uitstoot. Deze is daarom voor de toekomst onontkoombaar, de Commissie heeft deze optie terecht opengehouden.

e. Een innovatief milieubeleid

Het Europees milieubeleid zal innovatiever moeten: besluitvorming over Europese milieudoelstellingen moet gepaard gaan met een Europees maatregelenpakket. Milieuplafonds moeten alleen opgelegd kunnen worden aan lidstaten in samenhang met Europese bronmaatregelen en innovatiestandaarden.

Milieuheffingen moeten zoveel mogelijk tenminste op Europees niveau worden geharmoniseerd, met inachtneming van mondiale concurrentieverhoudingen.

Specifieke milieuriichtlijnen, die onevenredig bezwarend zijn voor Nederland (lucht, water) resp. die geen EU-dimensie hebben (bodem, geluid) moeten voorkomen worden⁹.

f. Versterking flexicurity op sociaal terrein

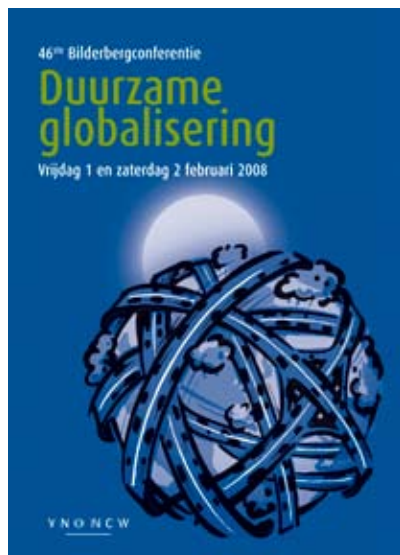
De druk op lidstaten (regeringen en sociale partners) moet worden opgevoerd om tot flexibilisering van het arbeidsrecht en de sociale zekerheid te komen. De recente afspraken in de Raad én in de Europese Sociale Dialoog over *flexicurity* bieden hiervoor een goede basis.

Ook de Nationale Actieplannen, waartoe de Lissabon-richtsnoeren verplichten, en waarover ook gerapporteerd moet worden in Brussel (benchmarking) vormen een belangrijk instrument.

Nieuwe, rigide Europese regelgeving op sociaal terrein moet worden voorkomen (subsidiariteit).

⁸ Zie hiervoor ook het artikel van VNO-NCW-voorzitter Bernard Wientjes in Het Financieel Dagblad d.d. 20-12-2007 onder de titel: Veil de emissierechten niet; een veiling is niets anders dan een ecotax.

⁹ Zie ook Milieubeleid met verstand van zaken - de nuchtere visie van het Nederlandse bedrijfsleven (VNO-NCW, 2006).



Deze conferentie van VNO-NCW bouwt voort op de conferentie van februari 2007, die ging over de toekomst van Europa.



Sociëteit De Warande aan de Zinnerstraat in Brussel, waar VNO-NCW op 9 januari 2008 haar traditionele nieuwjaarsreceptie hield.



Bernard Wientjes aan het woord tijdens de Thema Bijeenkomst Globalisering van VNO-NCW/FME-CWM/Bouwend Nederland op 20 november 2007. Andere sprekers waren Ad Scheepbouwer (CEO KPN) en Jan Ernst de Groot (Managing Director KLM).



Het Verdrag van Lissabon wordt getekend in het Mosteiro dos Jerónimos in Lissabon op 13 december 2007.





BUSINESSEUROPE viert in 2008 haar gouden jubileum.



Slovenië heeft op 1 januari 2008 het voorzitterschap overgenomen van Portugal.



VNO-NCW-voorzitter Bernard Wientjes, minister Jacqueline Cramer en staatssecretaris Frans Timmermans ondertekenen het duurzaamheidsakkoord (Nieuwspoor, Den Haag, 1 november 2007).

DE UITDAGING VAN DE GLOBALISERING

1. Vooruitzichten wereldeconomie 2008-2009

Inlichtingen: Peter Bongaerts (070 349 04 28; bongaerts@vno-ncw-nl)

Vorbereiding van standpunten geschiedt in de *BUSINESSEUROPE*
Hoofdcommissie Economie en Financiën.

Wereldeconomie

De wereldeconomie is in de eerste helft van 2007 sterk gegroeid. Tegenover de gematigde groei van 2,5% van de Amerikaanse economie stond een hoge groei van de Chinese (11,25%), Indiase (meer dan 9%) en Russische (bijna 8%) economieën. Per saldo groeide de wereldeconomie in de eerste jaarhelft van 2007 met meer dan 5%.

Het beeld zag er in de tweede helft van 2007 echter minder rooskleurig uit. Met name door de turbulentie op de financiële markten zijn er donkere wolken boven het economisch beeld komen hangen. Het IMF ziet een verder verbreidende negatieve ontwikkeling op de financiële markten als een belangrijk neerwaarts risico voor de wereldeconomie. Daarnaast maakt het IMF zich zorgen om een toenemende inflatoire druk, volatiliteit op de oliemarkten en de waardedaling van de dollar ten opzichte de euro en andere valuta van handelspartners.

GROEI WERELDECONOMIE 2007-2009 (%)

	2007	2008	2009
OESO dec 2007	3,1*	2,7*	2,3*
Economic Outlook			
IMF okt 2007	5,2	4,8	nb
World Economic Outlook			
Europese Commissie nov 2007	5,1	4,7	4,8
Economic Forecasts			

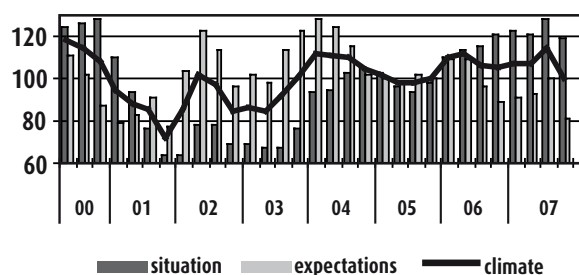
*betreft niet de groei van de wereldeconomie, maar de groei van de economie van de OESO-landen

In 2008 wordt een terugval van de wereldeconomie verwacht die door de OESO als minder zwaar wordt gekwalificeerd in het licht van de bovengenoemde recente ontwikkelingen. Daarbij speelt mee dat de kredietcrisis vooralsnog vooral banken en financiële instellingen raakt, die met een moeilijk functionerende interbancaire geldmarkt te maken hebben en hun kredietportefeuille moeten afwaarderen. De impact op andere sectoren en de onderliggende economie lijkt vooralsnog beperkt. Wel signaleert de OESO een aantal belangrijke neerwaartse risico's voor de wereldeconomie. Olieprijzen blijven naar verwachting hoog onder een aanhoudende grote vraag naar olie door opkomende economieën in Azië en het Midden Oosten. Ook andere grondstofprijzen blijven hoog.

Daarnaast is de Amerikaanse economie een onzekere factor. Voor 2008 wordt een voortgaande daling van de woningbouw voorzien. De vraag is in hoeverre de ontwikkelingen op de huizenmarkt de Amerikaanse consumentenbestedingen zullen beïnvloeden. Minder gunstige arbeidsmarktomsomstandigheden en hogere energieprijzen zetten de particuliere consumptie bovendien onder druk. De OESO verwacht dat de economische groei in de Verenigde Staten volgend jaar beneden de potentiële groei uitkomt, maar van een recessie is vooralsnog geen sprake.

Opvallend is dat de vertraging van de Amerikaanse economie de ontwikkeling van de wereldeconomie niet ernstig verzwakt. De belangrijkste opkomende economieën nemen het stokje over en houden volgend jaar de mondiale economische expansie op de been. Naast exporteren zijn deze opkomende economieën in toenemende mate gaan importeren (grondstoffen, kapitaalgoederen), waardoor de mondiale vraag bij een verzwakking van de Amerikaanse economie niet scherp terugvalt. In de OESO-projectie groeit de Chinese economie volgend jaar met 10,7% en noteert de Indiase economie een groei van 8,6%, tegenover 2% economische groei in de Verenigde Staten.

ICC/IFO WORLD ECONOMIC CLIMATE (1995=100)



Bron: ICC/Ifo World Economic Survey (november 2007)

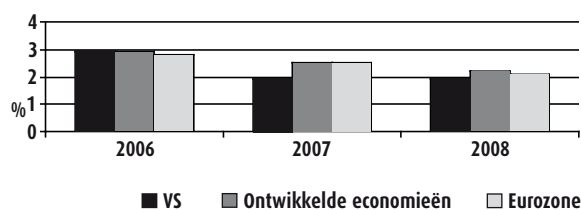
Ook het internationale bedrijfsleven voorziet een verslechtering van de wereldwijde economische omstandigheden. Dat blijkt uit het World Economic Survey over het vierde kwartaal van 2007 van ICC The World Business Organisation en

het economisch bureau Ifo¹⁰. Nadat het optimisme over de wereldwijde economische vooruitzichten in het derde kwartaal van 2007 een hoogtepunt bereikte, is het ondernemersvertrouwen in het laatste kwartaal van 2007 fors getemperd. Ondernemers zijn vooral pessimistischer over de nabije toekomst. Dit gevoel wordt breed onder ondernemers in West-Europese, Noord-Amerikaanse en Aziatische economieën gedeeld. Volgens het economisch bureau Ifo wijst het afgenomen vertrouwen van ondernemers in de economische omstandigheden op enige mate van afkoeling van de wereld-economie in het komend half jaar.

Europa

In de eerste helft van 2007 heeft de Europese economie een sterke conjuncturele opleving laten zien. Het ondernemersvertrouwen was hoog en de investeringsgroei dynamisch, beiden ondersteund door een zich sterk ontwikkelende vraagzijde van de economie en gezonde winstgevendheid van bedrijven. Daarnaast is de gunstige ontwikkeling van de arbeidsmarkt een drijvende kracht achter het Europese herstel geweest. Ondanks tegenwind voor Europese bedrijven in de internationale omgeving in de tweede helft van 2007 door de substantiële appreciatie van de euro, hogere financieringskosten, de risico's van correcties op de huizenmarkt en recordhoge olieprijs, zal de economische groei in Europa volgens *BUSINESSEUROPE* over heel 2007 boven het lange termijn gemiddelde uitkomen (2,9% in de EU en 2,6% in het eurogebied). Ook de Europese Commissie gaat, op basis van een solide expansie van de Europese economie in de eerste helft van 2007 die in de tweede jaarhelft afvlakt, uit van een groei van 2,9% in de EU over heel 2007.

Economische groei VS, ontwikkelde economieën, eurozone

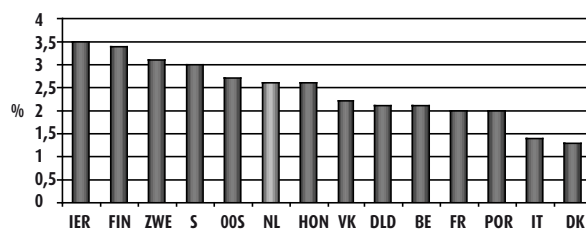


Bron: IMF, *World Economic Outlook* (oktober 2007)

De turbulentie op de financiële markten, de groeivertraging in de Verenigde Staten en de alsmaar stijgende olieprijs brengen de Europese economie in een wat rustiger vaarwater, maar naar verwachting zal volgend jaar nog altijd sprake zijn van een redelijk groeitempo. Vooral het herstel van de Duitse economie wordt als krachtig gezien en compenseert de achteruitgang van economische activiteiten in andere EU-landen. De Europese Commissie gaat ervan uit dat de groei in de EU in 2007 van 2,9% afzwakt naar 2,4% in zowel 2008 als 2009. Ook *BUSINESSEUROPE* verwacht volgend jaar een gematigder groeitempo (2,4% in de EU en 2,1% in het eurogebied).

De groei zal echter krachtig genoeg zijn om de Europese werkloosheid verder terug te dringen. De Europese Commissie verwacht dat de werkloosheid in de EU in 2009 op 6,6% zal uitkomen, het laagste niveau in vijftien jaar.

Groei EU-landen 2008



Bron: *Najaarsprognose Europese Commissie* (november 2007)

Volgens de Europese Commissie zal de gemiddelde economische groei in de EU-27 volgend jaar 2,4% bedragen. Nederland zit met een verwachte groei van 2,6% rond dat gemiddelde. Dat is een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de periode 2002-2006, waarin de economische groei in Nederland jaarlijks (ver) beneden het Europese gemiddelde lag. De Duitse economie heeft eenzelfde ontwikkeling doorgeemaakt. De Deense economie is naar verwachting volgend jaar hekkensluiter in Europa. Rentestijgingen en een afkoeling op de huizenmarkt hebben de belangrijkste drijver van de Deense economie, de particuliere consumptie, getemperd. De andere Scandinavische economieën blijven volgend jaar goed presteren, evenals de Ierse economie die onverminderd een stevige export- en investerings- en werkgelegenheidsgroei laat zien.

¹⁰ Het World Economic Survey van ICC The World Business Organisation en het economisch bureau Ifo is op te vragen bij het aan VNO-NCW gelieerde ICC Nederland (www.icc.nl).

2. Lissabon-strategie

Inlichtingen:

Jan Klaver (070 349 04 30; klaver@vno-ncw.nl)

Loes van Embden Andres (070 349 02 23; embdenandres@vno-ncw.nl)

Jos Rijkhoff (2.9) (070 349 0331; rijkhoff@vno-ncw.nl)

De standpuntbepaling ten aanzien van de (voortgang van de) Lissabon-strategie vindt mede plaats in *BUSINESSEUROPE-verband* (Hoofdc commissie Economie en Financiën resp. SME-Committee).

2.1 De grote betekenis van de Lissabon-agenda

In de Europese Raad van maart 2000 in Lissabon hebben de regeringsleiders met elkaar de afspraak gemaakt om zich er voor in te gaan zetten dat in 2010 Europa de meest dynamische en competitieve kenniseconomie ter wereld is. Die ambitie moet worden gerealiseerd door middel van een strategie. Dat is de Lissabon-agenda. Die agenda richt zich op een groot aantal met elkaar samenhangende beleidsterreinen. Verhoging van productiviteitsgroei en participatie staan daarin centraal. Ook aandacht voor de vergrijzingsproblematiek en de consequenties ervan voor de publieke financiën zijn belangrijke punten.

Het Lissabon-proces komt voort uit het besef dat Europa economisch onvoldoende presteert en achterstand oploopt ten opzichte van de vs. Dit in een wereld waarin Europa te maken heeft met nieuwe krachtige concurrenten en komt te staan voor grote en groeiende vergrijzingslasten.

Om de voortgang van het afgesproken Lissabon-proces in de gaten te houden en te stimuleren wordt er jaarlijks een voorjaarsstop van Europese regeringsleiders over de voortgang gehouden. In 2005 hebben de regeringleiders een bredere tussenbalans opgemaakt van het Lissabon-proces tot dan toe. Daarin werd mede op basis van het kritische rapport van onze oud-minister-president Kok geconstateerd dat er onvoldoende voortgang was in de uitvoering in de diverse lidstaten en dat er daarom alle reden was voor een nieuwe krachtige impuls. Toen werd besloten tot een Actieplan om een nieuwe krachtige impuls te geven aan het Lissabon-proces. Een zeer belangrijk onderdeel daaruit is de verbetering van de *governance* van het Lissabon-proces door:

- focus op groei en werkgelegenheid;
- stroomlijning van procedures, rapportages en indicatoren door integratie van de globale richtsnoeren voor het economisch beleid en de richtsnoeren voor de werkgelegenheid tot één set van richtsnoeren en beperking van het grote aantal indicatoren;
- de verplichting voor de lidstaten om voortaan jaarlijks, in overleg met alle stakeholders (waaronder het Parlement en de sociale partners), een nationaal Lissabon-actieprogramma op te stellen over hun uitvoering van die richtsnoeren.

Daarover zal de Commissie dan jaarlijks voor de Europese Raad een integrale voortgangsrapportage maken;

- de Commissie van haar kant zal als tegenhanger van de nationale actieprogramma's een communautair actieprogramma opstellen.

2.2 Cyclus 2008-2010

In december 2007 heeft de Commissie ten behoeve van de komende Voorjaarsstop in 2008 over de uitvoering van het Lissabon-proces sinds 2005 een evaluatierapport opgesteld. Daarin wordt geconstateerd dat op diverse punten nu duidelijk voortgang wordt geboekt en dat er beleidsmatig geen reden is om op die Voorjaarsstop de inhoud van de Lissabon-agenda echt te herzien. De conclusie in dat evaluatierapport is dat alle nadruk moet blijven liggen op de uitvoering en implementatie van die agenda (tempo).

Concreet houdt dit voor de periode 2008-2010 in:

- De Commissie zal een vernieuwde sociale agenda mid-2008 voorstellen;
- De Commissie zal in 2008 voorstellen maken voor een gemeenschappelijk immigratiebeleid;
- De eu zal een 'small business act' aannemen, om het groeipotentieel van het MKB ten volle te benutten;
- De eu zal er alles aan doen om de doelstelling van 25% administratieve lasten reductie te bereiken in 2012 en een ambitieus vereenvoudigingsprogramma implementeren;
- De eu zal de interne markt verder versterken, de competitie in de dienstensector vergroten en verdere stappen nemen om de financiële markt te vervolmaken;
- De eu wil werk maken van het vrij verkeer van kennis en één Europese Onderzoeksruimte creëren;
- De eu wil de condities voor innovatie verbeteren;
- De eu wil de interne markt voor energie vervolmaken en het pakket klimaatverandering aannemen;
- De eu wil een industrie beleid promoten dat zich meer in de richting van duurzame productie en consumptie beweegt;
- De eu wil bilateraal met de belangrijkste handelspartners onderhandelen om nieuwe kansen te creëren voor internationale handel en investeringen en inzetten op een gemeenschappelijke ruimte van regelgevingsvoorzieningen en standaarden.

De diverse belangrijke onderdelen uit de Lissabon-agenda komen bij de afzonderlijke dossiers in dit 'Rondje Europa' verder aan de orde.

VNO-NCW-OORDEEL

De noodzaak van de Lissabon-agenda voor de economische toekomst van Europa is zeer groot en is er alleen maar groter op geworden. VNO-NCW was het dan ook van harte eens met de conclusies en aanbevelingen van het rapport-Kok en de besluiten van de Voorjaarsstop 2005 om de Lissabon-agenda een nieuwe impuls te geven en tevens een sterkere focus op groei en werkgelegenheid te richten. Want juist op die centrale punten heeft Europa in tegenstelling tot op de punten sociale cohesie en milieuaandacht een achterstand t.o.v. beter presterende economieën in de wereld.

In Brussel zullen de regeringsleiders samen met de Commissie zich voortaan nog veel meer moeten richten op verdere versterking van de interne markt (spoor 1). Daar hoort ook de aanpak bij in Brussel van allerlei overbodige regelgeving en scherpere toetsing van nieuwe regelgeving.

En in de lidstaten zelf (spoor 2) zullen de regeringsleiders alsmede de sociale partners hun eigen Lissabon-agenda veel beter moeten gaan vertalen in concrete, nationale groeiagenda's: de politiek voor haar domein vanuit haar verantwoordelijkheid en de sociale partners voor hun domein (m.n. het terrein van de arbeidsvoorwaardenonderhandelingen).

Over de beoogde betere 'governance' van de naleving van de Lissabon-agenda in de lidstaten en de tot nu toe bereikte resultaten van het Lissabon-proces is VNO-NCW met *BUSINESSEUROPE* van oordeel dat het overall beeld gunstiger is geworden. Maar dat beeld is nog wel gemengd, als je kijkt naar het resultaat bij de diverse afzonderlijke Lissabon-doelstellingen en de prestaties van de diverse lidstaten. Op een aantal fronten zijn zeer zeker nu duidelijk positieve ontwikkelingen te zien. Zoals op het punt van de stijging van de algemene participatiegraad (met 2,5%-punt sinds 2000) en vooral die van vrouwen (met 4%-punt sinds 2000) en ouderen (met 7%-punt sinds 2000). Maar op het gebied van versterking van flexibiliteit en van Europa's innovatieve groeikracht zijn de Lissabon-resultaten nog mager, al gaat de beweging bij de productiviteitsgroei nu in de goede richting.

Voor een verdere evaluatie in de visie van het Europese bedrijfsleven wordt verwezen naar de European Reform Barometer (najaar 2007) van *BUSINESSEUROPE*. Daarin worden arbeidsmarkthervormingen gericht op grotere flexibiliteit als een absolute topprioriteit gezien voor Europa.

VNO-NCW kan in grote lijnen instemmen met het landenrapport dat Nederland in het kader van de nieuwe procedure in 2006 bij Brussel heeft ingediend. Dit rapport kreeg op bijna alle punten waardering van de Commissie (behalve op het punt arbeidsparticipatie en *RGD*). Ook in de genoemde European Reform Barometer van *BUSINESSEUROPE* zit Nederland op het punt van uitvoering van de Lissabon-agenda bij de beter presterende landen. Terechte kritiekpunten van de Commissie op de voortgang van de Lissabon-agenda in Nederland zijn de onvoldoende arbeidsparticipatie (wat naar ons oordeel niet los is te zien van de nog onvoldoende voortgang op het punt van de noodzakelijke grotere arbeidsmarktflexibilisering) en de te geringe private *RGD*.

2.3 Werkgelegenheidsbeleid en flexicurity

Het Europees werkgelegenheidsbeleid is een coördinatiebeleid, waarbij de primaire verantwoordelijkheid bij de lidstaten blijft. Enkele jaren geleden is besloten de coördinatie van het werkgelegenheidsbeleid nauwer te verbinden met de richtsnoeren voor het economische beleid. Op voorstel van de Europese Commissie stelt de Europese ministerraad de richtsnoeren vast. Op basis hiervan moeten lidstaten elke drie jaar een hervormingsprogramma opstellen en vervolgens elk jaar rapporteren over de uitvoering daarvan.

De acht werkgelegenheidsrichtsnoeren hebben betrekking op de volgende thema's:

- verhoging arbeidsparticipatie, vergroting van het aanbod op de arbeidsmarkt en modernisering van sociale zekerheidssystemen;
- verbetering van het aanpassingsvermogen van werknemers en ondernemingen;
- vergroting van investeringen in het menselijk kapitaal via onderwijs en scholing.

Alle lidstaten hebben in het najaar van 2005 een Nationaal Hervormingsprogramma bij de Commissie ingediend. Ook de Nederlandse sociale partners hebben, separaat van de overheid, gerapporteerd over hun gezamenlijke bijdrage aan het Nationale Hervormingsprogramma 2005-2008. In september 2007 hebben lidstaten hun tweede voortgangsrapport uitgebracht, waarin vermeld staat hoe uitvoering wordt gegeven aan hun hervormingsprogramma. Vervolgens heeft de Europese Commissie haar oordeel gegeven over deze voortgangsrapportages. De Commissie is redelijk positief. De arbeidsparticipatie is fors toegenomen en lidstaten hebben een begin gemaakt met de hervorming van hun pensioen- en prépensioensystemen. Ook hebben sommige lidstaten een begin gemaakt met het ontwikkelen van beleid op basis van de flexicurity-benadering, maar op dit terrein valt nog veel te winnen. Hetzelfde geldt naar het oordeel van de Commissie voor levenslang leren: er zijn nog onvoldoende resultaten, in het bijzonder voor de groep laaggeschoolden.

Over Nederland is de Commissie in het algemeen positief: goede economische groei, toenemende arbeidsparticipatie en vermindering van werkloosheid. Kritiek bestaat op het relatief laag aantal uren dat mensen in Nederland gemiddeld werken en de lage *RGD* investeringen van private bedrijven en de rol van de overheid daarbij. Ook acht de Commissie het van belang voor de Nederlandse arbeidsmarkt door te gaan met de flexicurity-benadering waarbij besluitvorming over het ontslagrecht expliciet wordt genoemd. De meest concrete aanbeveling doet de Commissie over het vergroten van het arbeidsaanbod van vrouwen, oudere werknemers, allochtonen en gehandicapten met als doel om het totaal aantal gewerkte uren op te krikken.

In het voorjaar van 2008 zullen de richtsnoeren voor de komende drie jaren worden vastgesteld. Naar verwachting zullen deze niet wezenlijk wijzigen. Wel zullen binnenkort op Europees niveau een aantal uitgangspunten worden vastgesteld die een rol moeten spelen bij de invulling door de lidstaten van een hervormingsbeleid gericht op meer flexibiliteit en zekerheid ('flexicurity').

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is positief over de gecoördineerde richtsnoeren, waarin nadruk ligt op hetgeen nu prioriteit verdient, namelijk het bevorderen van economische groei en werkgelegenheid. De hervormingsprogramma's die door de lidstaten zijn ingediend zijn helaas niet allemaal even ambitieus. VNO-NCW vindt het een goede zaak dat de *flexicurity*-benadering een inspiratiebron biedt bij de totstandkoming van de nieuwe hervormingsprogramma's in de lidstaten in 2008.

INBRENG VNO-NCW IN NEDERLAND

Nederlandse sociale partners, waaronder VNO-NCW, worden door het kabinet geconsulteerd over het Nederlandse hervormingsprogramma en de daarover uit te brengen voortgangsrapportages. De Stichting van de Arbeid informeert de Europese Commissie jaarlijks over de bijdrage van de sociale partners aan de realisering van het werkgelegenheidsbeleid in Nederland.

2.4 Stabiliteits- en Groeipact

In het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) is een aantal afspraken neergelegd waaraan het begrotingsbeleid van de lidstaten die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), moet voldoen. Belangrijkste afspraken zijn dat het vorderingstekort van de betrokken landen niet meer dan 3% van het BBP mag bedragen, dat de begrotingen op middellange termijn in evenwicht moeten zijn dan wel een overschot moeten vertonen en dat gestreefd moet worden naar een overheidsschuld van ten hoogste 60% BBP.

Het aanvankelijke SGP is onder toenemende druk gekomen van sommige lidstaten, die moeite hebben met het voldoen aan de afspraken. Daardoor is het SGP in de loop van de tijd aangepast. Zo zijn in 2003 enkele aanvullende afspraken van kracht geworden zonder het fundament van het pact aan te tasten. Die aanvullende afspraken bestaan eruit dat meer rekening wordt gehouden met de fase van de conjunctuurcyclus bij de beoordeling van de budgettaire positie. Een andere afspraak is dat de structurele tekorten jaarlijks met minstens 0,5% BBP moeten worden verbeterd, zolang het betrokken land een onderliggend tekort heeft. Een verslechtering van de onderliggende begrotingspositie is alleen toegestaan, als deze tijdelijk is en voortvloeit uit een belangrijke structuurhervorming (bv. een belastingherziening).

Ondanks deze aanvullende afspraken verbeterde de naleving van het SGP door verschillende lidstaten er niet op. Naar aanleiding hiervan heeft de Raad in maart 2005 een aantal nadere afspraken gemaakt om het Pact beter toepasbaar te maken. De voornaamste zijn:

- de kernafspraken over de 3%-tekortlimiet, de 60%-schuldlimiet en de doelstelling op middellange termijn van een begroting die vrijwel in evenwicht is of een overschot vertoont, zijn onverkort gehandhaafd;
- maar de bepaling van de middellange-termijndoelstelling mag worden gedifferentieerd naar individuele lidstaten toe op basis van hun schuldratio en potentiële groei-inschatting (-1% saldo voor lidstaten met een lage schuld en een hoge groeipotentie en 0% of een overschot voor lidstaten met een hoge schuld en een lage groeipotentie);

- de aanpassingsinspanningen moeten voor lidstaten die nog niet de middellange-termijn-saldodoelstelling hebben bereikt, in goede economische tijden groter zijn dan 0,5% reductie en mogen in economisch slechte tijden minder zijn;
- bij de beoordeling van het aanpassingstraject en het nog niet bereikt hebben van de saldodoelstelling mag rekening worden gehouden met structurele hervormingen die op lange termijn een verifieerbaar positieve invloed hebben op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën; dan moet o.a. worden gedacht aan kostenbesparende pensioenhervormingen die leiden tot de invoering van een meerpijlersysteem met kapitaaldekking;
- verbetering van de procedures bij buitensporige tekorten (groter dan 3% BBP). Het gaat dan om herdefiniëring (lees: versoepeling) van wat een ernstige economische terugslag is als excuus voor een tijdelijke overschrijding van de 3%-norm, een verduidelijking van welke andere relevante factoren daarbij allemaal in aanmerking mogen worden genomen, een grotere focus op de schuldpositie en de houdbaarheid daarvan en verlenging van de termijnen voor het nemen van effectieve correctiemaatregelen.

VNO-NCW-OORDEEL

Voor het macro-economisch aanpassingsbeleid in Europa, het realiseren van een bestendig investeringsklimaat voor bedrijven en een economisch verantwoorde financiering van de komende vergrijzing, is het van groot belang dat het budgettaire beleid in de diverse EU-landen is gericht op het totstandbrengen en vasthouden van een structureel begrotingsoverschot (zoals nu voor NL 1% BBP in 2011) dat tegelijk voldoende ruimte biedt om conjuncturele verslechtingen in het tekort op te vangen.

Het merendeel van de in 2005 afgesproken aanpassingen van het SGP voor een betere naleving ervan snijden hout. Dat geldt volgens VNO-NCW en *BUSINESSEUROPE* echter niet voor de aanpassing van de bepalingen rondom de excessief-tekortprocedure. Die versoepeling heeft te veel het gevaar van een SGP à la carte waardoor te gemakkelijk overschrijding van de 3%-norm in landen zou kunnen worden getolereerd. Daarmee zou de effectiviteit van het Pact onder druk komen te staan.

2.5 Migratie

In 2007 heeft de Europese Commissie een drietal voorstellen ingediend voor Europese regelgeving over immigratie van mensen uit landen buiten de EU. Het eerste voorstel, dat in mei 2007 is gepresenteerd, beoogt werkgevers te beboeten die illegalen in dienst hebben. In oktober 2007 zijn voorstellen verschenen voor een richtlijn over 'de voorwaarden voor binnenkomst en verblijf van derdelanders voor hooggekwalificeerd werk' en voor een kaderrichtlijn gericht op de vereenvoudiging van procedures voor het aanvragen en verkrijgen van één vergunning voor werk en verblijf voor arbeidsmigranten uit derde landen. Beide richtlijnen bevatten ook bepalingen over de rechten van deze arbeidsmigranten.

De Commissie heeft aangekondigd in 2008 met voorstellen voor regelgeving te komen voor het toelaten van seizoensarbeiders en gesalarieerde trainees uit landen buiten de EU. Met de behandeling in de Raad van de ontwerp-richtlijn in-

zake sancties voor werkgevers die illegalen tewerkstellen is inmiddels een begin gemaakt.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW en BUSINESSEUROPE zijn van oordeel dat er EU-regels moeten komen die het mogelijk maken dat nationale overheden snel kunnen reageren op behoeften van bedrijven om werknemers van buiten de EU aan te trekken. Het moet echter aan nationale overheden worden overgelaten om zelf te bepalen hoeveel economische migranten worden toegelaten. De Europese regelgeving moet gericht zijn op onbureaucratische, snelle en transparante procedures op nationaal niveau waarbij één loket wordt gecreëerd voor het verkrijgen van vergunningen om het land binnen te komen, te verblijven en te werken. Verder is het van belang dat de grensoverschrijdende mobiliteit wordt verbeterd van migranten uit derde landen die reeds in een EU-lidstaat werken en wonen.

VNO-NCW kan op hoofdlijnen instemmen met bovengenoemde drie voorstellen die in 2007 door de Commissie zijn gepresenteerd. Wel bestaan nog bezwaren tegen onderdelen van de voorstellen. Zo is het onder andere van groot belang dat de voorgestelde EU regeling voor hooggekwalificeerde arbeid geen belemmering is voor de gunstiger Nederlandse kennismigrantenregeling. Deze en andere bezwaren zullen onder de aandacht worden gebracht van diegenen die bij de besluitvorming over deze voorstellen betrokken zijn.

2.6 MKB-beleid

De Europese Commissie besteedt in het kader van het uitvoeren van het Lissabon-programma speciaal aandacht aan het midden- en kleinbedrijf en ondernemerschap. Vooral bij het verwezenlijken van de Lissabon-doelstellingen vindt de Commissie het MKB van belang. De Europese Unie telt ongeveer 23 mln. midden- en kleinbedrijven die samen goed zijn voor 75 mln. banen en die 99% van alle ondernemingen vormen. In sommige bedrijfstakken levert het MKB 80% van de werkgelegenheid. Het midden- en kleinbedrijf is volgens de Europese Commissie een belangrijke bron van ondernemersvaardigheden en van innovatie. Het MKB bevordert bovendien de economische en sociale samenhang. Daarom moet het ondernemersklimaat worden verbeterd en moet met de belangen van het MKB rekening worden gehouden. Een ondernemende cultuur leidt tot meer ondernemerschap en dat is wat de Europese economie nodig heeft.

De Europese Commissie hanteert daarom bij het creëren van beleid het principe *Think small first*. De maatregelen spitsen zich toe op de volgende gebieden:

- ondernemerschap en ondernemersvaardigheden bevorderen;
- markttoegang voor het MKB verbeteren;
- minder administratieve rompslomp;
- groeipotentieel van het MKB versterken;
- de dialoog met de bij het MKB betrokken partijen versterken.

In 2007 heeft de Europese Commissie de Gids voor het MKB-Beleid *'Putting SMEs first'* uitgebracht. Daarin staan alle maatregelen genoemd die de Commissie in het kader van het actieprogramma tot nu toe heeft genomen en welke plannen er nog op stapel staan. Zo zijn in 2006 bijna 70 wetten ingetrokken en worden tot ruim 1.600 wetten en regels opnieuw

bekeken op hun MKB-effecten. Daarnaast werkt de Europese Commissie onder meer aan het verbeteren van de faciliteiten voor MKB-financiering, stimuleert Europa initiatieven op het gebied van levenslang leren en is een substantieel deel van de Europese R&D-middelen geoormerkt voor het MKB. De Europese Commissie heeft in haar werkprogramma 2008 expliciet aandacht besteed aan het MKB en heeft een *'Small Business Act'* aangekondigd, met maatregelen zoals verdere implementatie van de *'think small first'* gedachte, toegang tot openbare aanbestedingen en de toegang tot EU subsidies en innovatieprojecten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW vindt het belangrijk dat de Europese Commissie zich bij haar werkzaamheden bewust is van het belang van het MKB en van ondernemerschap. Wel vindt VNO-NCW dat het niet bij plannen moet blijven: ondernemers willen immers concrete acties. Daarom is het goed dat de Europese Commissie nauwere betrekkingen met MKB vertegenwoordigingen voorstelt en een *'Small Business Act'* heeft aangekondigd voor 2008. Nu al wordt BUSINESSEUROPE frequent geraadpleegd door de Europese Commissie en bestaat er een vruchtbare gedachtewisseling tussen het *SME-Committee* van BUSINESSEUROPE en vertegenwoordigers van de Commissie.

2.7 Industriebeleid

In het kader van de Lissabon-agenda vormt een Europees industriebeleid een belangrijk Brussels thema. In december 2002 heeft de Europese Commissie onder verantwoordelijkheid van toenmalige Commissaris Liikanen het rapport *Industrial Policy in an Enlarged Europe* uitgebracht. Daarin maakt de Commissie een uitstekende analyse van de nog steeds niet te onderschatten betekenis van de industrie voor de Europese economie en in het bijzonder voor het halen van de Lissabon-doelstellingen in 2010. De betekenis van industrie en derhalve van een goed industriebeleid is en blijft voor de toekomstige economische groei van Europa ongemeen groot.

In dat Commissie-rapport worden de volgende centrale beleidsaanbevelingen gedaan:

- er dient in het beleid van Brussel en de lidstaten een scherper oog te zijn voor de uitwerking van horizontaal en ander specifiek beleid (zoals b.v. ten aanzien van chemische stoffen, geneesmiddelen, veiligheid en onderwijs) voor de positie en de toekomstkansen van de industrie en de sectoren daarbinnen in Europa. Een dergelijke blik ontbreekt nu nog te vaak;
- de Commissie zal daartoe in haar eigen beleid op diverse terreinen beter moeten gaan letten op de uitwerking ervan voor de industrie en individuele industriële sectoren; de Concurrentieraad zal daarin een centrale rol moeten spelen;
- de lidstaten worden opgeroepen ook hun eigen industriebeleid vanuit deze invalshoek tegen het licht te houden.

De Commissie heeft in diverse latere mededelingen die aanpak verder uitgewerkt, een aanpak die door de Raad is onderschreven.

De Europese Commissie heeft samen met stakeholders uit de industrie rapporten over diverse Europese industriële sectoren opgesteld zoals voor de textiel- en kledingindustrie,

scheepsbouw, machine-industrie, farmaceutische industrie, ruimtevaartindustrie, auto-industrie, ICT en chemie en metaalindustrie (nog in voorbereiding). Centraal daarin staat hoe de concurrentiepositie van die sectoren kan worden verbeterd.

Daarnaast heeft de Commissie nieuwe initiatieven genomen waaronder de oprichting voor diverse sectoren van platforms of task forces samen met het bedrijfsleven (o.a. voor farmacie, biotechnologie, ICT, chemie en defensie-industrie). Tevens is een meer overkoepelende *High Level Group* met o.m. mensen uit het bedrijfsleven in het leven geroepen die goed moet kijken naar verbetering van de samenhang tussen milieubeleid, energiebeleid en het concurrentievermogen van Europa. De Concurrentieraad van ministers van Economische zaken heeft gevraagd om daarbij ook te kijken naar het huidige systeem voor emissiehandel.

Een ander punt is het zorgen voor een stevige toetsing (een brede *business impact assessment*) van allerlei voorgenoemde EU-regelgeving op effecten voor ondernemingen en sectoren zoals dat uiteindelijk is gebeurd met REACH. In het verleden werden deze veel te weinig uitgevoerd op nieuwe regelgeving.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is positief over de aandacht van de Commissie voor industriebeleid. Daarmee staat het belangrijke onderwerp industrie en industriebeleid hoger op de politieke agenda in Brussel, maar via Brussel ook nationaal. Dit laatste is in Nederland gebeurd met de Industriebrief die het toenmalige kabinet mede op aandringen van het bedrijfsleven in 2004 heeft gemaakt. Deze brief ging over de sterktes en zwaktes van de Nederlandse industrie en over de kabinetsbrede invulling met diverse actiepunten van het industriebeleid dat nodig is om het industriële vestigings- en ondernemingsklimaat in Nederland te verbeteren. Mede op aandringen van VNO-NCW heeft het nieuwe kabinet besloten midden 2008 te komen met een nieuwe Industriebrief.

In de visie van VNO-NCW is en blijft generiek industriebeleid in de zin van algemeen voorwaardenstellend ondernemingsbeleid als hoofdlijn het belangrijkste. Maar daarnaast moet er tevens ruimte zijn voor een extra inzet in het industriebeleid op specifieke kansrijke sectoren. Dat gebeurt nu in Nederland met de sleutelgebied-aanpak in het industriebeleid. VNO-NCW steunt deze aanpak, omdat die aanpak niet gebaseerd is op een kiezen van bovenaf door de politiek, maar juist van onderop door bedrijven samen met kennisinstellingen en overheid (PPS-aanpak) met daarbij ook financiële commitments van de deelnemende bedrijven in die sleutelgebieden.

De instelling door de Commissie van de *High Level Group* met topmensen uit het Europese bedrijfsleven wordt zeer toegejuicht. De grote consequenties die een door de EU voorgestaan milie-, energie- en klimaatbeleid voor het concurrentievermogen van Europa en in het bijzonder die van de industrie kunnen hebben worden nu nog veel te weinig onderkend. Dat luistert in het bijzonder nu nauw bij de komende invulling van het klimaatbeleid en de wijze van verdeling van de CO₂-rechten (veilen zou daarbij in de visie van VNO-NCW dan een zeer schadelijke invulling voor de Europese industrie zijn).

VNO-NCW BETROKKENHEID

Standpuntbepaling wordt voorbereid in de VNO-NCW-Klank-

bordgroep Industrie. VNO-NCW neemt deel aan de Industrial Affairs Committee van BUSINESSEUROPE.

2.8 Duurzaam ondernemen

Bij alle inspanningen ter bevordering van meer dynamiek en concurrentiekracht mag de duurzaamheid van de economische ontwikkeling niet uit het oog worden verloren. Ook op Europees vlak kan dit worden bevorderd.

Duurzaam ondernemen betekent dat een bedrijf rekening houdt met markt, milieu en mens om te kunnen blijven voortbestaan. In dat afwegingsproces moeten niet alleen milieueisen een rol spelen, maar ook andere maatschappelijke eisen, zoals welvaart en werkgelegenheid.

Eén van de manieren waarop aan die duurzaamheidsdimensie vorm wordt gegeven, is om het maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) te stimuleren.

In maart 2006 publiceerde de Europese Commissie een mededeling over Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Op dezelfde dag werd het startsein gegeven voor de Europese CSR-Alliantie, een Europees netwerk van bedrijven die willen meewerken aan de kennisuitwisseling omtrent en ter bevordering van MVO. Bij de voorbereiding van deze Alliantie was BUSINESSEUROPE nauw betrokken.

In de Europese mededeling wordt betoogd dat *Corporate Social Responsibility* (CSR) primair een aangelegenheid van de bedrijven zelf is en zich daarom niet leent voor overheidsregulering of -ingrijpen anders dan via bewustmaking, uitwisseling van goede voorbeelden, bevorderen van de dialoog en onderwijs. Maatschappelijk verantwoord ondernemen kan echter een belangrijke bijdrage leveren aan de vitaliteit en concurrentiekracht van bedrijven. Het is dan ook van belang dat bedrijven op hun eigen wijze gestalte geven aan hun beleid en waar mogelijk van elkaar leren. Van belang is tevens dat de geboekte resultaten de nodige aandacht krijgen. Voor die beide doelstellingen is de Europese CSR-Alliantie opgericht.

Daarmee is tevens uitvoering gegeven aan aanbevelingen die in juni 2004 werden geformuleerd door het Europese multi-stakeholder-Forum. Aan dit Forum namen destijds werkgeversorganisaties, bedrijvennetwerken, werknemersorganisaties en andere NGO's deel. In het eindrapport werd het vrijwillig karakter van CSR onderschreven en werden dezelfde thema's genoemd als in de Europese mededeling. In december 2006 vond een bijeenkomst plaats waarbij de resultaten van het multi-stakeholder-Forum werden geëvalueerd. Bij die gelegenheid bleek dat de NGO's zodanig ontevreden waren over de door de Europese Commissie gekozen beleidslijn, dat zij weigerden deel te nemen aan deze evaluatiebijeenkomst. Zij drongen aan op Europese regelgeving ter bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

VNO-NCW-OORDEEL

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is, zoals hierboven al uiteengezet, voor VNO-NCW de logische en noodzakelijke combinatie van het streven naar rendement met actieve aandacht voor mens, milieu en maatschappelijke kwesties. Het is inspelen op de behoeften die op de markt en in de maatschappij leven en past goed in de samenwerkingstradities van

de Nederlandse overlegeconomie. De wijze waarop bedrijven invulling geven aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid is altijd een kwestie van maatwerk en vrijwilligheid. Dit standpunt is ook neergelegd in het advies 'De winst van waarden' van de Sociaal-Economische Raad van december 2000, een advies dat ook in een Engelstalige editie beschikbaar is onder de titel *Corporate Social Responsibility: a Dutch approach*.

Aangezien de Europese Mededeling past in de lijn van het SER-advies, heeft het de volledige steun van VNO-NCW. In het verlengde daarvan acht VNO-NCW het van belang dat de Europese CSR-Alliantie en soortgelijke instellingen duidelijk blijven maken wat bedrijven op het brede gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen in concreto (kunnen) doen. Zodoende steunen zij ook de verdere ontwikkeling op dit gebied.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

VNO-NCW fungeert als het verbindingspunt tussen Nederlandse bedrijven en de Europese CSR-Alliantie. Een aantal leden van VNO-NCW heeft zich ondertussen aangesloten bij de CSR Alliance. VNO-NCW neemt actief deel aan de werkzaamheden van de BUSINESSEUROPE-werkgroep die voor de behandeling van dit dossier is ingesteld en die de CSR-Alliance mede draagt.

genoemde terreinen plaatsvinden, denk bijv. aan de sleutelgebiedenprogramma's op landelijk niveau en aan de programma's in het 7^e Kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling.

2.9 Regionaal beleid van de Europese Unie

In juni 2007 stemde de Europese Commissie in met het door Nederland opgestelde Nationale Strategische Referentiekader (NSR). In het NSR staan de kaders voor besteding van de middelen die Nederland vanuit de Europese Structuurfondsen krijgt toegekend. Voor de periode 2007-2013 gaat het om een bedrag van 1,9 mrd. euro. Publieke en private cofinanciering zorgt voor een aanvulling tot bijna 4 mrd. euro. Voor het regionale beleid is met name het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) van belang. Nederland krijgt vanuit het EFRO ruim 700 mln. euro te verdelen over de vier regio's (Noord, Oost, Zuid en West). Per regio wordt een Operationeel Programma uitgewerkt. Er zijn drie prioriteiten:

- innovatie, ondernemerschap en kenniseconomie (hierbij valt bijv. te denken aan verbetering van de kennisuitwisseling en samenwerking tussen ondernemingen en onderzoeks/onderwijsinstellingen);
- attractieve regio's (hierbij valt te denken aan bijv. het aantrekkelijk maken van wonen op het platteland);
- attractieve steden (hierbij valt te denken aan bijv. herstructurering van bedrijventerreinen).

Bij het opstellen van de Operationele Programma's is een groot aantal partijen betrokken (provincies, grote steden, sociale partners, onderwijsinstellingen).

VNO-NCW OORDEEL

VNO-NCW is positief over de koerswijziging die is ingezet om de middelen van de structuurfondsen bij te laten dragen aan versterking en concurrentievermogen. De komende jaren zal in de regio de uitwerking in projecten moeten plaatsvinden. Het is daarbij van belang om ook een goede afstemming en zo mogelijk samenwerking te zoeken met activiteiten die reeds op de

3. Onderzoek, ontwikkeling en onderwijs

Inlichtingen:

Joke van den Bandt-Stel (070 349 04 15), bandt@vno-ncw.nl)

Chiel Renique (070 349 02 21); renique@vno-ncw.nl), (§4-5)

Standpunten worden bepaald in de Commissie Technologie en Innovatie VNO-NCW, de Commissie Intellectuele eigendom respectievelijk via BUSINESSEUROPE. Voor onderwijs is naast BUSINESSEUROPE ook het Raadgevend comité beroepsonderwijs van de Europese Commissie van belang. Voor bio- resp. nanaotechnologie zie de betreffende paragrafen.

3.1 European Institute of Technology

In de EU Concurrentieraad hebben de Europese ministers van Economische Zaken en Onderzoek op 23 november jl. een politiek akkoord bereikt over het Europese Instituut voor Technologie (EIT). Het gaat nu bij het EIT, dat overigens met behoud van dezelfde afkorting wordt omgedoopt tot Europees instituut voor Innovatie en Technologie, om een sterk afgeslankte en gefaseerde versie van de oorspronkelijke bedoeling van voorzitter Barroso. Zijn opzet was te komen tot een centraal instituut als Europese tegenhanger van het prestigieuze MIT. Volgens de nu overeengekomen tekst zal er sprake zijn van een netwerk van kennisinstellingen. Er zullen in eerste instantie twee of drie zg. 'kennis- en innovatiegemeenschappen' komen die elk een thema gaan behandelen. De Concurrentieraad noemt als voorbeelden hiervoor klimaatverandering, duurzame energie en de volgende generatie informatie- en communicatietechnologieën (ICT). Op basis van een open tender wordt voor elk thema een kennis- en innovatiegemeenschap bestaande uit kennisinstellingen en bedrijven geselecteerd, die vervolgens zelf invulling kan geven aan het thema.

Op dezelfde dag werden het Europees Parlement en de Raad het ook eens over de financiering van deze eerste fase van het EIT, die loopt tot 2013. Uit diverse onderdelen van het EU budget is 309 miljoen euro bij elkaar gesprokkeld om het EIT de eerste twee of drie kennis- en innovatiegemeenschappen op te laten zetten. Voor de financiering van de eigenlijke onderzoeks-, onderwijs- en innovatieactiviteiten van de kennis- en innovatiegemeenschappen worden daarnaast substantiële bijdragen verwacht van bedrijven, kennisinstellingen en nationale en regionale overheden. Ook zal gebruik worden gemaakt van projecten in het 7^e Kaderprogramma en andere Europese programma's.

De formele goedkeuring van het EIT wordt in maart 2008 verwacht. Vervolgens moet binnen 12 maanden beslist worden over de locatie van het hoofdkwartier. Er zal een *governing board* worden aangesteld, die de concrete vormgeving van het EIT, en de criteria voor de selectie van de kennis- en innovatiegemeenschappen moet uitwerken. Ook is de *governing*

board verantwoordelijk voor het opstellen van een meerjarige strategische innovatieagenda, die vervolgens op voorstel van de Europese Commissie door Raad en Parlement zal moeten worden aanvaard. De eerste tender wordt midden 2009 verwacht.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW onderschrijft de aanpak om uit te gaan van netwerken van kennisinstellingen.

VNO-NCW is van mening dat een EIT onafhankelijk moet zijn van de overheid, zoals ook het ERC dat is en dat een *governing board*, die voor tenminste de helft uit mensen uit het bedrijfsleven moet bestaan, de thema's moet bepalen en verantwoordelijk moet zijn voor de verdere aansturing. VNO-NCW zal namen voorstellen voor deze *governing board*.

Voorzover de middelen voor het daadwerkelijke onderzoek uit het 7^e Kaderprogramma en het CIP zullen komen, zullen de voorstellen op de normale voorwaarden moeten meedingen in de programma's. Er mag geen sprake zijn van bevoordeling van EIT-onderzoek.

Wat ontbreekt in de plannen is een link met de strategische onderzoeksagenda's van de European Technology Platforms (ETP's) en de gemeenschappelijke technologische initiatieven, de Joint Technology Initiatives (JTI's), waarin de Europese industrie al stevig heeft geïnvesteerd.

3.2 Biotechnologie

Een van de belangrijke gebieden voor innovatie is moderne biotechnologie. Het gaat daarbij zowel om 'groene' (landbouw en voeding), 'rode' (medische) als 'witte' (industriële) biotechnologie. De ontwikkeling van biotechnologie in Europa loopt internationaal echter achter en verliest nog steeds terrein ten opzichte van de Verenigde Staten en in toenemende mate ook van Azië. Met betrekking tot de groene biotechnologie is de achtergrond hiervan een gebrek aan maatschappelijke acceptatie, voortkomend uit de verwarring die milieuorganisaties de afgelopen jaren hebben gezaaid. Dit heeft voor veel biotechnologische producten geleid tot onzekerheid rond wetgeving en marktontwikkelingen in Europa, o.a. bij de toelating, etikettering en traceerbaarheid van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's).

Voor alle gebieden geldt dat een teveel aan onnodig restrictieve regelgeving nieuwe activiteiten smooit. Daarnaast is de maatschappelijke weerstand tegen biotechnologie buiten de EU kleiner. De kansen voor biotechnologie in Europa zijn door deze factoren minder groot dan elders, waardoor de groei achterblijft en biotechnologische bedrijfsactiviteiten en onderzoekers vertrekken. Dit is slecht voor de economische bedrijvigheid en voor de innovatie in Europa.

VNO-NCW-OORDEEL

Om de neergaande trend te keren en het vertrouwen in biotechnologie in de EU te herstellen, dringt VNO-NCW aan op een eenduidig beleid vanuit het beginsel "kansen verantwoord benutten". Positief is dat de Europese Commissie het de facto moratorium voor producten op basis van ggo's in 2005 heeft opgeheven. Dit is echter bij lange na niet voldoende.

Concreet verwacht VNO-NCW van de EU:

- Een versnelling van de Europese toelatingsprocedure, zodat de toelatingstatus van gg-gewassen in de EU en andere landen niet onnodig verschilt. Dit is mogelijk met waarborging van het huidige hoge niveau van veiligheid voor mens, dier en milieu;
 - Het introduceren van een werkbaar en realistische drempelwaarde voor de volgende categorieën gg-gewassen:
 - gg-gewassen met een positieve beoordeling van de EFSA (de Europese Voedselveiligheidsautoriteit);
 - gg-gewassen, toegelaten in een derde land (mits de toelating gebaseerd is op een met de EU vergelijkbare risicoanalyse).
- Deze oplossingen passen binnen de internationale afspraken waar de EU zich in september 2007 in het kader van de Codex Alimentarius aan heeft gecommitteerd.
- voortdurende druk op alle resterende lidstaten om richtlijn 98/44/EG voor de octrooiering van biotechnologische uitvindingen spoedig en verantwoord en uniform om te zetten in nationale octrooiwetgeving;
 - wetenschappelijk onderbouwd risicomanagement, dus ophouden met 'perceptiemanagement' en misbruik van het voorzorgbeginsel;
 - innovatiebevorderende toelatingsprocedure voor geavanceerde therapieën in de medische zorg en overige toepassingsgebieden van de biotechnologie;
 - een op innovatie gericht beleid voor medische toepassingen dat ook ruimte biedt aan onderzoek op het terrein van menselijke stamcellen, therapeutisch kloneren en gentherapie;
 - een voortvarende implementatie van de EU-Routekaart voor Biotechnologie, waarmee tot nu toe vrijwel geen voortgang is geboekt.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Vorbereiding van de standpuntbepaling vindt plaats in de Commissie Biotechnologie VNO-NCW. De VNO-NCW-belangenbehartiging vindt vooral plaats via het Forum Biotechnologie en Genetica, de betrokken ministeries, de Biotechnology Committee van de Business and Industry Advisory Committee to the OECD (BIAC) en via BUSINESSEUROPE.

3.3 Nanotechnologie

Een opkomend belangrijk gebied voor innovatie is de nanotechnologie. Het bevorderen van de ontwikkeling en toepassing daarvan in de EU is van groot belang voor de concurrentiekracht van het Europese bedrijfsleven in de komende decennia, alsook voor het behalen van de Lissabondoelstellingen voor innovatie, duurzaamheid en werkgelegenheid. Het gaat om een toenemend aantal toepassingen in uiteenlopende sectoren zoals de automobielindustrie, elektronica, chemie en gezondheidszorg. Europa bevindt zich in een goede uitgangspositie om de nanotechnologie te verzilveren. De Europese Commissie heeft hiervoor een actieplan gelanceerd (COM(2005) 243).

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW kan zich op hoofdlijnen vinden in het actieplan van de Europese Commissie. VNO-NCW dringt aan op een eenduidig EU-beleid vanuit het beginsel 'kansen verantwoord benutten'. Concreet verwacht VNO-NCW van de EU op het terrein van de nanotechnologie het volgende:

- betrek het bedrijfsleven vanaf het begin bij alle beleidsplannen en -acties, o.a. via het voorgestelde contactorgaan voor EU-coördinatie;
- werk acties uit ten behoeve van het benodigde "rentmeesterschap" bij alle ondernemingen in de betreffende waardedekens, alsook van het benodigde maatschappelijk draagvlak en vertrouwen bij burgers en politiek;
- pak zoveel mogelijk aan in internationaal verband, o.a. technische normalisatie, onderzoek, harmonisatie van wet- en regelgeving voor zover nodig en statistiek;
- pak zoveel mogelijk aan via aanpassingen van de bestaande kaders en procedures en zo min mogelijk via apart nanotechnologiebeleid, bijv. rond octrooiering, veiligheid, gezondheid, risicokapitaal, mobiliteit van werknemers, onderwijs, etc. Koppel het beleid rond nanotechnologie ook met de relevante *European Technology Platforms* (ETP's) en *Joint Technology Initiatives* (JTI's);
- voorkom een herhaling van het biotechnologie-scenario. Hanteer daarom wetenschappelijk onderbouwd risicomanagement gericht op een praktisch, uitvoerbaar en kosteneffectief stelsel van wet- en regelgeving, en voorkom oneigenlijk gebruik van het voorzorgbeginsel;
- gezien het toenemende industriële belang van nanotechnologie is het van belang het onderzoek naar de mogelijke risico's van nanodeeltjes te intensiveren en hiervoor internationaal erkende protocollen te ontwikkelen. Voor een meer uitgebreid standpunt hierover zie www.biac.org en/of OECD. Daarmee kan, gezamenlijk als bedrijfsleven in Europa en in de rest van de wereld, deskundig tegenwicht geboden worden aan anti-nano gevoelens.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Vorbereiding van de standpuntbepaling vindt plaats in de Commissie Technologie en Innovatie VNO-NCW, in afstemming met diverse andere commissies waaronder de Milieucommissie.

De VNO-NCW-belangenbehartiging vindt vooral plaats via de betrokken ministeries, via de Business and Industry Advisory Committee to the OECD (BIAC) en via BUSINESSEUROPE.

3.4 Intellectuele Eigendom

Het beschermen van intellectueel eigendom (auteursrecht, octrooien, merken en modellen) is belangrijk voor de kennis-economie en wezenlijk voor het verbeteren van de concurrentiekracht van Europa. Het octrooisysteem in Europa kan sterk verbeterd worden om bedrijven effectiever juridische zekerheid te bieden en innovatie te bevorderen.

Begin april jl. heeft de Europese Commissie de lang verwachte Mededeling over het octrooi-beleid in Europa gepubliceerd.

VNO-NCW-OORDEEL

De Europese Commissie heeft een nieuwe Mededeling doen uitgaan om het debat over het Gemeenschapsoctrooi en de Europese octrooi-rechtspraak nieuw leven in te blazen. Dat is een goede zaak. Dé drie grote problemen rond het Gemeenschapsoctrooi betreffen het talenregime, kwaliteit, en de rechtspraak. Over het talenregime is de Mededeling erg stil. De Commissie erkent dat het compromis dat in 2003 bereikt leek niet acceptabel was. Echter, veel verder dan de hoop uit te spreken dat de politieke wil om dit probleem op te lossen aanwezig is, en te speculeren op flexibele vertalingsvereisten komt zij niet. Dat is jammer want in de vertalingen zit juist de grootste kostenpost. Ook op de kwaliteitsproblemen die het gevolg zullen zijn van de in 2003 afgesproken wijziging van het Centralisatieprotocol bij het EOV (in principe alle nationale octrooibureaus zouden Europese nieuwheidsonderzoeken kunnen gaan uitvoeren, dus ook de bureaus die niet voldoen aan de PCT minimumeisen) gaat de Commissie niet in.

Ten aanzien van de octrooi-rechtspraak beschrijft de Mededeling de twee vóórliggende voorstellen. Het eerste is het zgn. EPLA verdrag. Een ontwerp EPLA is tot stand gekomen met medewerking van nationale rechters, octrooihouders en het Europees Octrooi Bureau. Het EPLA staat buiten het EU rechtssysteem, hetgeen heeft geleid tot het tweede voorstel, het zogenaamde Franse voorstel, nl. om een aparte gemeenschaps-rechtspraak voor octrooien in te stellen. De Commissie stelt nu voor aspecten van de beide voorstellen te combineren. Ten minste twee kanttekeningen zijn op zijn plaats: de Commissie zwijgt over het te voeren talenbeleid in het compromis, en de procedure om een compromis te implementeren is langdurig en complex. Over een verdrag dat een gemeenschaps-rechtspraak regelt zal tussen alle 27 EU staten overeenstemming bereikt moeten worden, gevolgd door ratificaties door alle 27 EU staten, terwijl het EPLA alleen door die staten geratificeerd hoeft te worden die ook met het EPLA mee willen doen, zodat het EPLA veel sneller tot stand zou kunnen komen, mits de EU haar toestemming geeft.

De Commissie maakt ook melding van haar steun aan initiatieven om de kwaliteit van octrooien te waarborgen. In dat kader steunt zij een nauwere samenwerking tussen het Europees Octrooi Bureau en de nationale octrooiraden. Veel octrooihouders geven er echter de voorkeur aan dat uitsluitend het Europees Octrooi Bureau het onderzoek van octrooiaanvragen verricht, omdat er dan sprake is van een eenduidige kwaliteitsbeoordeling. Bij de nationale octrooiraden is dat maar afwachten. Ook de Nederlandse industrie blijft nauwlettend volgen of de genoemde groeiende samenwerking juist niet leidt tot een lagere kwaliteit van verleende octrooien.

Al met al is dit een lovenswaardig initiatief van de Commissie, maar moet er op een paar punten worden doorgepakt (talenregime en uitwerking rechtssysteem en kwaliteit) ten einde dit dossier bevredigend te kunnen afsluiten.

Als voorzitter heeft Portugal in oktober jl. nog gepoogd het probleem van de rechtspraak op te lossen. Dit is niet gelukt. Ook de andere pijnpunten zijn niet opgelost tijdens het Portugese voorzitterschap. De politieke verdeeldheid is groot. Dit dossier zal zich het komende half jaar blijven voortslepen.

3.5 Onderwijs

In februari 2008 zal een conferentie worden gehouden over de ontwikkeling van universiteiten met daarbij in het bijzonder aandacht voor de relatie tussen universiteiten en het bedrijfsleven. Belangrijk basisdocument daarvoor is de mededeling van de commissie uit 2006 over modernisering van de universiteiten in Europa.

In 2008 zal gestart worden met de invoering van het Europees kwalificatie-raamwerk. Dit is een referentiekader dat het positioneren van nationale diploma's en daarmee ook het onderling vergelijken van diploma's, vergemakkelijkt. Het is een vrijwillig proces, waarvan overigens verwacht wordt dat dit op grote schaal gevolgd gaat worden omdat het goed past bij de filosofie van het Bologna proces. Dat proces startte in 1998 met de afspraak van de ondertekenaars dat men het hoger onderwijs zou gaan inrichten via 2 cycli: de bachelor-fase en de master-fase. De promotie geldt als 3^{de} cyclus. In feit was dit de overname van de Angelsaksische traditie. Overigens reikt het Europees kwalificatie-raamwerk veel verder dan alleen het hoger onderwijs. Het betreft 8 niveaus vanaf algemene vorming tot en met promotie aan een universiteit. De planning is dat uiterlijk in 2010 ieder land dat het raamwerk wil gaan hanteren, heeft aangegeven hoe de in dat land gehanteerde niveaus zich verhouden tot het Europees raamwerk van 8 niveaus.

Nederland en België hebben in 2007 in de ministersconferentie in Londen over de follow up van de Bologna-verklaring gezamenlijk het secretariaat op zich genomen voor de in 2009 te organiseren volgende conferentie over het Bologna-proces. Van de (inmiddels ruim 40) landen die de verklaring onderschreven hebben, zal in 2009 een rapportage gevraagd worden over onder meer de mobiliteit van studenten, kwaliteitsborging, hantering van het Europees kwalificatie-raamwerk, employability van afgestudeerden, hantering van EVC (elders verworven competenties). Gegevens daarvoor zullen in 2008 verzameld gaan worden. Het algemene beeld is dat de 3 fasen structuur (bachelor-master-doctorate) steeds bekender wordt en door het vergelijkbaar maken van de structuur de mogelijkheden voor mobiliteit voor studenten toeneemt en men daar ook gebruik van maakt.

Een in Nederland opgedoken probleem betreft de uitvoering van de ESF regeling: de EU wil hogere deelname stimuleren van vrouwen aan scholing. Daarom worden subsidieaanvragen voor scholingsprogramma's o.a. beoordeeld op de vraag of er meer dan gemiddeld in de branche, vrouwen aan deelnemen (5% extra). Bij branches met een laag percentage vrouwen is dat echter een probleem, immers er zijn juist weinig

vrouwen te vinden in de branche en dan zijn hogere eisen aan scholingsdeelname van vrouwen zeer moeilijk vervulbaar. Dankzij de interventie van VNO-NCW is er een hardheidsclausule in de regeling opgenomen.

VNO-NCW-OORDEEL

De mededeling van de Commissie uit 2006 over de modernisering van universiteiten is nog steeds een actueel document, zowel voor Europa als geheel als voor Nederland. Betere banden tussen bedrijfsleven en onderwijs, zonder dat de een op de stoel van de ander gaat zitten, is een vereiste om de benutting van kennis te verbeteren en om waar dat mogelijk is de onderzoeksinspanningen te combineren.

Het gaan hanteren van een Europees referentiekader voor kwalificatie-niveaus is een goed hulpmiddel om tot een eensluidende taal te komen waarin de niveaus beschreven kunnen worden, zonder dat dit vereist dat de nationale stelsels geharmoniseerd hoeven te worden. Het biedt zowel voor studenten als voor bedrijven een hulpmiddel om diploma's uit verschillende landen qua niveau te vergelijken. Overigens zal het voor preciezere informatie, als het gaat om de vraag naar specifieke inhoud van een bepaalde opleiding, gewenst blijven dat men zich wendt tot een van de instanties voor diplomawaardering (in Nederland het Nuffic voor het hoger onderwijs en het COLO voor het middelbaar beroepsonderwijs).

De consequente monitoring van de invoering van de Bachelor-Master structuur leidt tot een goed zicht op het tot stand komen van één Europese ruimte voor hoger onderwijs. Er zal wel ruimte moeten blijven voor enige eigen accenten bij de invulling. Zo zal een lidstaat met een onderscheid tussen beroepsonderwijs en academisch onderwijs, anders aankijken tegen de vraag of een universitaire bachelor voldoende is voor een start op de arbeidsmarkt dan in landen waar dat onderscheid niet wordt gemaakt. De recente uitspraken van de minister van OCW, namelijk dat ook een universitaire bachelor gekwalificeerd is voor de arbeidsmarkt, gaan hieraan naar onze mening voorbij.

De hardheidsclausule in de ESF-regeling is een kleine verbetering. Subsidieaanvragen blijven daardoor mogelijk. Het blijft echter vreemd en onwenselijk dat subsidieaanvragen voor scholingsprogramma's beoordeeld worden op de vraag of er meer dan gemiddeld in de branche vrouwen aan deelnemen. Dit staat haaks op het streven om meer vrouwen in sectoren met overwegend mannenberoepen te krijgen. Het leidt bovendien alleen tot meer administratieve rompslomp en niet tot meer vrouwen in die beroepen.

4. De externe dimensie van de Lissabon-agenda: handelspolitiek

Inlichtingen: Winand Quaadvlieg (070 349 04 40; quaadvlieg@vno-ncw.nl)

Standpunten over handelspolitieke onderwerpen worden voorbereid door de Commissie Multilaterale Handelspolitiek, een gezamenlijke commissie van VNO-NCW en ICC Nederland. Overleg vindt ook plaats met *BUSINESSEUROPE* in de werkgroep WTO, met het Business and Industry Advisory Committee (BIAC) van de OESO en met de Commissie inzake Internationale Handel en Investerings van de Internationale Kamer van Koophandel (ICC).

4.1 WTO Doha-ronde

Begin november 2001 is in Doha (Qatar) een nieuwe multilaterale ronde van handelsbesprekingen begonnen in de WTO, met als doel een verdere liberalisering van het economisch verkeer tussen landen. De Doha-ronde bevat de volgende onderwerpen:

- betere markttoegang voor goederen, door afschaffing van tarieven en niet-tarifaire maatregelen; daarbij zullen de hoogste tarieven en tariefescalatie extra aandacht krijgen;
- betere markttoegang voor diensten (deze onderhandelingen waren al begin 2000 gestart);
- betere markttoegang voor landbouwproducten (ook deze onderhandelingen liepen al sinds januari 2000) en verlaging van productiegebonden steun en exportsubsidies in deze sector;
- aanpassingen in het geschillenbeslechtingsstelsel van de WTO;
- aanpassingen in de uitvoering door de lidstaten van de anti-dumpingregels van de WTO;
- de verhouding tussen WTO-regels en handelsregels in multilaterale milieuovereenkomsten;
- vrijere markttoegang voor milieuvriendelijke goederen en diensten;
- afschaffing van visserijsubsidies;
- een stelsel van bescherming van geografische herkomstbepalingen voor wijn en sterke drank.

Na tal van ups en downs in de voorgaande jaren kon ook in 2007 nog geen akkoord worden bereikt in de Doha-onderhandelingen. Desalniettemin zijn de besprekingen op technisch niveau voortgezet en worden de verschillen op onderhandelingsposities kleiner. In februari 2008 wordt een tweede versie verwacht van de door de voorzitters van de onderhandelingsgroepen gemaakte concept-akkoorden voor landbouw en voor industrietarieven. Conceptteksten over douanevereenvoudiging en over antidumping zijn ook gepubliceerd. Politieke tegenstellingen en de gebrekkige bereidheid om de weerstand van gevestigde belangen het hoofd te bieden, maken een doorbraak echter moeilijk. De verwachting is dat de Doha-ronde niet met een spectaculair akkoord zal worden afgesloten, maar dat wel een aantal substantiële en voor bedrijven belangrijke veranderingen kan worden doorgevoerd.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is van mening dat het multilaterale handelssysteem van de WTO een uiterst belangrijk anker is in de internationale handel, juist nu de roep om protectionisme hier en daar weer duidelijker klinkt. De Doha-ronde kan tot voor bedrijven waardevolle verbeteringen in dit systeem leiden door tariefverlaging, landbouwhervorming, liberalisering van de dienstenhandel, douanevereenvoudiging, betrouwbaarder antidumpingregels en een aangepaste behandeling van ontwikkelingslanden.

4.2 Handels- en concurrentiestrategie van de EU

De interne Lissabon-strategie van de EU en de externe economische agenda moeten beter worden geïntegreerd om de kansen van de globalisering ten volle te kunnen benutten en groei en banen te realiseren. Dit is de achtergrond van de nieuwe strategie voor handel en concurrentie van de Europese Commissie die in oktober 2006 werd gepresenteerd. Markttoegang voor EU-producten tot markten buiten de EU, eerlijke concurrentievoorwaarden voor Europese bedrijven op de wereldmarkt en een open EU-markt voor producten uit derde landen vormen de drie pijlers van de strategie. De kernpunten van de strategie, genaamd *Global Europe: Competing in the World*, zijn:

- succesvolle afsluiting van de Doha-ronde.
- meer bilaterale vrijhandelsakkoorden met geselecteerde landen en regio's. Deze akkoorden moeten dieper en breder zijn dan de WTO-agenda (bijvoorbeeld inclusief investerings- en mededingingsregels). De doorslaggevende criteria voor het openen van onderhandelingen zullen zijn de marktpotentie en het huidige beschermingsniveau van de wederpartij. Momenteel lopen er reeds onderhandelingen met de Gulf Co-operation Council en Mercosur (het economische samenwerkingsverband van Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay). Nieuwe prioriteiten zijn de groep Zuid-Oost Aziatische landen verenigd in de ASEAN, India, Korea, Centraal Amerika en de Andean.
- het aanpakken van marktbelemmeringen (vooral ook marktbelemmeringen die achter de grens spelen, zoals mededinging en technische voorschriften) in de Transatlanti-

sche economische relatie, omdat deze nog steeds het hart van de wereldeconomie vormt.

- meer focus op China om belemmeringen voor markttoegang en investeringen weg te nemen en intellectuele eigendomsrechten te beschermen.
- een brede campagne om inbreuken op intellectuele eigendomsrechten door handelspartners uit te bannen; intellectuele eigendomsbescherming geldt steeds meer niet alleen als een bescherming voor individuele commerciële belangen, maar vooral als een strategische bescherming van het comparatieve voordeel bij uitstek van de EU, namelijk de kenniseconomie.
- een herziening van de ‘Markttoegangsstrategie’ van 1996 om handelsbelemmeringen (vooral ook non-tarifaire belemmeringen en beperkingen op de toegang tot grondstoffen) bij partners weg te nemen, met een focus op markten en sectoren waar de grootste economische winst te behalen is. De Commissie publiceert hierover begin 2008 een Mededeling.
- het *level playing field* versterken voor Europese bedrijven op overheidsaانبestedingenmarkten in derde landen, door het afsluiten van substantiële overeenkomsten met die landen.
- een herziening van het handelspolitieke instrumentarium (onder andere antidumping) van de EU. Na de ervaringen met de import van Chinese textiel en schoenen in de afgelopen anderhalf jaar wil de Commissie dit aanpassen aan de nieuwe economische werkelijkheid van de globalisering.
- een scherpere controle door de Commissie dat interne regelgeving van de EU niet de internationale concurrentiekracht van de EU ondermijnt.

VNO-NCW-OORDEEL

Na een aantal scherpe uiteenzettingen tussen de Europese werkgeversorganisatie **BUSINESSEUROPE** en de Commissie, komt de strategie van de Commissie in belangrijke mate overeen met de door **BUSINESSEUROPE** en **VNO-NCW** aangegeven prioriteiten. Discussie bestaat nog over het punt in hoeverre het afsluiten van veel bilaterale handelsakkoorden door de EU de WTO in de wielen kan rijden.

Essentieel is dat de Commissie transparanter dan tot nu toe te werk gaat bij de bilaterale onderhandelingen, zodat het bedrijfsleven tijdig zijn belangen kenbaar kan maken.

BUSINESSEUROPE en **VNO-NCW** zullen betrokken blijven bij de verdere uitwerking en implementatie van de Commissiestrategie.

4.3 Regionale handelsakkoorden

Nu de onderhandelingen over een WTO-akkoord zijn opgeschort, heeft de EU conform de nieuwe strategie van *Global Europe* plannen opgevat om bilaterale handelsakkoorden met een aantal landen te gaan afsluiten. In eerste instantie komen daarvoor in aanmerking India, Zuid Korea, de ASEAN-landen, Centraal Amerika en de Andean-landen. De Commissie werkt ook aan een Partnership and Co-operation Agreement (PCA) met China waarin handelsaspecten geregeld zullen worden en bereidt onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord met Oekraïne voor, die van start moeten gaan zodra de Oekraïne lid is geworden van de WTO.

Voorts voert de EU besprekingen met de VS over de intensi-

vering van de economische samenwerking en het wegnemen van belemmeringen, ook op het gebied van regelgeving en zijn er ideeën om de totstandkoming van een EU – Japan Economic Integration Agreement te stimuleren.

De Commissie kijkt bij de keuze vooral naar wat het economisch potentieel van de landen is en of er substantiële handelsbarrières ten opzichte van de EU bestaan. Het is de bedoeling van de Commissie om in deze akkoorden ook zaken te regelen als investeringen en mededinging, zaken die niet in de WTO op de agenda staan. De akkoorden zouden verenigbaar met de WTO moeten zijn en ook als bouwstenen voor het multilaterale systeem moeten kunnen fungeren.

In mei 2007 heeft de EU de onderhandelingen geopend met Korea, India en ASEAN. Diverse gespreksrondes hebben inmiddels plaatsgevonden.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is van mening dat regionale handelsakkoorden een bijdrage kunnen leveren aan de liberalisering van de handel en positieve effecten voor bedrijven kunnen hebben. Toename van het aantal regionale handelsakkoorden heeft echter ook risico's. De concurrentiepositie van Europese producten wordt substantieel benadeeld als andere blokken regionale akkoorden afsluiten. En een toename van regionale akkoorden kan de administratieve lasten voor bedrijven doen toenemen. Verder kunnen regionale akkoorden het multilaterale systeem van de WTO ondermijnen, bijvoorbeeld omdat het geschillenbeslechtingsstelsel niet van toepassing is.

Om al deze redenen moet behoedzaam met regionale akkoorden worden omgesprongen, maar moeten de kansen die dergelijke akkoorden bieden wel worden benut. Essentieel is dat er een goed kader van WTO-regels is, waaraan de regionale akkoorden moeten voldoen.

Met de afsluiting medio 2007 van een vrijhandelsakkoord tussen Zuid Korea en de VS is het onontkoombaar geworden dat ook de EU een akkoord met Zuid Korea afsluit; anders zullen Europese producten met grote ongelijkheid in invoertarieven geconfronteerd worden op de Koreaanse markt. (Overigens was het akkoord VS/Korea eind 2007 nog niet geratificeerd).

4.4 Handelspolitiek instrumentarium

De Europese Commissie heeft begin 2007 alle *stakeholders* geconsulteerd hoe het handelspolitieke instrumentarium (met name vrijwaringsmaatregelen en anti-dumpingbeleid) herzien kan worden, omdat in de recente handelsconflicten met China over textiel (in 2005) en schoenen (2006) vragen zijn gerezen of het instrumentarium wel voldoende was toegespitst op de moderne vormen van internationale handel, productie en investeringen. Beleidsvoorstellen van de Commissie op basis van deze consultatie die in het najaar van 2007 verwacht werden, zijn nog niet gepubliceerd.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is er voorstander van om het handelspolitieke instrumentarium van de EU tegen het licht te houden om te toetsen of het voldoet aan de eisen van de moderne geïnter-

nationaliseerde economie. Het maakt deel uit van het WTO-systeem en fungeert als veiligheidsklep op het systeem van liberalisering van de handel. Het is economisch en politiek noodzakelijk om draagvlak voor het beleid van liberalisering te behouden. Het moet in zijn toepassing beperkt blijven tot nauwkeurig gereguleerde gevallen en mag niet protectionistisch worden gebruikt. In de gevallen waarin toepassing gerechtvaardigd is (aantoonbaar ongerechtvaardigde handelspraktijken van partners, of abrupte grote verstoringen in het handelsverkeer die ook volgens de WTO-regels tijdelijke maatregelen kunnen rechtvaardigen) moet het echter snel en effectief kunnen worden ingezet.

VNO-NCW is bezorgd over de mogelijkheid dat in het kader van het anti-dumpingbeleid van de EU aan China te snel en om politieke redenen de *Market Economy Status* (MES) wordt verleend. Het verlenen van MES wordt door politici soms gezien als een politiek gebaar. Het betreft echter een beslissing met vergaande technische gevolgen in gecompliceerde anti-dumpingprocedures: MES betekent namelijk dat de in het kader van een anti-dumpingprocedure aangeleverde financiële gegevens (kostenberekeningen, prijzen e.d.) worden behandeld alsof zij in een markteconomie tot stand zijn gekomen. VNO-NCW is van mening dat dit alleen mag gebeuren als objectief vaststaat dat er in het betreffende land daadwerkelijk van een markteconomie sprake is, zonder staatssteun, met een transparant mededingingssysteem etc. Dit is in China nog niet het geval. Dan leidt MES tot concurrentievervalsing ten nadele van Nederlandse bedrijven.

mate afhankelijk van een arbeidsintensieve samenwerking tussen Commissie, lidstaten en bedrijven. Daarom is het van belang dat prioriteiten zorgvuldig worden bepaald. Het is van belang dat bedrijven zelf actief onderzoeken welke voordelen zij zouden kunnen bereiken door middel van de Markttoegangs-aanpak. Mits goed aangepakt door alle partijen kan de strategie een wezenlijke aanvulling vormen op het bestaande handelspolitieke arsenaal.

4.5 Nieuwe Markttoegangsstrategie

De 'Markttoegangsstrategie' van de Europese Commissie is erop gericht om in een nauwe samenwerking tussen de Commissie, lidstaten en bedrijven bestaande handelsbelemmeringen in partnerlanden uit de weg te ruimen. Het is een bilateraal instrument, naast de onderhandelingen in het kader van de WTO en in het kader van de bilaterale vrijhandelsakkoorden van de EU.

De Markttoegangsstrategie bestaat al sinds 1996, maar in april 2007 heeft de Commissie in een mededeling voorstellen voor een modernisering gedaan. Het is de bedoeling dat er in een intensieve samenwerking tussen de EU-Commissie, lidstaten en bedrijven belemmeringen worden geïdentificeerd en doelgericht aan het opruimen ervan wordt gewerkt. Daartoe wil de Commissie in de betreffende landen publiek-private *Market Access Teams* in het leven roepen. Tevens wil zij volgens bepaalde criteria (potentieel economisch voordeel, ernst van de inbreuk die de belemmering maakt op internationale regels, economisch gewicht van de betreffende landen en sectoren) samen met het bedrijfsleven een prioriteitenlijst vaststellen.

De strategie moet in de komende maanden nader worden ingevuld en uitgevoerd.

VNO-NCW-OORDEEL

De op Amerikaanse ervaringen in het openbreken van belangrijke buitenlandse markten gebaseerde Markttoegangsstrategie kan zeer succesvol worden. Zij is echter in hoge

VERSTERKING INTERNE MARKT EN MEDEDINGING

5. Versterking interne markt

Inlichtingen:

Mechteld Oomen (070 349 04 29; oomen@vno-ncw.nl)

Sigrid Verweij (070 349 04 39; verweij@vno-ncw.nl) (par. 5.4)

Nicole Mallens (070 349 03 52; mallens@vno-ncw.nl) (par. 5.5)

Laurens Linssen (070 349 04 36; linssen@vno-ncw.nl) (par. 5.6)

Standpunten worden voorbereid in het Platform Europa van VNO-NCW en de BUSINESSEUROPE Hoofdkommissie Interne Markt, de Task Force Services resp. de Task Force Services of General Economic Interest. Het onderwerp 'betere regelgeving' wordt besproken in het 'Platform Regeldruk' van VNO-NCW alsmede in de BUSINESSEUROPE werkgroep better regulation. Het onderwerp 'overheidsaanbestedingen' verloopt via de VNO-NCW-kommissie Overheidsaanbestedingen en de BUSINESSEUROPE werkgroep Public procurement.

5.1 Single Market Review (20-11-2007)

Op 20 november presenteerde de Europese Commissie haar visie op een moderne interne markt. Volgens de Europese Commissie moet de interne markt zich aanpassen aan de nieuwe uitdagingen van de 21^e eeuw zoals de globalisering, de toenemende rol van innovatie en veranderingen op sociaal en milieu terrein. Doelstelling is om concrete resultaten te bereiken die herkenbaar zijn voor burgers, consumenten en bedrijfsleven. Aan de mededeling ging een consultatieronde vooraf, waaraan VNO-NCW via BUSINESSEUROPE een bijdrage heeft geleverd.

De mededeling bevat de volgende elementen:

- a. Herkenbare resultaten voor bedrijven en burgers.
Hierbij kan men denken aan maatregelen op het terrein van productveiligheid en informatievoorziening aan de consument zoals etikettering van levensmiddelen, contractuele rechten van consumenten voor collectieve procedures, lagere prijzen, beter markttoezicht, het toegankelijker maken van de interne markt voor MKB (zie ook Small Business Act for Europe), betere integratie van markten voor retail financiële diensten.
- b. Globalisering voordelig laten uitwerken voor Europa.
De Commissie denkt hierbij aan een goed EU-investeringsklimaat en de EU een rol als trendsetter geven voor regels en standaarden op wereldniveau (bijv. GSM-standaard), hetgeen voordelig kan uitwerken voor Europese exporten en de bescherming van de Europese burger.
- c. Verschuiving van de aandacht voor producten naar een op kennis gebaseerde diensteneconomie.
Dit betekent het stimuleren van kennis en innovatie, EU-octrooibescherming en het bevorderen van de mobiliteit van onderzoekers in de EU (onderzoekerspaspoort).
- d. Rekening houden met sociale en milieuaspecten.
Voorbeelden hiervan zijn de arbeidsmobiliteit en Europese kennis over klimaatverandering als 'exportproduct' in de wereld.
Samenhangend hiermee publiceerde de Europese Commissie een mededeling met de titel
'A new social vision to foster European social cohesion and social sustainability in the 21st century'.

Tevens werd op 20 november de mededeling inzake diensten van algemeen belang, incl. sociale diensten of algemeen belang gepubliceerd, (zie 5.3).

e. Betere regelgeving

Hieronder valt een betere marktsector-monitoring van de interne markt belemmeringen en mogelijke oplossingen, strikte impact assessments van Europese wetsvoorstellen, juiste implementatie en handhaving van interne markt regels en betere administratieve samenwerking tussen EU en nationale autoriteiten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW steunt de visie van de Europese Commissie en verwelkomt in het bijzonder de maatregelen op het terrein van betere regelgeving, het strikter monitoren van economisch belangrijke sectoren, impact assessment gedreven beleidsvorming, correcte implementatie en handhaving van bestaande Europese regelgeving, nauwere samenwerking tussen de Europese Commissie en de lidstaten, de internationale dimensie van de interne markt. In de visie past ook het eerder gepresenteerde Actieprogramma van de Commissie uit september j.l. voor betere uitvoering van EU regelgeving en een snellere oplossing van klachten van burgers en ondernemingen. Betere regelgeving is essentieel om het concurrentievermogen van Europa in een snel veranderende wereld te handhaven. Immers, indien EU-wetgeving niet correct in de lidstaten wordt toegepast, wordt het doel van die wetgeving niet gerealiseerd en blijven belemmeringen bestaan.

Het is van groot belang dat zowel de Europese Commissie als de lidstaten de verantwoordelijkheid nemen deze visie in de praktijk uit te werken. Een belangrijk strategisch punt is dat de Interne Markt visie op zijn beurt weer geplaatst wordt in het kader van de Lissabonagenda 2008 en verder.

5.2 Dienstenrichtlijn

In 2006 is de EU dienstenrichtlijn vastgesteld. Deze is bedoeld om de bureaucratische belemmeringen weg te nemen die het vrije verkeer van diensten bemoeilijken. De richtlijn voorziet in maatregelen die zijn gericht op vereenvoudiging van het vestigen van een dienstverlenend bedrijf in de EU, vermindering van administratieve procedures en belemmeringen,

bevordering van administratieve samenwerking tussen lidstaten bij de controle van dienstverleners en verbetering van informatievoorziening over de dienstverlening aan de consument.

De EU-lidstaten hebben maximaal drie jaar de tijd om de richtlijn in nationale wetgeving om te zetten en uit te voeren. De meeste lidstaten hebben projectteams ingesteld om de complexe richtlijn uit te voeren. Er bestaat nauwe samenwerking tussen de lidstaten en de Commissie. Het 'handbook on implementation of the services directive' van de Commissie is niet juridisch bindend maar biedt lidstaten informatie over en hulp bij het interpreteren van de diverse artikelen op basis van bestaande jurisprudentie en relevante wetgeving.

VNO-NCW-OORDEEL

De definitieve richtlijn is helaas fors afgezwakt ten opzichte van het oorspronkelijke Commissie-voorstel. Weliswaar biedt de richtlijn ondernemingen voordelen op het gebied van vrijheid van vestiging in een andere lidstaat (bijvoorbeeld geen additionele of dubbele eisen, zoals vergunningen en registraties), maar teleurstellend is dat diverse sectoren, onder meer de uitzendsector, van de richtlijn zijn uitgezonderd. Ook stelt het teleur dat ondernemingen in bepaalde gevallen nog steeds zelf moeten bevechten dat zij ongeoorloofde, nationale vereisten krijgen opgelegd bij grensoverschrijdende dienstverlening.

Gezien het grote belang van het wegnemen van belemmeringen voor het dienstenverkeer houden VNO-NCW en BUSINESSEUROPE de voortgang en ontwikkelingen ten aanzien van de uitvoering van de richtlijn door lidstaten nauwlettend in de gaten.

5.3 Diensten van algemeen belang

Met 'diensten van algemeen belang' worden bedoeld economische en sociale activiteiten die niet (uitsluitend) aan de markt worden overgelaten en (tot op zekere hoogte) worden gereguleerd (b.v. in Nederland basisonderwijs, watervoorziening, delen van de zorg).

Met 'diensten van algemeen economisch belang' worden diensten van economische aard bedoeld (b.v. telefonie, energiesector, delen van de zorg).

Het aanbod van kwalitatief hoogwaardige diensten van algemeen economisch belang is een belangrijke pijler voor het concurrentievermogen van de Europese Unie.

De Europese Commissie kwam in 2004 met een Witboek over de diensten van algemeen belang. Hierin wordt onderstreept dat het belangrijk is dergelijke diensten kwalitatief hoogwaardig en betaalbaar te houden. De diensten van algemeen belang kunnen door de private sector worden geleverd, maar de overheid behoudt een verantwoordelijkheid in het reguleren van de markt.

In de wijziging van het Europese Verdrag is een protocol over diensten van algemeen belang opgenomen. Dit protocol benadrukt met name de subsidiariteit en diversiteit van DAB en onderstreept een aantal onderliggende principes (kwaliteit,

veiligheid, betaalbaarheid, gelijke behandeling en universele toegang en gebruikersrechten).

Als bijlage bij de Single Market Review van 20 november jl. is een mededeling van de Europese Commissie over diensten van algemeen belang opgenomen. Daarin onderstreept de Commissie dat het protocol over diensten van algemeen belang, zoals dat in het nieuwe Verdrag van Lissabon is opgenomen, een goede wettelijke verankering biedt van de principes en beginselen van diensten van algemeen belang en dat verdere, horizontale wetgeving voor deze diensten niet nodig is. Diensten van algemeen economisch belang zijn volgens de Commissie primair een interne marktaangelegenheid, die vanuit sectoraal beleid benaderd moeten worden.

De Commissie heeft aangekondigd dat er wordt gewerkt aan twee voorstellen voor sectoroverstijgende onderwerpen: de financiering van diensten van algemeen belang (subsidies en staatssteun) en de geïnstitutionaliseerde private partnerschappen en aanbestedingen. Daarnaast zal de Commissie voorstellen indienen voor een nieuwe richtlijn voor de gezondheidsdiensten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is geen voorstander van een horizontaal rechtskader voor deze diensten. Een kaderrichtlijn of horizontaal rechtskader waarin tot in detail het aanbod, de organisatie en de financiering van deze diensten wordt gespecificeerd - zo dat gezien de grote diversiteit en het dynamische karakter van deze diensten al mogelijk zou zijn - kan leiden tot concurrentievervalsing en kan een obstakel vormen bij de verdere liberalisering van markten.

Diensten van algemeen economisch belang moeten zoveel mogelijk worden verricht in overeenstemming met - en niet tegengesteld aan - de beginselen van mededinging, zoals vastgelegd in de vigerende gemeenschapswetgeving. Het creëren van nieuwe uitzonderingen op de mededingingsregels en het overreguleren van de betrokken sectoren betekenen een ongewenste stap terug in het structurele economische hervormingsproces.

Het is ten aanzien van diensten van algemeen economisch belang juist belangrijk om concurrentie te blijven bevorderen, staatssteun verder te reduceren en de interne markt te vervolmaken.

Het is dan ook positief dat de Europese Commissie in de mededeling over diensten van algemeen belang vasthoudt aan de lijn om diensten van algemeen economisch belang primair als een aangelegenheid te zien van de interne markt. De Commissie stelt subsidiariteit voorop en pleit voor een sectorale benadering (en dus geen one-size-fits-all benadering) om te kijken naar publieke belangen.

5.4 Vrij verkeer van werknemers binnen de EU

De Europese regelgeving staat het toe dat lidstaten overgangsmaatregelen nemen ten aanzien van het vrij verkeer van werknemers voor de per 1 mei 2004 toetredende Midden-

en Oost-Europese lidstaten (met uitzondering van Malta en Cyprus) en voor Roemenië en Bulgarije die per 1 januari 2007 zijn toetgetreden.

De Europese afspraken zijn als volgt:

- gedurende de eerste twee jaar na toetreding wordt de toegang geregeld door de lidstaten zelf. Zij kunnen derhalve nog een werkvergunning eisen;
- gedurende de volgende drie jaar kunnen lidstaten de nationale, belemmerende, wetgeving handhaven, maar dienen dit dan wel aan de Europese Commissie te melden; in beginsel wordt hiermee de overgangstermijn beëindigd;
- alleen als er zich in een lidstaat een ernstige verstoring van de arbeidsmarkt voordoet, kan deze lidstaat de Commissie verzoeken om opnieuw voor een periode van maximaal twee jaar de nationale maatregelen te laten gelden.

Tot 1 mei 2007 heeft Nederland gebruik gemaakt van de mogelijkheid om overgangsmaatregelen te treffen voor werknemers uit Polen, Slowakije, Hongarije, Tsjechië, Slovenië, Estland, Letland en Litouwen.

Per 1 mei 2007 is het vrij verkeer van werknemers voor deze acht nieuwe lidstaten volledig ingevoerd. Voor het aantrekken van werknemers uit deze acht nieuwe lidstaten is geen tewerkstellingsvergunning meer nodig. Tegelijkertijd is de verplichting om werknemers uit deze landen aan te melden ('notificatie') als zij tijdelijk in Nederland worden gedetacheerd, komen te vervallen. Dit is niet het geval voor werknemers uit Roemenië en Bulgarije. Hiervoor gelden nog wel beperkingen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is voorstander van een volledig vrij verkeer van personen om zowel principiële als arbeidsmarkttechnische en economische redenen. Ook de SER heeft zich hiervoor al in 2001 unaniem uitgesproken. Daarom wordt het toegejuicht dat per 1 mei 2007 alle belemmeringen voor het vrij verkeer zijn opgeruimd voor de acht hiervoor vermelde nieuwe lidstaten. Mede gezien de toenemende kraptes op de Nederlandse arbeidsmarkt is het van groot belang dat de bestaande belemmeringen voor Roemenen en Bulgaren, na de eerste overgangsperiode, op 1 januari 2009 worden opgeheven.

5.5 Better regulation

Eén van de speerpunten van de Europese Commissie is het tot stand brengen van betere Europese regelgeving. De Commissie erkent daarmee de klacht van het bedrijfsleven dat er veel onnodige belemmeringen volgen uit EU regelgeving en deze de groei van werkgelegenheid in de weg staan. Onder de titel *Better Regulation* heeft de Europese Commissie daarom een brede aanpak gelanceerd langs onderstaande lijnen. Het Sloveense voorzitterschap heeft reeds aangegeven hier onverminderd mee door te willen gaan.

- In navolging van Nederland heeft de Europese Commissie met de Europese Raad afgesproken de administratieve lasten met 25% terug te brengen in 2012. Naast de Europese Commissie zijn er inmiddels 10 landen die zichzelf een dergelijke doelstelling hebben opgelegd.
- Intrekken of wijzigen van 'hangende' wetgevingsvoorstellen. In 2006 heeft de Commissie 67 wetgevingsvoorstellen

teruggetrokken van 183 ingediende.

- Het nemen van maatregelen om bestaande wetgeving te vereenvoudigen. Hier staat de teller inmiddels op 140 stukken regelgeving wat moet groeien naar 500.
- Nieuwe regelgeving onderwerpen aan een zware impact assessment en publieke consultatie in de voorbereidende fase.

Wat betreft de administratieve lasten heeft de Commissie vorig jaar, in januari 2007, een actieprogramma gepresenteerd. Conform de Hollandse aanpak is een consortium nu bezig op 13 beleidsterreinen de administratieve verplichtingen in beeld te brengen, te meten en met voorstellen te komen voor reductie zodat de 25% gerealiseerd kan worden. Begin 2008, onder het Sloveense voorzitterschap, zal de Commissie een strategische evaluatie en review presenteren van de totale aanpak. Daarop vooruitlopend heeft de Commissie een high level groep ingesteld van onafhankelijke experts om het proces (kritisch) te volgen en te voeden. Deze wordt geleid door oud-minister Stoiber uit Duitsland. Vanuit Nederland neemt Robin Linschoten, voorzitter van Actal, deel.

De Europese Commissie heeft ook haar richtsnoeren bijgewerkt met het oog op een betere beoordeling van het effect van haar voorstellen via zogenaamde business impact assessments. Hoewel de Commissie daarbij haar geïntegreerde aanpak inzake effectbeoordeling niet loslaat (dat wil zeggen dat er ook rekening wordt gehouden met milieu- en sociale effecten), bevatten de herziene richtsnoeren nu duidelijker de opdracht om te letten op de effecten van nieuwe regelgevingsvoorstellen op de economie en het concurrentievermogen van bedrijven. Sinds kort is er daarbij ook bijzondere aandacht voor de effecten van regelgeving voor het midden- en kleinbedrijf.

Conform de nieuwe aanpak van de Commissie inzake betere regelgeving, wordt in de herziene richtsnoeren bepaald dat de diverse diensten van de Commissie bij het uitstippelen van hun beleid ook moeten nagaan of er geen alternatieven zijn voor de 'klassieke' regelgevingsinstrumenten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW verwelkomt het besluit van de Europese Commissie om 25% administratieve lasten te reduceren. Van groot belang is echter dat dit wordt beschouwd als een netto-doelstelling. Dat wil zeggen dat niet op hetzelfde moment zoveel nieuwe Europese regelgeving wordt geïntroduceerd, waardoor de winst wegvalt. In Nederland was daarin voorzien door de 25%-verplichting te koppelen aan de begroting per departement. Een dergelijk afspraak ontbreekt nog op EU niveau.

Het vernieuwde impact assessment instrument leidt in beginsel tot meer inzicht over nut en noodzaak van Europese regelgeving. De instelling van een onafhankelijke groep experts o.l.v. Stoiber is een goede stap daarbij. Van belang voor de impact assessments is eveneens dat deze, naar Amerikaans voorbeeld, bekend worden gemaakt voor publicatie van het wetsvoorstel.

Voor de toekomst beveelt VNO-NCW het volgende aan:

- de focus moet niet alleen liggen op administratieve lasten, maar ook op nalevingskosten. Oftewel de kosten van in-

houdelijke maatregelen die bedrijven moeten nemen als gevolg van nieuwe wetgeving. Zo geldt bijvoorbeeld voor het EU-milieubeleid dat dit beleid gemiddeld 4% administratieve lasten veroorzaakt, maar 80% van de nalevingskosten bepaalt.

- Voor blijvend succes is cruciaal dat voortaan veel scherper dan tot nu toe wordt gelet op wat Brussel wel en niet behoort te doen en wat aan de lidstaten kan worden overgelaten.

5.6 Overheidsaanbestedingen

Naar verwachting komt de Commissie binnenkort met een interpretatieve mededeling over *precommercial procurement*. Dit betreft een nieuwe, aan de aanbesteding voorafgaande voorprocedure die ten doel heeft innovatie te stimuleren. De als knellend ervaren aanbestedingsregels kunnen hiermee worden omzeild.

De Commissie is mogelijk van plan te komen met een richtlijnvoorstel over concessies. Of dit er ook daadwerkelijk komt wordt nog intern bediscussieerd. De komende maanden komt hierover meer duidelijkheid.

Onlangs heeft de Commissie een tweetal voorstellen gepubliceerd die betrekking hebben op aanbestedingen in de defensiesector.

Op korte termijn wordt een interpretatief document verwacht van de Commissie over geïnstitutionaliseerde PPS-projecten (IPPS). Hiermee worden projecten bedoeld die worden uitgevoerd door een rechtspersoon die gezamenlijk eigendom is van de publieke en de private partij. In deze interpretatieve mededeling zal vooral voorlichting worden gegeven over het opzetten van een IPPS.

Eind 2007 of begin 2008 komt de Commissie met een pakket aan maatregelen betreffende milieuvriendelijk aanbesteden. Dit pakket bevat naast een interpretatieve mededeling ook een 'training kit' waarin handvatten zijn opgenomen om de lidstaten te helpen zo milieuvriendelijk mogelijk in te kopen. In de loop van de eerste helft van 2008 zal ook nadere regelgeving op dit terrein worden voorgesteld.

In het kader van de Lissabon strategie, waarin een aantal hoofdbeleidsdoelstellingen is geformuleerd, zal de Commissie in 2008 een *Small Business Act* voorstellen. Doel is onder andere het aandeel van het MKB in overheidsopdrachten te verhogen en obstakels weg te nemen die verhinderen dat zij over de grenzen actief worden.

VNO-NCW-oordeel

Het bedrijfsleven ondervindt veel problemen met aanbestedingen. Deze problemen hebben diverse oorzaken, waaronder een slechte toepassing van de regelgeving, te hoge selectiecriteria, te hoge administratieve lasten en een gebrek aan professionaliteit en kennis bij de uitvoering op nationaal niveau.

5.7 Postrichtlijn

Op 19 december 2007 is een definitief akkoord bereikt over de liberalisering van de Europese postmarkt in 2011. De liberalisering houdt in dat nationale postdiensten geen monopolie meer zullen hebben op de bezorging van post onder 50 gram (*reserved area*). Enkele Oost-Europese landen, Griekenland en Luxemburg krijgen twee jaar uitstel.

Nederland wilde vooruit lopen op dit liberalisatieproces en de Nederlandse postmarkt al per januari 2008 openstellen, gelijktijdig met de openstelling van de postmarkt in Duitsland en in de pas met het al geliberaliseerde Verenigd Koninkrijk, maar de Nederlandse regering heeft de liberalisering uitgesteld, nu onduidelijk is wat de nieuwste ontwikkelingen in Duitsland betekenen voor nieuwe toetreders zoals TNT. Mogelijk is er geen eerlijk speelveld op de Duitse markt door invoering van een hoog minimumloon.

Daarnaast is er in Nederland nog onduidelijkheid over hoe de onderhandelingen tussen de vakbonden en de postbedrijven verder lopen. De regering maakte in de Tweede Kamer duidelijk dat de nieuwe postwet goed is voor zowel consumenten als bedrijven. Een vrije postmarkt levert lagere prijzen op per poststuk en een keuze tussen postbedrijven.

Er is geen sprake van afstel van de invoering van de nieuwe postwet, maar wel van uitstel. De verwachting is dat er in de eerste helft van 2008 meer duidelijkheid zal zijn.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is al jaren voorstander van een snelle volledige openstelling van de hele Europese postmarkt. Immers, liberalisering van de Europese postmarkt is een essentieel onderdeel van de maatregelen om te komen tot een volledige en effectief opererende Europese interne markt.

Het uitstel waartoe staatssecretaris Heemskerk heeft besloten is echter niet onbegrijpelijk, nu het niet vast staat of er sprake is van een 'level playing field'.

5.8 Klachtenbehandeling van ondernemers bij uitvoering EU-regels

Algemeen

Ondernemers die tijdens het zakendoen op internationaal niveau problemen ondervinden op het gebied van oneerlijke concurrentie, interne marktregels of Europese instellingen kunnen terecht bij respectievelijk de Europese Ombudsman, SOLVIT en het Crash Team Oneerlijke Concurrentie.

Europese Ombudsman

Bij de Europese Ombudsman kunnen bedrijven en burgers terecht met klachten over het functioneren van Europese instellingen en organen. Door een niet-juridische procedure kan de Europese Ombudsman helpen om een oplossing te vinden voor het probleem. Op het moment dat de Europese Ombudsman een klacht aanneemt, meldt hij de klacht bij de desbetreffende instelling, een stap die in sommige gevallen al een doorbraak bij een slepend conflict kan zijn. Vervolgens kan hij de partijen tot een schikking laten komen en ontwerp-

aanbevelingen doen. Indien deze aanbevelingen niet worden aangenomen, kan de Ombudsman verslag uitbrengen aan het Europees Parlement, zodat Europarlementariërs vragen aan de Europese Commissie kunnen stellen.

De Europese Ombudsman is bereikbaar via telefoonnummer: + 33 3 88 172313, of door te e-mailen naar: eo@ombudsman.europa.eu. Voor het indienen van een klacht kan men een klachtenformulier invullen op: www.ombudsman.europa.eu/form/en/form2.htm.

SOLVIT

Als bedrijven problemen ondervinden op het gebied van de regels voor de interne markt, dan kan men bij SOLVIT terecht. SOLVIT zoekt kosteloos en binnen een termijn van circa 10 weken naar een oplossing voor klachten die voortvloeien uit de verkeerde toepassing van Europese regels. Voorwaarde is wel dat er nog niet een juridisch proces is aangespannen. Hiermee vormt SOLVIT een aantrekkelijk alternatief voor langdurige juridische procedures.

Klachten die SOLVIT behandelt, hebben onder andere betrekking op: een beperkte markttoegang voor producten en diensten, problemen met de vestiging van bedrijf en belastingen. In het afgelopen jaar zijn er voornamelijk meerdere zaken behandeld op het gebied van sociale zekerheid, wederzijdse beroepserkenning en terugbetaling van BTW-vorderingen.

Voor SOLVIT Nederland werken twee medewerkers, als onderdeel van het ministerie van Economische Zaken, aan de afhandeling van klachten. SOLVIT Nederland maakt onderdeel uit van een Europees netwerk met vestigingen in alle EU-lidstaten. In een door de Europese Commissie beheerde online databank wordt de voortgang van de klachtenbehandeling bijgehouden en geëvalueerd.

Het aantal zaken waarbij SOLVIT Nederland betrokken is, groeit ieder jaar. In het afgelopen jaar was SOLVIT Nederland bij ongeveer 80 klachten betrokken, terwijl het aantal in het voorgaande jaar nog op 60 lag. Van alle klachten uit 2007 zijn ongeveer 50 zaken zijn door Nederland aangebracht. In 29 zaken betrof het een klacht tegen de Nederlandse overheid.

SOLVIT Nederland is bereikbaar via telefoonnummer: 070 379 77 48 of door te e-mailen naar solvit@minez.nl. Voor het indienen van een klacht kan men een klachtenformulier vinden op: ec.europa.eu/solvit/site/submission/index_nl.htm. Meer informatie over SOLVIT is te vinden op: www.solvit.ez.nl.

Crash Team Oneerlijke Concurrentie

Bedrijven die worden geconfronteerd met oneerlijke concurrentie in een buitenlandse markt, zoals illegale staatssteun of discriminatie bij een aanbesteding kunnen terecht bij het Crash Team Oneerlijke Concurrentie. Dit team maakt onderdeel uit van het ministerie van Economische Zaken, waar drie medewerkers zich samen met medewerkers van ambassades en andere ministeries inzetten voor een gelijk speelveld op internationaal marktniveau.

Het Crashteam behandelt problemen als het gaat om een Nederlands bedrijf dat internationaal onderneemt en de moge-

lijke ongelijke concurrentiepositie is ontstaan als gevolg van veronderstelde steun aan het bedrijfsleven in andere landen door een buitenlandse overheid.

Sinds de oprichting van het team in juni 2005 zijn inmiddels 116 klachten behandeld. Zo liet het ministerie een onderzoek doen naar aanbestedingspraktijken in Polen en werd met succes geïntervenieerd bij de Nieuw-Zeelandse regering betreffende een belastingzaak. Ook geven crash team zaken aanleiding om met andere lidstaten bepaalde gevallen aanhangig te maken bij de Europese Commissie of bij de overheden van de landen waar de problemen zich afspelen. Het crash team bewandelt daarbij een eigen weg, in aanvulling op de bestaande procedures.

Het Crash Team Oneerlijke Concurrentie is bereikbaar via telefoonnummer 0900-6080700 of door te e-mailen naar: crashteamoneerlijkeconcurrentie@minez.nl. Voor het indienen van een klacht kan men een klachtenformulier vinden door op: www.minez.nl te zoeken naar Crash Team.

6. Mededinging

Inlichtingen: Toine Vermeulen (070 349 04 42; vermeulen@vno-ncw.nl)

Standpunten worden binnen VNO-NCW voorbereid door de Commissie Mededinging. Deze commissie voert ook regelmatig overleg met vertegenwoordigers van de Nederlandse overheid (ministerie van Economische Zaken), die de standpunten van VNO-NCW meenemen in hun besprekingen in het expertoverleg in Brussel. Overleg vindt ook plaats bij BUSINESSEUROPE in de hoofdcommissie Legal Affairs, de Commissie Competition en de diverse werkgroepen op het terrein van mededinging (waaronder de Werkgroep State Aid).

6.1 Concentratiecontrole

Ruim een jaar na de publicatie van de voorstellen van de Europese Commissie tot omvangrijke herziening van het Europese concentratiecontrolebeleid is op 29 januari 2004 de gewijzigde EG Concentratiecontroleverordening gepubliceerd. De Verordening is op 1 mei 2004 van kracht geworden. Verder maken de Richtsnoeren voor de beoordeling van horizontale concentraties en de Mededeling *Best Practices on the conduct of EC merger control proceedings* deel uit van de hervormingen. Najaar 2006 publiceerde de Europese Commissie een *Consolidated Jurisdictional Notice* waarmee wordt beoogd vier bekendmakingen over het begrip onderneming, concentratie, volwaardige gemeenschappelijke onderneming en omzetberekening te vervangen door één allesomvattende en geactualiseerde Bekendmaking. Zowel de International Chamber of Commerce (ICC) als BUSINESSEUROPE hebben hierop groten-deels in positieve zin gereageerd.

Op 10 juli 2007 heeft de Europese Commissie de beoogde Algemene Bekendmaking gepubliceerd. Op 13 februari 2007 lanceerde de Europese Commissie een publieke consultatieronde met betrekking tot conceptrichtsnoeren voor de beoordeling van niet-horizontale concentraties. In tegenstelling tot concentraties waarbij directe of potentiële concurrenten betrokken zijn, leiden deze transacties slechts in uitzonderlijke situaties tot mededingingsbeperkende effecten. De Europese Commissie is zich daarvan bewust en heeft in 2005 een omvangrijke studie laten verrichten om de meest recente economische inzichten op dit gebied in kaart te brengen. In mei 2007 bracht BUSINESSEUROPE een reactie uit over de conceptrichtsnoeren niet-horizontale concentraties. Op 28 november 2007 publiceerde de Europese Commissie de nieuwe richtsnoeren niet-horizontale concentraties. In de nieuwe Concentratieverordening wordt voorzien in een vereenvoudigd systeem om fusiezaken voor onderzoek door te verwijzen van de Commissie naar de mededingingsautoriteiten in de lidstaten en vice versa. Deze hervorming moet ertoe strekken dat de meest geschikte autoriteit een bepaalde operatie onderzoekt en probeert tegelijk het aantal gevallen af te bouwen waarin bij meerdere mededingingsautoriteiten in de EU aanmelding wordt gedaan van een operatie (*multiple filing*).

De belangrijkste wijzigingen ten aanzien van de bestaande Verordening zijn:

- aanscherping van de inhoudelijke toets. De materiële toets voor de beoordeling van concentraties ‘de creatie of versterking van een machtspositie’ wordt vervangen door ‘een substantiële concurrentievermindering’ toets;
- uitbreiding van de onderzoeksbevoegdheden van de Commissie;
- de mogelijkheid meldingen in te dienen op basis van een concrete intentie in plaats van een overeenkomst.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW heeft in eerder commentaar naar aanleiding van het betreffende EU-Groenboek aangegeven dat concentrerende bedrijven worden gehinderd, doordat ze vaak niet onder het EU-recht, maar onder verschillende nationale rechtsstelsels vallen. Simultane aanmelding en beoordeling van concentraties door een aantal nationale mededingingsautoriteiten gaat gepaard met dikwijls aanzienlijke kosten en andere lasten. Toepassing van het één-loketsysteem resulteert in lagere kosten, eenvoudigere procedures en snellere beslissingen. VNO-NCW kan in grote lijnen instemmen met de nieuwe Verordening, zij het dat een duidelijke voorkeur bestaat voor het instandhouden van de dominantietoets in plaats van de nu overeengekomen ‘substantiële concurrentieverminderingstoets’.

6.2 Discussiedocument Review of article 82

Op 19 december 2005 heeft de Europese Commissie een discussiestuk gepubliceerd over de toepassing van artikel 82 EG op misbruiken met een marktafschermend effect. Zoals hiervoor opgemerkt hebben diverse andere toepassingsterreinen van het Europese mededingingsrecht al een modernisering ondergaan. Eén van de kernpunten van de modernisering, voor wat betreft de substantiële toepassing van het recht, is de introductie van een meer economische benadering in bijvoorbeeld de toepassing van artikel 81 en in de Concentratieverordening. Een dergelijke hervorming is tot nu toe achterwege gebleven ten aanzien van artikel 82. Tot nu toe kenmerkt de beslissingspraktijk van de Commissie zich tot een op punten formalistische aanpak waarin het beschermen van de belangen van concurrenten de overhand lijkt te hebben.

VNO-NCW-OORDEEL

In algemene zin kan VNO-NCW het door de Commissie ingezette initiatief steunen. Immers nationaal en internationaal opererende ondernemingen zijn gebaat bij een duidelijk, transparant en op zinnige economische uitgangspunten gebaseerd regelgevend kader aan de hand waarvan zij hun marktgedrag op eenvoudige wijze kunnen beoordelen.

De wijze waarop artikel 82 wordt toegepast heeft belangrijke invloed op hoe Europese bedrijven kunnen ontwikkelen en hoe effectief ze kunnen concurreren op wereldschaal. Het is dan ook van groot belang dat artikel 82 wordt toegepast op een wijze die rekening houdt met de dynamiek van globaliserende markten. VNO-NCW bepleit dat de Europese Commissie de huidige praktijk aanpast aan de economische realiteit en een en ander neerlegt in *guidelines*. Dergelijke *guidelines* moeten ten eerste gericht zijn naar bedrijven toe om aan de hand daarvan vast te stellen onder welke omstandigheden hun gedragingen wel of niet problematisch geacht worden. Ten tweede zullen *guidelines* ertoe kunnen bijdragen dat de mededingingsautoriteiten van de verschillende landen in Europa dezelfde principes toepassen. Op 7 april 2006 heeft de International Chamber of Commerce commentaar uitgebracht op het discussedocument over de herziening van de toepassing van artikel 82 EG-Verdrag inzake misbruik van een dominante positie.

6.3 Steunbeleid

De uitvoering van het Actieplan Staatssteun van Commissaris Kroes van juni 2005 is in volle gang. Met het Actieplan beoogt de Europese Commissie in de periode tot en met 2009 de steunregels te versimpelen, minder - maar gerichtere - steun te verstrekken, en de lidstaten te stimuleren om de Lissabon-strategie een impuls te geven. De hervorming is er dan ook op gericht om het concurrentievermogen van de Europese industrie te versterken, sociale en regionale cohesie te garanderen en openbare diensten te verbeteren.

Als belangrijke stap binnen het Actieplan is op 24 april 2007 een voorlopig ontwerp van de nieuwe algemene groepsvrijstellingsverordening gepubliceerd. Hiermee worden maatregelen voor bepaalde typen steun die als minder verstorend voor de interne markt worden beschouwd, vrijgesteld van de tijdrovende notificatieprocedure als ze aan de criteria van de verordening voldoen; de maatregelen zouden dan direct in werking kunnen treden. Voor steun die boven bepaalde drempels uitkomt, blijft notificatie verplicht. De ontwerpverordening combineert de vijf al bestaande groepsvrijstellingsverordeningen met vrijstellingen voor een drietal nieuwe categorieën (milieu, risicokapitaal, R&D voor grote bedrijven).

BUSINESSEUROPE heeft hierop mei 2007 een grotendeels instemmend commentaar geleverd. Een nieuwe ontwerptekst is door de Europese Commissie september 2007 ter consultatie voorgelegd.

Ter opvolging van de oude regeling uit 2001 is op 10 mei 2007 een voorlopig ontwerp van de nieuwe kaderregeling over staatssteun ten behoeve van het milieu gepubliceerd. De ontwerpregeling beoogt de steunregels voor milieubescherming

te moderniseren en meer in lijn te brengen met de huidige EU-doelstellingen op het gebied van milieu, energie en klimaat.

Vertrekpunt blijft het principe dat de vervuiler betaalt. Omdat de milieukosten vaak nog niet volledig kunnen worden geïnternaliseerd, is steun onder bepaalde omstandigheden toegestaan.

Op de ontwerpregeling is door vele organisaties waaronder BUSINESSEUROPE en ICC gereageerd, wat geleid heeft tot een nieuw ontwerp dat november 2007 is gepubliceerd.

De ontwerpregeling beschrijft de maximaal toegestane steun-niveausvooreengrootaantal typen milieusteun. Bij steunbedragen boven bepaalde drempels moet een lidstaat een uitgebreide procedure doorlopen ter beoordeling van de steunmaatregel.

VNO-NCW-OORDEEL

Het ontwerp van de nieuwe algemene groepsvrijstellingsverordening levert een bijdrage aan de vermindering van regels en geeft meer ruimte aan steun die bijdraagt aan de beleidsdoelen van de Europese Unie.

VNO-NCW blijft bij haar oordeel dat verdere decentralisatie van controle op staatssteun een uniforme toepassing van de Europese regels bemoeilijkt, en dat voldoende veiligheidsmaatregelen moeten worden ingevoerd om eenduidige toepassing van die regels te waarborgen. Goede controle en handhaving, met name bij de zaken die de interne markt kunnen verstoren, blijft van groot belang. Op dit punt sluit VNO-NCW zich aan bij de visie van BUSINESSEUROPE.

De ontwerp-kaderregeling voor milieusteun wordt binnen het bedrijfsleven geanalyseerd en besproken. Een belangrijk aandachtspunt zal zijn of de voorgestelde Europese steunregels voor maatregelen op het gebied van klimaatbeleid voldoende rekening houden met het mondiale karakter van de problematiek en de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven.

6.4 Verordening m.b.t. de-minimissteun

Mede gelet op het feit dat EG-Verordening nr. 69/2001 per 31 december 2006 afloopt, heeft de Europese Commissie een nieuwe verordening gepubliceerd die vanaf 1 januari 2007 van toepassing dient te zijn. De belangrijkste wijziging betreft de verhoging van het bedrag dat als steun mag worden verstrekt. Bepaald is dat het totale bedrag van de op grond van de de-minimisregel aan eenzelfde begunstigde verleende steun over een periode van drie jaar het plafond van 200.000 euro niet mag overschrijden. Dit was in het verleden 100.000 euro.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW stemt in algemene zin in met de door de Europese Commissie gepubliceerde nieuwe verandering, met dien verstande dat het daarbij wel noodzakelijk is waarborgen te treffen dat de staatssteunregels ook worden nageleefd.

6.5 Groenboek Private enforcement

Het denken over privatisering en hiermee ook over de civiele handhaving van het mededingingsrecht heeft een impuls gekregen met de publicatie door de Europese Commissie in december 2005 van het Groenboek 'Schadevergoedingen wegens schending van de communautaire antitrustregels'. De Commissie probeert met dit Groenboek een discussie op gang te brengen over de vraag waarom civiele handhaving van het mededingingsrecht in Europa niet van de grond komt. Ter illustratie: in de vs bestaat de handhaving van het mededingingsrecht voor 90% uit *private enforcement*, 10% is publieke handhaving. In Europa zijn de cijfers precies omgekeerd. Naar verwachting zal de Europese Commissie voorjaar 2008 een Witboek publiceren.

VNO-NCW-OORDEEL

April 2006 hebben zowel de *International Chamber of Commerce* (ICC) als de *BUSINESSEUROPE* commentaar uitgebracht op genoemd Groenboek. VNO-NCW is nauw betrokken geweest bij de opstelling van beide commentaren. Kernpunt van het commentaar is de grote zorg dat met *private enforcement* in Europa een met de vs te vergelijken claimcultuur wordt ontzettend. Bovendien betreurt VNO-NCW de gefragmenteerde aanpak van de Europese Commissie. De Commissie stelt op diverse dossiers - mededingingsrecht, aanbestedingsrecht, consumentenrecht, intellectueel eigendomsrecht - specifieke maatregelen voor, die het nationaal burgerlijk procesrecht raken. Hierdoor wordt miskend dat het burgerlijk procesrecht in iedere lidstaat een innerlijk consistent systeem is. Indien men de uit diverse systemen als best practice geselecteerde procedures, maatregelen en rechtsmiddelen toevoegt of bestaande maatregelen wijzigt heeft dat tot gevolg dat het nationale systeem uit balans raakt. Voorts is VNO-NCW principieel van mening dat compensatie van geleden schade het belangrijkste doel is van schadevorderingen. Compensatie is het algemene beginsel bij schadevorderingen in het Nederlandse schadevergoedingsrecht. De civiele handhaving van mededingingsregels mag niet het opleggen van punitieve sancties tot doel hebben.

EEN STERKE ECONOMIE

7. Belastingen, douane en accijnzen

Inlichtingen:

Pieter Dijkmeester (070 349 04 18; dijkmeester@vno-ncw.nl), (§8.1)

Janny Kamp (070 349 04 19; kamp@vno-ncw.nl), (§8.2)

Jeroen Lammers (070 349 04 23; lammers@vno-ncw.nl), (§8.3-8.4)

De activiteiten op het gebied van belastingen worden gecoördineerd via de Belastingcommissie VNO-NCW, de werkgroep Internationale Fiscale Zaken VNO-NCW, de werkgroep BTW en de werkgroep Accijnzen van VNO-NCW. VNO-NCW heeft een actief aandeel in de werkzaamheden van BUSINESSEUROPE door deelname aan de Fiscal Affairs Group, de VAT ad hoc Group. Wat betreft Accijnzen levert VNO-NCW op Europees niveau inbreng in de Excise Contact Group.

7.1 Directe belastingen

Belastingpakket

In juni 2003 heeft de Ecofin Raad te Luxemburg een akkoord bereikt over het belastingpakket. Het pakket bestaat uit drie onderdelen, te weten de spaartegoedenrichtlijn, de richtlijn interest en royalties en de gedragscode. De eerste afspraken over dit belastingpakket zijn al gemaakt in 1997. Definitieve overeenstemming is in de afgelopen jaren een aantal keren uitgesteld.

Richtlijn spaartegoeden

De lidstaten zijn het er over eens geworden dat informatie-uitwisseling over spaartegoeden tussen lidstaten het einddoel van de richtlijn blijft. Gedurende een overgangstermijn zal een aantal lidstaten, namelijk België, Luxemburg en Oostenrijk, in plaats van informatie uit te wisselen een bronbelasting inhouden op rentestromen naar andere lidstaten. Van de opbrengst van deze bronbelasting staan zij driekwart af aan de lidstaten waar de ontvangers van de rentestromen wonen (*revenuesharing*).

Met de zogenaamde derde landen (waarvan Zwitserland en de Verenigde Staten de belangrijkste zijn) zijn bemoedigende resultaten bereikt over het invoeren van aan de Spaartegoedenrichtlijn gelijkwaardige maatregelen. Zwitserland is bereid om, net als België, Luxemburg en Oostenrijk, een bronbelasting in te voeren en de opbrengsten daarvan te delen met de betrokken EU-lidstaten.

Sinds 1 januari 2005 wordt de richtlijn daadwerkelijk toegepast. Dit betekent dat over rentebetalingen in 2005 voor het eerst informatie werd uitgewisseld, dan wel dat over deze betalingen een bronheffing wordt ingehouden. Vanaf 1 januari 2005 hebben ook de derde landen de met hen overeengekomen gelijkwaardige maatregelen toegepast.

Afhankelijk van vervolgspraken in de toekomst met alle derde landen over volledige uitwisseling van informatie over spaarrente afkomstig uit deze landen in individuele gevallen, kan het zo zijn dat de overgangsperiode van de richtlijn afloopt en dat die lidstaten die een bronbelasting inhouden, overgaan tot automatische informatie-uitwisseling.

Richtlijn interest en royalties

Het akkoord heeft betekend dat de richtlijn interest en royalties met ingang van 1 januari 2004 is gaan gelden. Er wordt

binnen de EU door de lidstaten niet langer een bronbelasting ingehouden op betalingen van rente en royalty binnen een groep ondernemingen. Voor het Nederlandse bedrijfsleven betekent dit in de praktijk ook dat zij binnen de EU niet langer te maken hebben met administratieve procedures voor het verrekenen van in het buitenland ingehouden bronbelasting. Dit is voor deze bedrijven een verlichting van de administratieve lasten.

Gedragscode

Het derde deel van het akkoord betreft de gedragscode of *code of conduct*. Hierbij gaat het om een politieke verbintenis die ziet op belastingregelingen voor ondernemingen. Doel van de gedragscode is om belastingmaatregelen tegen te gaan die schadelijke gevolgen hebben voor andere landen. Het gaat daarbij niet alleen om nieuwe, nog in te voeren maatregelen, maar ook om bestaande wet- en regelgeving. Bij nieuwe maatregelen dienen lidstaten de aan de code ten grondslag liggende principes in acht te nemen; bestaande maatregelen worden in het licht van de code beoordeeld. In november 1999 heeft de gedragscode groep het zogenoemde 'Primarolo rapport' - genoemd naar de voorzitter van de groep mw. Dawn Primarolo (toenmalig Staatssecretaris van Financiën van het Verenigd Koninkrijk) - afgerond. In het rapport worden 66 belastingmaatregelen als schadelijke belastingconcurrentie door de groep veroordeeld, waarvan 10 Nederlandse maatregelen. Bij de Nederlandse maatregelen betrof het de *rulings*, het concernfinancieringsregime en (indirect) de deelnemingsvrijstelling. Voor de lijst van 66 maatregelen is door de groep besloten dat vanaf 1 januari 1998 de *rollback* binnen vijf jaar een feit moet zijn en dat een langere termijn in bijzondere omstandigheden gerechtvaardigd zou kunnen zijn. *Rollback* betekent dat de desbetreffende maatregelen zullen worden aangepast of worden afgeschaft.

Het akkoord betekent een afronding van het gedragscodeproces. De lidstaten hebben daarbij overeenstemming bereikt over de evaluatie van de *rollback* van de 66 maatregelen die op de Primarololijst stonden. De door Nederland aangeboden *rollback* (aanscherping van de deelnemingsvrijstelling en het rulingbeleid alsmede codificatie van het zgn. *arm's length*-beginsel) is door de Ecofin Raad geaccordeerd. De APA/ATR praktijk en de deelnemingsvrijstelling liggen daarmee niet langer onder vuur.

Voor het concernfinancieringsregime was al op de Ecofin

Raad van januari 2003 overeenstemming bereikt over een overgangstermijn tot en met 2010 voor bedrijven die nu gebruik maken van dit regime. Onder Duits voorzitterschap werd bewerkstelligd dat er nadere voorstellen zullen worden gedaan voor verdere ontwikkelingen op het vlak van *harmfull taxation*.

Staatssteun

Mede in het kader van de bereikte overeenstemming over de gedragscode heeft de Commissie een beschikking uitgebracht waarin het CFA als steun wordt aangemerkt, maar op basis van verkregen rechten niet zal worden nagevorderd en voor bestaande CFA-regimes een overgangstermijn tot en met 2010 in acht zal worden genomen. De beslissing impliceert wel dat CFA-beschikkingen die aflopen voor 2010, niet mogen worden verlengd tot en met 2010.

Mededeling inzake vennootschapsbelasting

Deze Mededeling betreft de strategie ten aanzien van de vennootschapsbelasting in de EU. In deze mededeling wordt een tweesporenbeleid gepresenteerd. Op de kortere termijn wordt voorzien in de aanpak van een aantal knelpunten op het gebied van verrekenprijzen, *cross-border* verliescompensatie en grensoverschrijdende fusies en reorganisaties. Op de langere termijn wordt een fundamentele aanpak nagestreefd in de vorm van een *consolidated tax base* voor alle Europese activiteiten. De Commissie stelt geen tariefharmonisatie voor, maar laat de hoogte van de tarieven expliciet over aan de lidstaten.

De Commissie had in 2002 een *European Tax Conference* gehouden over haar voorstellen. De conferentie heeft zich positief uitgesproken over de consolidated base taxation alsook over home state taxation ten behoeve van het MKB. Voorts was de conferentie van oordeel dat de Europese Vennootschap een belastingstatuut nodig heeft in de vorm van een common tax-base. Aanwezige ambtenaren van lidstaten waren echter zeer terughoudend, met name in verband met onzekerheid over het effect op de nationale belastingopbrengsten. De Commissie werkte echter verder aan de formulering van de *common tax-base*, onder meer via een questionnaire waarmee wordt onderzocht of de IAS-regels die per 2005 gelden voor beursgenoteerde ondernemingen, een startpunt hiervoor kunnen vormen. In 2003 heeft in Ostia een vervolgonferentie plaatsgehad. In deze conferentie kwam tot uitdrukking dat lidstaten twijfelen aan de voortgang ten aanzien van de vennootschapsbelasting. Zo leek er weinig steun te zijn voor een pilot ten aanzien van *home-state taxation* voor het MKB. Bilaterale beperkte experimenten voor het MKB leken voornamelijk het hoogst haalbare. Voorts leek geen voortgang te kunnen worden verwacht met een fiscaal statuut voor de Europese Vennootschap.

Teneinde belastingconcurrentie tegen te gaan hebben de Duitse en Franse regering in 2004 de Commissie echter verzocht op korte termijn met voorstellen te komen voor een gemeenschappelijke belastinggrondslag in de vennootschapsbelasting met minimum tarief of bandbreedte voor het tarief. De Nederlandse regering heeft zich bij dit initiatief aangesloten en daarbij aangegeven dat een minimumtarief van 20% acceptabel zou zijn.

Op basis van een non paper van de Commissie inzake de uitgangspunten voor een gemeenschappelijke grondslag

voor de vennootschapsbelasting heeft de Ecofin in september 2004 besloten tot een studie op technisch niveau naar de beginselen en uitgangspunten voor een *common consolidated corporate tax base* (CCCTB). De studie wordt thans voortvarend uitgevoerd door een werkgroep waarin lidstaten participeren (*common consolidated corporate tax working group*). Het Europees bedrijfsleven in BUSINESSEUROPE verband is voorstander van deze ontwikkeling mits het optioneel is, het een consolidated base betreft die eenvoudig en concurrerend is met één loket en is tegenstander van tariefharmonisatie of een minimum tarief. De BUSINESSEUROPE Fiscal Affairs Group is via periodiek informeel overleg met de Commissie betrokken bij het proces.

In een reeks van arresten heeft het EU Hof van Justitie onderdelen van nationale fiscale wetgeving niet in overeenstemming verklaard met het gemeenschapsrecht. Dit speelt met name op de terreinen van *cross border relief*, *exit taxes* en fiscale behandeling van pensioenen. In december 2006 heeft de Commissie een mededeling uitgebracht inzake *Co-ordinating Member States direct tax systems in the Internal Market*. In deze mededeling noemt de Commissie als uitgangspunten voor coördinatie van belastingssystemen het wegnemen van discriminatie, de voorkoming van dubbele of geen belastingheffing, bestrijding van misbruik en verlichting van administratieve lasten. In de mededeling wordt concreet aandacht gegeven aan de genoemde *cross border relief* en de exit heffingen. Voorts wordt aandacht gegeven aan een te realiseren CCCTB.

Tijdens het Duits voorzitterschap is op 15/16 mei 2007 een tax conference in Berlijn gehouden over de CCCTB en de resultaten daarvan zijn in de Ecofin in juni 2007 gepresenteerd.

In juli 2007 heeft de Commissie een working document uitgebracht waarin de mogelijke hoofdlijnen en uitgangspunten van een CCCTB zijn opgenomen. De bedoeling van het document is discussie te entameren voor verdere vooruitgang. De Commissie heeft het voornemen in 2008 met een richtlijn over de CCCTB te komen.

EU Joint Transferpricing Forum is werkzaam om de problematiek van verrekenprijzen te coördineren, met name op het punt van documentatie en voorkoming van dubbele belasting door arbitrage.

Mededeling inzake bedrijfspensioenregelingen

Deze Mededeling betreft 'De opheffing van fiscale barrières voor grensoverschrijdende bedrijfspensioenregelingen'. In deze mededeling wordt het zgn. EET systeem bepleit en wordt voorgesteld te komen tot een mogelijkheid van een pan-Europees pensioenfonds. De Commissie kiest in dit dossier de weg van open coördinatie om tot afstemming te komen. Tevens onderstreept de Commissie haar beleid om in het belang van de interne markt de vier Verdragsvrijheden te bewaken en te versterken, zonodig door het voeren van een infractieprocedure¹¹.

¹¹ Uit jurisprudentie van het Hof van Justitie (Donner, Lankhorst en Bosal Holding) blijken de verdragsvrijheden in beginsel te prevaleren boven de interne cohesie van fiscale stelsels van lidstaten.

Nederlands fiscaal beleid

Om het Nederlands fiscaal vestigingsklimaat concurrerend te houden in een globaliserende economie is het tarief van de vennootschapsbelasting stapsgewijs verlaagd van 34,5% naar 25,5% in 2007. Tevens werd per 2007 een groepsrente- en een octrooi-box geïntroduceerd met een tarief van 5% voor groepsrente en van 10% voor voordelen uit octrooien. Met de groepsrente-box wordt beoogd een meer gelijke behandeling te geven aan vreemd en eigen vermogen en wordt bevorderd dat mobiel kapitaal wordt behouden. Deze maatregel vormt in 2007 nog onderwerp van onderzoek in het kader van staatssteun. De octrooi-box bevordert innovatie. Deze box is in 2007 in werking getreden.

VNO-NCW-INZET

Harmonisatie waar noodzakelijk, beleidsconcurrentie waar mogelijk.

VNO-NCW heeft als uitgangspunt dat gezonde beleidsconcurrentie, waaronder belastingconcurrentie, een proces is dat leidt tot een optimum en geen *race to the bottom* is. Zeker op het terrein van de fiscaliteit is een zekere mate van soevereiniteit nodig om invulling te kunnen geven aan het nationaal te voeren financieel en sociaal economisch beleid. De EMU-criteria, de stabiliteitsprogramma's, de globale richtsnoeren, het steunkader en de vier verdragsvrijheden bepalen het speelveld en waarborgen dat nationaal beleid geen afbreuk doet aan de goede ontwikkeling van de interne markt.

Het voorgaande neemt niet weg dat ter wille van een goed functioneren van de interne markt en het behalen van efficiencyvoordelen op verschillende terreinen het verstandig is om coördinatie of soms harmonisatie aan te brengen. Dit speelt onder meer op de volgende terreinen:

- het wegnemen van obstakels die de vier vrijheden blokkeren zoals in het pensioendossier. VNO-NCW ondersteunt dan ook volledig de mededeling en het beleid van de Commissie om de fiscale barrières op te heffen bij grensoverschrijdende bedrijfspensioenregelingen. Dit bevordert de arbeidsmobiliteit en de werking van arbeidsmarkten en vermindert (loon)kosten van ondernemingen.
- het wegnemen van fiscale obstakels die ondernemingen ondervinden bij het opereren op de interne markt met 25 verschillende fiscale jurisdicties, vooral in vergelijking met andere grote markten zoals de VS en Japan. Het gaat hierbij om (1) bronheffing op rente en royalty's, (2) verrekenprijsproblematiek, (3) Europese verliescompensatie (in de VS worden winsten en verliezen met elkaar gecompenseerd en dat geldt niet binnen Europa), en (4) reorganisatie en fusie (exit heffingen). Daarom pleit het bedrijfsleven voor een optionele *common consolidated base taxation*. In dit concept wordt de winst voor alle Europese activiteiten op uniforme wijze vastgesteld via een *one-stop-shop*, waarna die winst via een verdeelsleutel wordt toegedeeld aan de betreffende landen, die vervolgens hun eigen tarief daarop toepassen. In deze systematiek vervallen in één klap alle hiervoor aangegeven knelpunten en administratieve rompslomp. Deze visie is opgenomen in het *BUSINESSEUROPE Memorandum on cross-border company taxation obstacles in the Single Market*.
- milieubeleid, met name de regulerende energiebelasting. In het kader van milieubeleid, met name door een steviger klimaatbeleid, worden milieubelastingen ingezet. Inmiddels bestaat de lastendruk voor ondernemingen al voor

een belangrijk deel uit milieuheffingen. VNO-NCW vindt belastingconcurrentie op dit vlak economisch schadelijk omdat milieuproblematiek veelal grensoverschrijdend is en milieuheffingen meer specifiek op bepaalde producties, bedrijven of sectoren rusten. Dat geeft grote concurrentiedistorsies. In Nederland wordt milieubeleid gevoerd door middel van een mix van instrumenten: regelgeving, (fiscale) subsidies, convenanten, emissiehandel en milieubelastingen. Bij mondiale milieuvraagstukken is VNO-NCW voorstander van een beleid gericht op mondiale dynamische, innovatie gedreven prestatienormen voor producties (*performance standard rate of PSR*) en een specifiek bronbeleid met dynamische efficiency normen voor apparaten, verlichting, gebouwen e.d. Voor transport behelst het bronbeleid energie- en uitstootnormen voor auto's. Het louter invoeren van volumedoelstellingen miskent het politieke gegeven van economische groei in zich ontwikkelende landen. Mondiale dynamische prestatienormen zullen eerder politiek aanvaardbaar zijn, omdat het de ontwikkeling niet remt maar maximaal bijdraagt aan de duurzame economische groei en maximaal instrumenteel is voor volumereductie die anders slechts in hoge mate virtueel zou zijn. Mondiale prestatienormen geven een level playing field. Zonder gelijk speelveld verplaatst productie, hetgeen niet leidt tot een beter mondiaal milieu. Binnen deze analyse past behoedzaamheid met eenzijdige milieubelastingen. Milieubelastingen richten zich naar hun aard op bepaalde producties, zodat bepaalde bedrijven of sectoren de financiële last dragen. Dat leidt tot (grote) concurrentiedistorsies met mogelijke verplaatsing als gevolg. Het resultaat is dan werkgelegenheidsverlies en geen schoner milieu.

Met betrekking tot het politieke Primarolo-proces inzake *harmfull taxation* vindt VNO-NCW het onbegrijpelijk dat bepaalde regimes als schadelijk worden gekwalificeerd en moeten worden opgeheven, terwijl het effectieve tarief van dat regime hoger is dan het algemene tarief in andere EU-lidstaten. Hierdoor wordt landen de mogelijkheid ontnomen efficiënt en gericht fiscaal-economisch beleid te voeren. In de Ecofin van juni 2007 heeft Nederland het standpunt ingenomen dat de werkzaamheden in het kader van schadelijke belastingconcurrentie geen doorgang kunnen vinden, alvorens meer duidelijkheid is ontstaan omtrent selectiecriteria en beoordeling van maatregelen.

Mede in het licht van de politieke gang van zaken in de Primarolo-groep is VNO-NCW huiverig het unanimitéitsbeginsel in belastingzaken in te ruilen voor besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid. VNO-NCW onderschrijft het *BUSINESSEUROPE*-standpunt dat unanimitéit van toepassing moet zijn ten aanzien van nieuwe fiscale beleidsvoorstellen. Om de uitvoeringskosten van ondernemingen te verminderen is stemming bij gekwalificeerde meerderheid nuttig voor eenvormige implementatie van bij unanimitéit genomen besluiten.

7.2 BTW

BTW-pakket

Op 4 december jl. is in de Ecofin-raad een politiek akkoord bereikt over het zogenoemde BTW-pakket. Dat bestaat uit:

- het richtlijnvoorstel plaats van dienst inclusief de introductie van een één-loket-systeem;

- het richtlijnvoorstel over de teruggaafprocedure van btw voor buitenlandse belastingplichtigen;
- de verordening inzake administratieve samenwerking en uitwisseling van informatie.

Voor het bedrijfsleven is van groot belang dat met ingang van 1 januari 2010 een groot aantal business-to-business diensten met btw worden belast in de lidstaat waar de afnemer is gevestigd en niet meer in de lidstaat van de dienstverlener. Door de nieuwe regeling hoeft bij het verlenen van diensten aan ondernemers in een andere lidstaat, geen btw meer gefactureerd te worden. De afnemer moet in de eigen lidstaat voor de btw-afhandeling zorgen (de btw wordt naar hem verlegd). Hiermee wordt een aanzienlijke vereenvoudiging bereikt, omdat bijvoorbeeld een Nederlandse ondernemer die een dienst afneemt van een Duitse ondernemer, geen Duitse btw meer op de factuur ziet en die btw dus ook niet meer in Duitsland hoeft terug te vragen. Andersom hoeft een Nederlandse ondernemer geen btw meer te berekenen over een dienst aan een Duitse afnemer. Daardoor wordt het voor Nederlandse ondernemers aantrekkelijker grensoverschrijdende diensten te verrichten.

Voor business-to-consumer diensten blijft de plaats van dienst de plaats waar de dienstverrichter is gevestigd. Een uitzondering geldt voor telecommunicatiediensten, televisie- en radiouitzendingen en elektronische diensten. Daarvoor gaat de vestigingsplaats van de consumenten als plaats van dienst gelden. Om de administratieve lasten te verlichten, wordt een one-stop-shop systeem geïntroduceerd. Dat maakt het voor dienstverleners mogelijk om in hun eigen lidstaat al hun btw-verplichtingen, ook die betrekking hebben op diensten in andere lidstaten, te vervullen. De datum van inwerking voor de plaats van dienst van elektronische, telecommunicatie- en radio- en televisiediensten is 1 januari 2015. Om Luxemburg, waar thans veel telecoomaanbieders zijn gevestigd, tegemoet te komen, geldt een opbrengstverdelingsmechanisme voor de periode van 1 januari 2015 tot 31 december 2018. Bovendien is afgesproken dat de Europese Commissie in 2014 met een rapport komt over de uitvoerbaarheid van dit regime.

Voor de gevallen waarin een ondernemer nog wel btw in een andere lidstaat heeft betaald, gaat een eenvoudiger teruggaveprocedure gelden. Nu is het nog zo dat een teruggave verzoek moet worden ingediend bij de belastingdienst van de lidstaat van teruggaaf. Met ingang van 1 januari 2010 kunnen alle teruggave verzoeken langs elektronische weg bij de eigen belastingdienst worden ingeleverd. Die stuurt de verzoeken door naar de belastingdienst van de lidstaat die moet terugbetalen. Voor de beoordeling en uitbetaling krijgt de lidstaat 4 maanden de tijd (als er meer informatie nodig is van de ondernemer, kan deze termijn oplopen tot 8 maanden). Wordt de betaling te laat gedaan, dan heeft de ondernemer recht op rente.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is zeer verheugd over het Ecofin-besluit om voor een groot aantal diensten de 'plaats van dienst' te veranderen. Met dat besluit is een einde gekomen aan een jarenlange discussie, waarin VNO-NCW zich altijd een groot voorstander van die verandering heeft getoond, omdat het grensoverschrijdend dienstenverkeer dan niet langer door btw-rompslomp wordt belemmerd. Verzoeken om teruggave van in een ande-

re lidstaat betaalde btw op diensten behoren tot het verleden. Voor de gevallen waarin de btw nog wel teruggevraagd moet worden – voor aankopen, bijvoorbeeld motorbrandstoffen – vindt VNO-NCW de nieuwe één-loket-aanpak een verbetering. Maar de echte oplossing is dat in het buitenland betaalde btw op de eigen btw-aangifte in aftrek mag worden gebracht. Dat moet mogelijk worden.

Richtlijnvoorstel verzekerings- en financiële diensten

Eind november 2007 heeft de Europese Commissie een richtlijnvoorstel gepresenteerd over de btw-vrijstellingsregels voor verzekerings- en financiële diensten. Doel is meer uniformiteit in de toepassing van vrijstelling te bewerkstelligen, meer rechtszekerheid te creëren en de administratieve lasten van marktdeelnemers en overheden te verminderen. Het richtlijnvoorstel is vergezeld van een conceptverordening waarin nadere invulling wordt gegeven aan de begrippen in het richtlijnvoorstel. Positief zijn de voorzieningen voor:

- Outsourcing. Door het nieuwe artikel 135, 1b, waarin objectieve criteria zijn neergelegd, is duidelijk dat de btw-vrijstelling ook bij outsourcing van toepassing is.
- Pooling. In het nieuwe artikel 137b wordt de btw-vrijstelling van een cost-sharing group geregeld (kan grensoverschrijdend zijn, uitsluitend kostentoedeling, dus geen winstopslag).

Verder is positief dat de regels voor optie voor belastbaarheid worden gewijzigd. Op grond van de bestaande EC-regels hebben de lidstaten de mogelijkheid om aan belastingplichtigen een optie voor belastbaarheid toe te kennen. Het richtlijnvoorstel wijzigt deze mogelijkheid in een verplichting.

De voorstellen bevatten elementen die ook voor andere sectoren van belang zijn. Een voorbeeld betreft de onduidelijkheid over de toekomstige btw-behandeling van garantiebepalingen. De in artikel 135a (1) van het richtlijnvoorstel neergelegde definitie van 'insurance' wordt in artikel 2 van de conceptverordening uitgewerkt. In artikel 2 (4) blijkt dat onder insurance ook valt 'coverage against breakdown of machinery'. Artikel 135, 1b bepaalt vervolgens: 'Where a complex transaction includes an element of insurance which is set out separately, the insurance shall be a distinct service exempted under point (a) of paragraph 1.'

De volgende vragen rijzen:

- is het juist dat een (verlengde) garantie onder de definitie van 'insurance' valt?
- zo ja, is het in rekening brengen van een afzonderlijke vergoeding voor een (verlengde) garantie bepalend voor het antwoord op de vraag of sprake is van 'an element of insurance which is set out separately'?

Een bevestigend antwoord leidt ertoe dat:

- bij all inclusive verkoopcontracten zich geen problemen voordoen;
- bij de verkoop van een product waarbij een (verlengde) garantie afzonderlijk in rekening wordt gebracht, de vergoeding voor een deel belast en voor een deel onbelast is (omvangrijke administratieve lasten; strijdigheid met Lisabon agenda). Een andere vraag is of servicecontracten die bij een verkoop additioneel worden gesloten, ook binnen de reikwijdte van de hier genoemde bepalingen vallen.

Toekomst verlaagde BTW-tarieven

Tijdens de Ecofin-raad op 4 december jl. is ook over dit onderwerp gesproken. In 2008 zal de Europese Commissie een voorstel presenteren waarin voor enkele diensten wordt ingegaan op de toekomstige structuur van verlaagde BTW-tarieven. De aandacht wordt daarbij gericht op arbeidsintensieve diensten inclusief de restauratieve diensten. In een later stadium zal de Commissie een algemeen voorstel doen over de toekomst van de verlaagde tarieven. De Commissie heeft daarbij geen tijdstip genoemd. Tijdens de Ecofin-raad heeft Nederland het lokale karakter van diensten als kappers en fietsenmakers benadrukt. Gesteld is dat zulke diensten geen nadelig effect op de interne markt hebben. Nederland heeft zich aangesloten bij de oproep van twee lidstaten om een einde te maken aan de discriminatie tussen identieke zaken met een andere informatiedrager, zoals schoolboeken en didactische cd-roms. Tevens heeft Nederland aangegeven het idee van verlaagde BTW-tarieven voor milieuvriendelijke producten te verwelkomen. Maar er is wel meer analyse nodig. Deze opstelling van Nederland zal een rol spelen in de door de Ecofin-raad geëntameerde discussie over de economische gevolgen van verlaagde tarieven en over de vraag of verlaagde tarieven een geschikt instrument zijn om op bepaalde gebieden politieke doelen te bereiken (bijvoorbeeld een verlaagd tarief voor milieuvriendelijke producten).

VNO-NCW-OORDEEL

Voor VNO-NCW zijn belangrijke aandachtspunten bij een discussie over een verdere tariefdifferentiatie: het kwalificatie- en afbakeningsvraagstuk en de gevolgen voor de overige producten.

BTW-fraudebestrijding

Tijdens de Ecofin-raad van 4 december jl. is ook gesproken over de BTW-fraudebestrijding. Die betreft enerzijds het verbeteren van bestaande instrumenten en anderzijds mogelijke aanpassingen van het huidige BTW-systeem. De Raad verzoekt de Commissie om haar werkzaamheden voort te zetten en in de loop van 2008 met concrete voorstellen te komen en verslag uit te brengen.

In juni jl. waren op basis van een voortgangsrapportage van de Europese Commissie raadsconclusies aangenomen over de aanpak van fiscale fraude. Daarin is de Commissie opgeroepen om prioriteit te geven aan verbetering van bestaande BTW-instrumenten, zoals snellere en betere uitwisseling van informatie tussen de belastingadministraties van lidstaten en gebruikmaking van hoofdelijke aansprakelijkheid. Voor eind 2007 diende de Commissie de daarvoor noodzakelijke richtlijn- en verordeningvoorstellen te presenteren en analyses uit te voeren van eventuele verdergaande aanpassingen van het BTW-systeem, zoals belastingheffing over intracommunautaire transacties en/of een optie voor individuele lidstaten om een algemene verleggingsregeling in te voeren. Dat is dus nog niet gebeurd.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW staat positief tegenover maatregelen om BTW-fraude te bestrijden. Echter, die maatregelen moeten doelgericht zijn en niet leiden tot overkill. VNO-NCW stelt zich kritisch op tegenover voorstellen van Duitsland en Oostenrijk om de verleggingsregeling fors uit te breiden. Reden voor die kriti-

sche opstelling is dat de uitbreiding vergezeld gaat met omvangrijke nieuwe administratieve verplichtingen. VNO-NCW onderschrijft de opvatting van BUSINESSEUROPE dat bestaande instrumenten tegen fraude beter moeten worden benut.

7.3 Douaneaangelegenheden

Deze onderwerpen worden besproken in de VNO-NCW-Commissie Douanewetgeving, de Custom Legislation Working Group van BusinessEurope en het European Business Trade Facilitation Network.

Op Europees niveau vindt over douaneaangelegenheden overleg tussen Commissie en bedrijfsleven plaats in de Trade Contact Group, waarin een tiental Europese organisaties, waaronder BUSINESSEUROPE, zitting heeft. In Nederland voert VNO-NCW overleg met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Economische Zaken met betrekking tot beleidsmatige douaneonderwerpen. Daarnaast wordt met de douane overlegd over zaken die het landelijke uitvoeringsbeleid aangaan.

Na de aanslagen van 11 september 2001 is er een duidelijke verschuiving zichtbaar van de fiscale taken naar de niet-fiscale taken van de Douane en dan met name de veiligheidsaspecten (safety & security). De Douane heeft zich natuurlijk altijd al beziggehouden met veiligheid, maar deze specifieke focus op directe dreigingen voor mens, dier, milieu en economie is nieuw. Deze nieuwe taken voor de Douane zijn vastgelegd in Verordening 648/2005 (kleine wijziging CDW) en verder uitgewerkt in de Toepassingsverordening 1875/2006.

Verordening 648/2005 is gedeeltelijk in werking getreden per 1 januari 2006. Vanaf dat moment gelden een aantal gemeenschappelijke risicomanagement benaderingen in de gehele EU.

Per 1 januari 2008 zal het gedeelte in werking treden dat ziet op de Authorised Economic Operator (AEO). AEO wordt gedefinieerd als: *een marktdeelnemer die voor de gehele Europese Gemeenschap als veilig en betrouwbaar bestempeld kan worden, met betrekking tot zijn douaneactiviteiten, en op basis daarvan voordelen kan genieten in de gehele Gemeenschap.*

Vanaf 1 juli 2009 zal het gedeelte in werking treden dat ziet op de verplichting tot het verstrekken van pre-arrival en pre-departure informatie voordat goederen de EU binnenkomen, dan wel verlaten.

Parallel aan dit proces is een algehele herziening van het CDW gaande, waarbij de mededelingen van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement en het Europees Economisch en Sociaal Comité 'eenvoudige en papierloze procedures voor de douanediensten en de marktdeelnemers' en 'over de rol van de douane in het geïntegreerde beheer van de buitengrenzen' worden uitgewerkt. De grote wijziging CDW zal waarschijnlijk niet voor 2012 in werking treden. Op dat moment zal de kleine wijziging van het CDW worden geïncorporeerd in deze grote wijziging.

Authorised Economic Operator

Vanaf 1 september 2007 kan het Nederlandse bedrijfsleven bij de Douane de status van AEO aanvragen. De Douane verleent verschillende faciliteiten voor fysieke douanecontroles aan bedrijven die deze status hebben. Bedrijven die daarvoor in aanmerking willen komen, moeten aan een aantal criteria

voldoen. De AEO-status en de richtlijnen voor toekenning van de status, zijn gebaseerd op het Communautair Douane Wetboek en de bijbehorende toepassingsverordening.

Er komen drie soorten AEO-certificaten:

- AEO-douanevereenvoudigingen;
- AEO-veiligheid;
- Een gecombineerd certificaat douanevereenvoudigingen/veiligheid.

De mate waarin een bedrijf faciliteiten bij de controle krijgt, is afhankelijk van het certificaat.

De lidstaten hebben enige vrijheid bij invulling van de AEO. Naar de mening van VNO-NCW moet Nederland een voortrekkersrol nemen voor niet alleen het inrichten van de aanvraagprocedure van de AEO-status, maar ook voor de uiteindelijke voordelen die dit moet bieden. In Nederland is VNO-NCW hiervoor intensief met de Projectgroep Certificeren van het ministerie van Financiën in overleg.

Invoering van de AEO-status is een belangrijke stap in de verdere samenwerking tussen het bedrijfsleven en de Douane. Het past in het streven om het toezicht te 'horizontaliseren'. Hiermee wordt bedoeld dat bedrijfsleven en Douane samen verantwoordelijk zijn voor veilige en integere buitengrensoverschrijdende goederenstromen. Voor de aanvraagprocedure zijn dan ook afspraken gemaakt met het ministerie van Financiën aan te sluiten bij allerlei internationaal bekende certificeringmethoden. Het bedrijf dat de AEO-status aanvraagt verklaart op basis van een *AEO self-assessment* te voldoen aan de wetgeving en de douane gaat op basis van deze verklaring over tot het afgeven van het AEO-certificaat. Zodoende kunnen Nederlandse bedrijven zeer snel worden voorzien van de AEO-status én wordt ook door de douane aangesloten bij het Nederlandse adagium van horizontaal toezicht en vertrouwen. Dat is overigens geen blind vertrouwen, maar het vertrouwen is gebaseerd op ervaringen uit het verleden (hoe staat het bedrijf bij de douane bekend) en de eigen verantwoordelijkheid van het bedrijf. Die verantwoordelijkheid betekent dat het bedrijf zelf alle waarborgen en veiligheidsprocedures bewaakt en dat niet wordt gewacht op de Douane tot een controle plaatsvindt. De beoordeling door de Douane van de bestaande waarborgen, veiligheidssystemen en van een aantal formele aspecten zoals die in de EG wetgeving zijn opgenomen, biedt de douane houvast om het bedrijf al dan niet het vertrouwen te geven.

Pre-arrival/pre-departure informatie

Naast de artikelen over de AEO zijn in de Verordening 1875/2006 ook de vereisten rondom de pre-arrival en pre-departure informatie opgenomen. Er wordt aangegeven bij welke goederenstromen dergelijke berichtgeving noodzakelijk is en welke gegevens hierbij moeten worden aangeleverd. Er moet naar de mening van VNO-NCW zo veel mogelijk worden aangesloten bij het door de WCO ontworpen datamodel. Hierbij moet echter wel in de gaten worden gehouden dat hierdoor het bedrijfsleven niet in de problemen komt, omdat de vervoerder bijvoorbeeld niet over bepaalde gegevens beschikt. Er moet daarom enige flexibiliteit worden betracht, wie de gegevens aanlevert. Het ministerie van Financiën heeft dit punt van VNO-NCW in de besprekingen met de Europese Commissie steeds ondersteund.

Herziening Communautair Douanewetboek

De behandeling van de herziening van het CDW gaat gestaag. Het Europees Parlement keurde op 12 december 2006 zijn verslag over het voorstel in eerste lezing goed. Het Duits voorzitterschap bereikte 25 juni 2007 een politiek akkoord. Het Parlement heeft in eerste lezing 51 amendementen aangenomen, waarvan de belangrijkste 34 geheel of gedeeltelijk in het gemeenschappelijk standpunt van de Raad zijn overgenomen. Binnenkort zal het Europees Parlement zich buigen over de tweede lezing. Hiervoor zijn geen amendementen ingediend.

Mede door de inzet van VNO-NCW in samenwerking met het ministerie van Financiën heeft de Europese Raad een nieuw artikel ingevoegd waarin het begrip gecentraliseerde vrijmaking is vastgelegd. Op basis van de nieuwe formulering staat gecentraliseerde vrijmaking tot eenieders beschikking op het grondgebied van een lidstaat, maar is het gebruik ervan beperkt tot geautoriseerde marktdeelnemers als er meerdere lidstaten bij zijn betrokken.

Met het gemoderniseerde Communautaire Douane wetboek zullen de huidige Verordening (EEG) No 2913/92 en No 2454/93 vervallen. Ook zal een aantal gerelateerde Verordeningen er in opgaan.

VNO-NCW-OORDEEL

Naar de mening van VNO-NCW zijn de wijzigingen in beginsel goede ontwikkelingen. Problematisch is nog altijd dat de invulling van concrete voordelen die de AEO-status met zich moet brengen moeizaam is. Dit schept ruimte in de uitleg die er nationaal aan kan worden gegeven, maar leidt er tegelijkertijd toe dat er nationale verschillen zullen zijn. Toch is VNO-NCW van mening dat er in Nederland moet worden gestreefd naar een zo groot mogelijke vereenvoudigingmogelijkheden voor het bedrijfsleven.

Verdere vereenvoudiging zal moeten volgen wanneer de algehele herziening van het CDW wordt ingevoerd. VNO-NCW verwacht dan met name veel van de concepten Self Assessment in combinatie met Centralized Clearance. Deze concepten zijn beide opgenomen in de voorstellen.

Verder is van groot belang dat het AEO-certificaat wordt erkend in landen buiten de EU, zoals de Verenigde Staten en China. Op dit moment loopt er een proefproject met de havens van Rotterdam, Felixstowe (UK) en Shenzhen (China) met als doel 'smart and secure trade lanes' tussen China en de EU-lidstaten te creëren. Hierbij wordt een duidelijke koppeling gelegd met de AEO-status van bedrijven. In samenwerking met de Europese Commissie zullen de douanediens ten van Nederland en het Verenigd Koninkrijk het proefproject gaan trekken aan Europese zijde.

7.4 Accijnzen

Het centrale thema binnen de accijnswetgeving blijft uiteindelijk de bestrijding van de fraude. Niet alleen de hoogte maar ook de variëteit van de tarieven nodigen uit tot zowel ontduiking van de accijnzen als tot 'smokkel' van veraccijnste goederen van lage tariefsituaties naar hoge tariefsituaties. Ook hier werkt de Commissie aan een automatisering van het vervoer van goederen waarop accijns wordt geheven. Door in een aantal lidstaten een elektronisch *Early Warning System* te introduceren, pogen de Commissie en de lidstaten het vervoer van accijnsgoederen onder controle te krijgen.

EMCS

Daarnaast ontwikkelt de Commissie de mogelijkheid tot een elektronisch *Excises Movement and Control System* (EMCS). De specificaties voor het EMCS zijn inmiddels bijna gereed. Er wordt door de lidstaten nu gesproken over de definitieve versie 2.13 van het *Functional Excise System Specification* (FESS).

In de tweede fase is het aan de lidstaten om het systeem te implementeren. Hiervoor heeft de Europese Commissie een document gepubliceerd (*Phasing and Scope Specifications*), waarin zij aangeeft dat EMCS te complex is om in één keer te implementeren. De Europese Commissie wil daarom de implementatie via drie functional stages laten lopen.

In het originele document is opgenomen dat functional stage 0 (FS0) inhoudt dat alle lidstaten en alle bedrijven per 1 april 2009 in staat moeten zijn om elektronische AGD's te ontvangen, te verwerken en om een ontvangstbericht te versturen. De Europese Commissie wil hiervoor eventueel de functionaliteit beschikbaar stellen. Vervolgens moet in functional stage 1 (FS1) de rest van de functionaliteit met betrekking tot e-AGD's (versturen) gereed zijn. Dit zou gereed moeten zijn per 1 januari 2010.

Ten slotte moeten in functional stage 2 (FS2) alle overige functionaliteiten, zoals de relatie met douane en export, gereed zijn. De Europese Commissie heeft aangegeven dat alle lidstaten per 1 september 2011 hiervoor gereed moeten zijn.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW heeft in haar commentaar naar aanleiding van PSS aangegeven dat de voorgestelde gefaseerde invoering leidt tot hoge kosten en administratieve lasten voor zowel het bedrijfsleven als de douane. De fasering maakt het namelijk noodzakelijk dat zowel een digitaal systeem als een papieren systeem voor langere tijd naast elkaar moeten bestaan. Een *big bang* scenario verdient daarom sterk de voorkeur. Financiën en een aantal andere lidstaten zitten op dezelfde lijn. De Europese Commissie houdt echter vast aan de gefaseerde invoering.

Herziening Richtlijn 92/12

Naast deze procedure moet er ook nog een aantal aanpassingen worden gedaan in Richtlijn 92/12. De juridische basis van een aantal processen die in FESS worden beschreven, ontbreekt. Het voorstel aan de Raad is in voorbereiding door een werkgroep die aan het bepalen is op welke punten de Richtlijn 92/12 moet worden aangepast. Deze aanpassingen gebeuren gelijktijdig met de besprekingen over FESS. De insteek van de Europese Commissie is om slechts het voor EMCS minimaal

noodzakelijke in de nieuwe Richtlijn te regelen.

De Europese Commissie zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2008 een advies geven aan de Europese Raad met betrekking tot de herziening van de Richtlijn. Daarna moet het nog worden behandeld in de Europese Raad en vervolgens worden omgezet in nationale wetgeving. Uiteindelijk moet de nieuwe Richtlijn per 1 april 2009 inwerking treden, anders kan de Richtlijn geen wettelijke basis verschaffen voor EMCS.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is een voorstander van elektronische systemen die een snelle controle faciliteren. Het lage ambitieniveau van de Europese Commissie met het voorstel ziet VNO-NCW echter als een gemiste kans. VNO-NCW heeft een aantal zaken die Europese Commissie voorgesteld die naar mening van VNO-NCW moeten worden opgenomen in de Herziene Richtlijn, zoals het *one-stop-shop* concept. De Europese Commissie kiest er echter voor om geen nieuwe functionaliteiten in de Richtlijn op te nemen en slechts de noodzakelijke wijzigingen voor digitaal berichtenverkeer op te nemen. Aan de andere kant ziet VNO-NCW het belang dat de richtlijn op tijd moet worden aangepast om een wettelijke basis te kunnen verschaffen voor EMCS.

Tevens moet worden voorkomen dat voor ieder deelgebied een apart systeem moet worden ontwikkeld. Zeker met het oog op *Electronic Customs* is het gewenst dit type systemen te integreren. Dit vermijdt extra investeringen in de systemen bij het bedrijfsleven en harmoniseert de implementatie van de douane en overige indirecte belastingen.

8. Corporate Governance

Inlichtingen:

Suzanne Drion (070 349 04 09; drion@vno-ncw.nl), (§9.1-9.4)

Martin Noordzij (070 349 04 24; noordzij@vno-ncw.nl), (§9.5)

Deze onderwerpen wordt behandeld door de Commissie Ondernemingsstructuur en door de *BUSINESSEUROPE* werkgroep *Company Law*.

8.1 Actieplan ondernemingsrecht

In het kader van het Actieplan modernisering ondernemingsrecht dat de Europese Commissie in mei 2003 publiceerde, heeft de Commissie een onderzoek laten doen naar het zgn. proportionaliteitsbeginsel. Dit beginsel dat ook wel het 'one share, one vote' beginsel wordt genoemd kan worden omschreven als het beginsel dat de zeggenschap van aandeelhouders die risicodragend kapitaal verstrekken evenredig dient te zijn aan het risico dat door die aandeelhouders wordt gelopen. Doel van het onderzoek is om te bezien of initiatieven op EU-niveau wenselijk zouden zijn. De resultaten van het onderzoek in mei 2007 waren voor de Europese Commissie aanleiding te besluiten dat op EU-niveau geen actie vereist is.

Eveneens in het kader van genoemd Actieplan heeft de Commissie in juli 2007 een consultatie uitgezet over de vereenvoudiging van het ondernemingsklimaat op het gebied van vennootschapsrecht, financiële verslaglegging en controle van jaarrekeningen. Doel van de vereenvoudiging is het verminderen van administratieve lasten en vergroten van de flexibiliteit teneinde de concurrentiepositie van Europese bedrijven te vergroten. In het consultatiedocument wordt ten aanzien van een aantal richtlijnen op het gebied van het vennootschapsrecht (eerste, tweede, derde, zesde, elfde richtlijn) gevraagd of de voorkeur wordt gegeven aan het geheel of gedeeltelijk intrekken ofwel aan het vereenvoudigen van een aantal richtlijnen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is van mening dat intrekking van de richtlijnen over het algemeen onvoldoende zal zijn om de gewenste mate van flexibiliteit van vennootschapswetgeving binnen de Europese Unit te bereiken. Het vereenvoudigen, uitgaande van een benadering waarbij een meer op beginselen gebaseerde en minder gedetailleerde wetgeving uitgangspunt is, zal eerder leiden tot de voorgestane lastenverlichting en vergroting van de flexibiliteit.

8.2 Richtlijn aandeelhoudersrechten

De richtlijn aandeelhoudersrechten die minimum normen bevat om het voor aandeelhouders van beursgenoteerde on-

dernemingen gemakkelijker te maken om hun rechten over de grenzen uit te oefenen is in juni 2007 aangenomen. De richtlijn dient uiterlijk medio 2009 in de Nederlandse wetgeving te zijn geïmplementeerd.

De Commissie heeft in mei 2007 een consultatie uitgezet om te onderzoeken of, in aanvulling op de richtlijn, een aantal aanvullende bepalingen zouden moeten worden opgenomen in een aanbeveling. De resultaten van de consultatie zijn in november 2007 gepubliceerd en de Commissie beraadt zich thans.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is van mening dat de EU het ondernemings- en effectenrecht zoveel mogelijk dient te dereguleren en zich moet concentreren op die onderwerpen waarbij actie op EU-niveau onmisbaar is bij het assisteren van lidstaten en Europese ondernemingen bij het vereenvoudigen van grensoverschrijdende ondernemings- en effectentransacties. Waar regelgeving op EU-niveau noodzakelijk is, dient te worden gekozen voor vormen van regelgeving die tot zo min mogelijk lasten voor ondernemingen leiden en die hen zoveel mogelijk flexibiliteit bieden.

VNO-NCW is van mening dat in een aanbeveling, als aanvulling op de richtlijn aandeelhoudersrechten, slechts aan de orde zouden moeten komen de verplichtingen van tussenpersonen die aandelen houden in grensoverschrijdende ketens (identificatie van aandeelhouders) en de uitoefening van het stemrecht op ingeleende aandelen.

8.3 Voorstel tot wijziging van de Derde en Zesde Richtlijn

Het voorstel is bedoeld om onnodige administratieve lasten voor bedrijven weg te nemen door aandeelhouders rechtstreeks de mogelijkheid te geven desgewenst geen schriftelijk deskundigenverslag over een fusie- of splitsingsvoorstel te laten opstellen. Hiermee worden beide richtlijnen in overeenstemming gebracht met de voorschriften in de Tiende richtlijn betreffende grensoverschrijdende fusies van kapitaalvennootschappen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW onderschrijft het doel van dit voorstel en kan zich met de inhoud verenigen.

8.4 Statuut voor een Europese besloten vennootschap

In juli 2007 heeft de Commissie een consultatie gepubliceerd naar de belemmeringen die ondernemingen en in het bijzonder kleine en middelgrote ondernemingen ondervinden wanneer ze grensoverschrijdend opereren alsmede naar de behoefte aan een Europese besloten vennootschap. De consultatie maakt deel uit van een impact assessment van de Commissie met als doel een kosten/baten analyse te kunnen maken van mogelijke maatregelen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is van mening dat een regeling voor een Europese vennootschap optioneel zou dienen te zijn en er sprake zou moeten zijn van contractuele vrijheid.

8.5 Jaarrekeningvoorschriften

Via de Werkgroep Internationalia VNO-NCW, de Commissie Informatieverschaffing VNO-NCW, de Raad voor de Jaarverslaggeving en de gezamenlijke BUSINESSEUROPE-ERT Sounding Group en de Werkgroep Accounting is VNO-NCW actief bij de internationale ontwikkelingen op het gebied van financiële verslaggeving betrokken. Tevens is een vertegenwoordiger uit de kring van VNO-NCW vice-voorzitter van de BUSINESSEUROPE Working Group Accounting en lid van het toezichthoudend orgaan van EFRAG.

Vanaf 2005 stellen Europese beursgenoteerde ondernemingen op grond van de Europese IAS Verordening hun geconsolideerde jaarrekening op volgens International Financial Reporting Standards (IFRS). Het betreft ongeveer 8000 Europese beursgenoteerde ondernemingen (waaronder ongeveer 140 aandelen uitgevende en 500 andere effecten uitgevende Nederlandse ondernemingen).

De IFRS worden opgesteld door de International Accounting Standards Board (IASB). Deze Board bestaat uit 15 onafhankelijke deskundigen die benoemd zijn op basis van hun expertise. De IASB wordt gedomineerd door leden met een Angelsaksische achtergrond (9 van de 15 leden).

De toezichthouders van de IASB Board – de Trustees van de International Accounting Standards Committee Foundation – hebben begin 2006 de constitutie van de IASB aangepast. Dit betekent onder meer dat is voorzien in de mogelijkheid van meer en betere raadpleging van de praktijk bij de totstandkoming van nieuwe IFRS. Onder meer is voorzien in een breed samengesteld adviesorgaan: de Standards Advisory Council. Ook zijn IASB Board-leden als liaison aangewezen om directe contacten met national standard setters te onderhouden.

De IAS Verordening bepaalt dat de IFRS in de EU worden toegepast via een zogenoemde comitologie-procedure. Deze procedure houdt in dat het Accounting Regulatory Committee – dit bestaat onder voorzitterschap van de Europese Commissie uit vertegenwoordigers van de Europese lidstaten – besluit over verplichte toepassing van IFRS in de EU. Goedkeuring is overi-

gens pas mogelijk wanneer ook het Europees Parlement geen bezwaren tegen de goedkeuring van de standaarden heeft. Het Europees Parlement stelt zich op dit terrein meer en meer actief op. Zo wil men dat bij de goedkeuring van IFRS een administratieve lastentoets wordt uitgevoerd. Een voorbeeld daarvan vormt de recente goedkeuring van de standaard over *Segment Reporting*.

Op dit moment is een groot aantal standaarden goedgekeurd. Overigens heeft de IASB bepaald dat, alhoewel de ontwikkeling van nieuwe IFRS doorgaat, vóór 2009 geen nieuwe standaarden van kracht zullen worden.

Een commissie van deskundigen op het gebied van accounting, te weten de *European Financial Reporting Advisory Group* EFRAG ondersteunt het werk van de *Accounting Regulatory Committee* en de Europese Commissie. EFRAG bestaat uit een beperkt aantal deskundigen afkomstig uit nationale regelgevers binnen de EU en uit Europese organisaties van ondernemingen, accountants, analisten en effectenbeurzen.

De rol van EFRAG is een tweeledige: in de eerste plaats oefent deze in een zo vroeg mogelijk stadium namens de Europese private sector met één stem pro-actief invloed uit op de totstandkoming van de (nieuwe) IFRS (pro-actieve rol). In de tweede plaats dient EFRAG in een advies aan de Europese Commissie te beoordelen of de vastgestelde IFRS aanvaardbaar zijn in een Europese context (*endorsement role*). Deze (tweeledige) rol wordt door de Europese Commissie via aan *Memorandum of Understanding* ondersteund. Inmiddels heeft EFRAG vele adviezen aan de Europese Commissie gegeven, alsook de band met IASB versterkt. Zo heeft EFRAG inmiddels bij IASB de status van *preferred standard setter*. Met het doel om als ‘de stem van Europa’ meer invloed bij IASB te krijgen, is EFRAG onder meer gestart met het vervaardigen van discussiedocumenten.

De Europese Commissie heeft begin 2007 een zgn. *Standards Advice Review Group* ingesteld. Het is de bedoeling dat deze groep aan de hand van zijn eigen terms of reference beziet of EFRAG bij *endorsement* adviezen zorgvuldig heeft gehandeld.

VNO-NCW-OORDEEL

Bij de verdere harmonisatie van regelgeving op het gebied van financiële verslaggeving is uitgangspunt van VNO-NCW dat de voordelen daarvan voor beursgenoteerde ondernemingen, door de toenemende internationalisering, met name op mondiaal niveau moeten worden verkregen. Door het grote belang van de Amerikaanse kapitaalmarkten worden de aldaar geldende jaarrekeningvoorschriften door veel multinationale beursgenoteerde ondernemingen wereldwijd toegepast. VNO-NCW heeft er begrip voor dat de Europese Commissie deze Amerikaanse jaarrekeningvoorschriften (US-GAAP) niet in haar politiek-juridische systeem kan inbedden. Dat zou vanwege het *rule based* karakter ervan ook niet wenselijk zijn. De keuze van de Commissie voor de IASB als mondiale regelgever ligt derhalve voor de hand. VNO-NCW acht het ongewenst dat ondernemingen worden gedwongen eenzelfde jaarrekening op basis van twee verschillende verslaggevingsystemen (IFRS en/of US-GAAP) in te richten en te publiceren.

Dit zorgt voor ongewenste administratieve lasten en een gebrek aan eenduidige informatieverschaffing aan de kapitaalmarkt. In dat verband valt de overeenkomst tussen IASB en de Amerikaanse *standard-setter* FASB, waarbij ook de Amerikaanse beurstoezichthouder SEC betrokken is, om te streven naar

convergentie tussen beide systemen van regels voor financiële verslaggeving positief te beoordelen.

Ook meent VNO-NCW dat nu de SEC heeft bepaald dat niet-Amerikaanse IFRS toepassende ondernemingen met een beursnotering in de Verenigde Staten geen aanpassing meer naar US-GAAP behoeven te maken, dit een grote stap voorwaarts betekent voor de harmonisatie van internationale regels voor de financiële verslaggeving en een administratieve lastenreductie betekent voor ondernemingen met een beursnotering in de EU en de VS.

VNO-NCW is van het begin af aan voorstander van een orgaan als EFRAG. Voorwaarde is wel dat BUSINESSEUROPE en ERT voldoende invloed hebben in de groep van technische experts van EFRAG, zodat onder meer kan worden gewaarborgd dat EFRAG zich niet ontwikkelt tot een Europese *standard setting body*. Punt van zorg is het inmiddels grote aantal comités dat zich met de goedkeuring van IFRS in de EU bezighoudt. Het voordeel van de snelheid waarmee de zgn. comitology-procedure kan worden afgewerkt, valt immers weg naar mate meer organen bij dit proces zijn betrokken, hetgeen ertoe kan leiden dat Europese (beursgenoteerde) ondernemingen in voorkomende gevallen met een niet-gelijk speelveld worden geconfronteerd. Daarbij zij aangetekend dat op Europees niveau EFRAG het enige orgaan is dat een proactieve rol speelt bij de voorbereiding van nieuwe standaarden. Een sterke Europese stem in die fase is belangrijk om te voorkomen dat niet-goedkeuring van IFRS als ultieme sanctie gebruikt moet worden om standaarden tegen te houden die de belangen van de Europese economie kunnen schaden.

Overigens is ook uitgangspunt van VNO-NCW dat niet-beursgenoteerde ondernemingen, waaronder vele familiebedrijven, niet aan IFRS behoeven te voldoen; voor hen gelden de desbetreffende bepalingen uit de Nederlandse wet (Burgerlijk Wetboek) en in aanvulling daarop kunnen zij de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) toepassen. De Nederlandse wet laat (vrijwillige) toepassing van IFRS toe.

9. Infrastructuur

Inlichtingen: August Mesker (070 349 03 33; mesker@vno-ncw.nl)

Onderwerpen op het gebied van verkeer en vervoer worden besproken in de VNO-NCW Commissie Transport en Infrastructuur en in de BUSINESSEUROPE werkgroep Transport waarin VNO-NCW actief betrokken is.

9.1 Algemeen EU transportbeleid

In 2006 heeft de Commissie een *mid-term review* gepubliceerd van het Witboek Europees Vervoerbeleid. In de mid-term review wordt de betekenis van vervoer voor economische groei en voor de economische integratie van de nieuwe lidstaten uitdrukkelijk erkend en is bestrijding van de groei van het wegverkeer niet meer de dominante invalshoek. Er wordt gestreefd naar meer duurzaamheid voor en optimale benutting van alle vervoermodaliteiten. Voor klimaat en milieu zijn de beleidsinstrumenten bronbeleid (eisen aan emissies) en emissiehandel.

De EU heeft het beter benutten van de potentie van vervoer over water hoger op de agenda gezet, o.a. door steun aan efficiëntere douaneafhandeling en door geld beschikbaar te stellen voor verbetering Europese vaarwegen.

VNO-NCW-OORDEEL

Een efficiënt transportsysteem dat alle modaliteiten benut is een voorwaarde voor economische groei en het behalen van de Lissabon-doelstellingen. Aan de groeiende behoefte aan transport en mobiliteit moet op marktconforme wijze tegemoet worden gekomen. Het wegvervoer is zowel voor personen als goederen van dominante economische betekenis, maar vervoer via water vertegenwoordigt een even groot aandeel in tonkilometers. Luchtvaart is de snelst groeiende sector en luchttransport vertegenwoordigt in vervoerde waarde al ongeveer 25 procent van het internationale vervoer. Bronbeleid - eisen aan emissies - en emissiehandel zijn in principe efficiënte instrumenten, mits gelet wordt op de concurrentiepositie. Het EU vervoerbeleid heeft grote vorderingen gemaakt met liberalisering, maar we zijn nog lang niet aan de eindstreep van één interne markt. Beperkingen zoals in veel lidstaten nog gelden voor het aanbieden van vervoerdiensten, moeten zo snel mogelijk verdwijnen.

VNO-NCW vindt het een goede zaak dat de EU bevordering van binnenvaart en kustvaart tot een speerpunt van transportbeleid heeft gemaakt.

9.2 Transport, klimaat en milieu

De EU is in toenemende mate actief om klimaat- en milieubeleid te effectueren in en via de transportsector. Reden is het

belang van de transportsector voor de kwaliteit van de leefomgeving, met name de luchtkwaliteit en het groeiend aandeel van de sector in het verbruik van fossiele brandstoffen. Inzichten van de laatste jaren zijn dat de gezondheidsschade als gevolg van fijn stof, met name dat afkomstig van verbrandingsprocessen, niet is te veronachtzamen. Emissie-eisen hebben geleid tot veel schonere voertuigen en die ontwikkeling gaat nog door. Ook de scheepvaart is daarbij nu in het vizier. De EU behandelt voorstellen voor deelname luchtvaart aan het emissiehandelssysteem en ontwikkelt voorstellen om CO₂ uitstoot van voertuigen te beperken. De Commissie bereidt nadere richtlijnen voor die het mogelijk moeten maken dat lidstaten voor het halen van milieudoelstellingen financieel steun geven aan bedrijven zonder dat dit direct wordt aangemerkt als ongeoorloofde staatssteun. Europees beleid ten aanzien van emissies wordt een forse impuls gegeven aan verbetering van het milieu en daarmee aan het realiseren van een duurzame en vitale Europese economie.

VNO-NCW-OORDEEL

EU beleid voor milieu en klimaat is noodzakelijk om doelstellingen op dat terrein te halen. De EU stelt terecht eisen aan luchtkwaliteit, maar moet dan ook de daarbij passende bronmaatregelen op Europees niveau nemen, dat wil zeggen tijdig eisen stellen aan emissies van motoren in alle sectoren die relevant zijn voor de luchtkwaliteit. Deelname aan CO₂-emissiehandel ziet VNO-NCW als een in principe efficiënte wijze om klimaatbeleid te voeren, maar vergt wel zorgvuldige uitwerking, met oog op eerlijke concurrentie intern en extern de EU. Het is terecht dat lidstaten mogelijkheden krijgen om bedrijven te helpen hogere milieuprestaties te halen als die uitgaan boven wettelijke verplichtingen maar toch nuttig zijn in het algemeen belang.

9.3 Infrastructuur; Trans-Europese netwerken

De EU heeft een programma opgesteld van Trans-Europese Netwerken (TEN's) die met voorrang zouden moeten worden gerealiseerd of verbeterd. De EU draagt daaraan bij met een aandeel in de investeringen. De prioriteitenlijst bestaat vooral uit spoorwegaanlegprojecten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW staat kritisch tegenover veel bemoeienis van de EU met infrastructuur. Medefinanciering door de EU komt neer op het rondpompen van geld van lidstaten. Het is twijfelachtig of interventie van de Europese instellingen, met de daarbij horende bureaucratie, de Europese burgers en bedrijven per saldo een betere infrastructuur oplevert.

VNO-NCW en BUSINESSEUROPE hebben kritiek geuit op de eenzijdige nadruk op het spoor bij het selecteren van prioriteiten voor de Trans Europese Netwerken. Verbeteren van het wegstelsysteem, met name internationale verbindingen, en uitbreiding capaciteit van havens zou prioriteit moeten hebben.

9.4 Prijsbeleid, infrastructuurheffing

De EU kent een richtlijn voor infrastructuurheffingen voor goederenvervoer over de weg met voertuigen in de categorie van meer dan 3500 kilo. De voorstellen gaan uit van eigen bevoegdheden van lidstaten om te heffen, maar geven bepalingen waaraan infrastructuurheffingen moeten voldoen. Heffingen moeten vooralsnog gebaseerd zijn op werkelijk toe te rekenen kosten van infrastructuur. Op aandrang van het Europees Parlement is onderzoek in gang gezet over eventueel toe te rekenen externe kosten zoals milieukosten en gevolgen van verkeersongevallen. De Commissie eist interoperabiliteit van technische systemen voor tolheffing in de EU.

VNO-NCW-OORDEEL

Het bedrijfsleven accepteert het beginsel 'de gebruiker betaalt' en 'de vervuiler betaalt', maar vraagt wel objectieve en eerlijke toepassing op alle vervoerwijzen, met inachtneming van internationale concurrentievoorwaarden. De besluiten van de EU over de infrastructuurheffing komen grotendeels tegemoet aan randvoorwaarden die het bedrijfsleven heeft gesteld, zoals de relatie die er moet zijn tussen heffingen en kosten. Het bedrijfsleven is alert op voorstellen voor doorbelastingen van externe kosten. VNO-NCW en BUSINESSEUROPE staan positief tegenover meer private betrokkenheid bij aanleg en exploitatie van infrastructuur en zien elektronische vormen van betalen voor gebruik als een instrument dat deze ontwikkeling mede mogelijk maakt.

9.5 Luchtvaart

De Europese Commissie streeft naar één Gemeenschappelijk Europees luchtruim en harmonisatie van de luchtverkeersbegeleidingsystemen ten behoeve van optimalisering van het gebruik van het luchtruim (*Single European Sky*). Voorts streeft de EU naar een open en geliberaliseerde luchtvaartmarkt. De Commissie onderhandelt namens de EU over liberalisering van de luchtvaart. De Nederlandse overheid ondersteunt het streven naar liberalisering, maar wil de handen vrij houden voor bilaterale afspraken als de liberalisering via de EU te traag verloopt.

VNO-NCW-OORDEEL

Het bedrijfsleven onderschrijft de doelstellingen om te komen tot een *Single European Sky* en een geharmoniseerd lucht-

verkeersbegeleidingsstelsysteem. Op deze manier zal verder de efficiëntie verbeteren en de veiligheid van het vliegverkeer kan toenemen. VNO-NCW en BUSINESSEUROPE steunen de koers van de EU-Commissie naar open en geliberaliseerde markten en de grotere bevoegdheid voor de Commissie aangaande luchtvaartovereenkomsten met derde landen. Het bedrijfsleven meent wel dat liberalisering alleen moet op basis van reciprociteit; anders ontstaan concurrentienadelen ten opzichte van beschermde markten. Wat betreft deelname aan de emissiehandel meent VNO-NCW dat dit de voorkeur verdient boven heffingen of beperkende maatregelen, maar dat scherp moet worden gelet dat er een realistisch volume aan emissierechten tot stand komt en er in de uitwerking geen concurrentienadelen ontstaan voor Europese carriers of Europese bestemmingen.

9.6 Zeescheepvaart; havens

De Commissie verkent opnieuw de mogelijkheden om havenbeleid te liberaliseren.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is in principe voorstander van concurrentie in dienstverlening, mits belangen van bestaande dienstverlenende havenbedrijven voldoende zijn gewaarborgd. Het is niet wenselijk dat bestaande bedrijven hun plek in de markt via aanbesteding opnieuw zouden moeten verwerven. VNO-NCW en BUSINESSEUROPE steunen het formuleren van richtlijnen voor de publieke financiering van havens gericht op eerlijke concurrentievoorwaarden. Er is in geen geval behoefte aan sturing van ladingstromen door de publieke hand.

10. Telecom

Inlichtingen: Laurens Linssen (070 349 04 36; linssen@vno-ncw.nl)

De genoemde onderwerpen worden behandeld in de vno-ncw Coördinatiecommissie voor Informatiebeleid, alsmede in de commissies voor telecommunicatie resp. voor privacy.

10.1 Actieplan i 2010 eEurope

In 2008 zal een *mid term review* worden opgeleverd van het actieplan i 2010 eEurope. Het is de bedoeling dat i 2010 daarmee een actueel referentiekader blijft voor Europa's informatie samenleving en het media beleid, in een omgeving die snel verandert. Deze review is gestart in maart 2007 en zal naar verwachting in maart of april 2008 zijn afgerond.

De hoofdonderwerpen die besproken zullen worden zijn onder meer:

- beleidsimplicaties van trends die zich aftekenen in informatienetwerken en het internet (bijvoorbeeld ultra snelle netwerken, web 2.0);
- het ontwikkelen van een gebruikersperspectief, met name op consumentenbescherming, vertrouwen in de digitale omgeving, convergentie en door gebruikers gecreëerde content;
- het verbeteren van randvoorwaarden voor groei door een interne markt te creëren voor on-line diensten.

VNO-NCW-OORDEEL

De doelstellingen van de huidige versie van i 2010 richten zich vooral op de toepassing van ICT. Er wordt echter nog nauwelijks een verdere aanzet aan de uitwerking gegeven. De doelen en de plannen zijn dermate abstract geformuleerd, dat ze op zich zelf te steunen zijn, maar dat de vraag gesteld moet worden wat de waarde in de praktijk zal zijn.

Deels is die abstracte opzet begrijpelijk. De kern van de vele ICT-activiteiten die in het actieplan benoemd worden, blijft immers terecht in de lidstaten liggen. Maar daardoor is het moeilijk om een echte Europese focus te krijgen, gezien de verschillende accenten die lidstaten zelf wensen te leggen.

VNO-NCW vindt het een goede zaak dat er inmiddels een link wordt gelegd tussen 'better regulation' en ICT-inzet. Ook krijgt het thema e-government nu meer aandacht. Een belangrijk instrument om samenhang te houden, is concrete benchmarking.

Het lijkt nu dat vanuit eEurope een relatie wordt gelegd naar de discussie die in de lidstaten wordt gevoerd over vitale infrastructuur. Ondernemingen die voor diverse infrastructuur onderling wel al afspraken voor een Europese aanpak maakten over de wijze waarop onder gedeeltelijke uitval van

diensten verder kan worden gewerkt, hebben een zekere Europese harmonisatie van beleid nodig om deze afspraken te kunnen effectueren. Daarbij speelt uiteraard meer dan het thema terrorisme en ICT-beveiliging. VNO-NCW vindt dat ondernemingen een rol in deze discussie moeten krijgen, omdat een groot aantal vitale infrastructuren door ondernemingen wordt gerund.

10.2 Telecommunicatie

Op 13 november jl. heeft de Europese Commissie een voorstel gedaan tot herziening van de Telecomregels (zogenaamde telecom review).

Dit voorstel bevat de volgende hoofdpunten:

- Nieuwe consumentenrechten, waaronder de mogelijkheid om binnen één dag van telecomaandbieder te wisselen.
- Verdere bevordering van concurrentie door functionele splitsing van dominante telecombedrijven door lokale marktautoriteiten mogelijk te maken.
- Een beter beheer van radiofrequenties en een nieuwe indeling van het radiospectrum.
- Deregulering van die markten waar marktopening al tot concurrentie heeft geleid.
- Meer onafhankelijke toezichthouders.

Om deze herziening snel en effectief te implementeren, stelt de commissie voor om een Europese Telecom marktautoriteit in te stellen, die voor consistentere regulering van telecomdienstverlening in de 27 EU lidstaten moet zorgen.

10.3 Privacy

Inzake de uitvoering van de algemene Privacyrichtlijn 95/46 wordt voortgang gemaakt met de inzet van zelfregulering, hetgeen ook meer en meer weerklank vindt bij de Europese Commissie en de privacy-autoriteiten. Op initiatief van de Internationale Kamer van Koophandel (ICC) wordt momenteel gewerkt aan een alternatief model voor contractuele clausules voor internationaal gegevensverkeer met bewerkers ('data processors'). Dit model zal - evenals het eerder vastgestelde ICC-modelcontract voor internationaal gegevensverkeer naar

andere verantwoordelijken ('data controllers') - als alternatief kunnen worden gebruikt voor de modelbepalingen die eerder door de Europese Commissie zijn vastgesteld, maar die voor het bedrijfsleven te weinig aansloten op de behoefte van het bedrijfsleven in de praktijk.

Voorts heeft de Artikel 29 Werkgroep (de gezamenlijke privacy-autoriteiten in Europa) een model van de ICC goedgekeurd om het goedkeuringsproces voor zogeheten 'Binding Corporate Rules (BCR's)', ofwel wereldwijde privacy gedragscodes binnen multinationals, in gang te zetten. Hoewel het gebruik van het model niet bindend is, kan het niettemin bijdragen aan een uniforme behandeling van een goedkeuringsaanvraag van BCR's.

Inzake de privacyrichtlijn voor elektronische diensten (2002/58) wordt momenteel door de Europese Commissie gewerkt aan een uitbreiding, om ook nieuwe technologieën zoals Radio Frequency Identification (RFID) eronder te laten vallen. Dit is het gevolg van de consultatie die de Europese Commissie de afgelopen twee jaar met de belanghebbenden heeft gevoerd. Voorts overweegt de Commissie om een meldingsplicht in te voeren voor beveiligingsincidenten waarbij persoonsgegevens betrokken zijn; echter, vooralsnog is het idee dat deze meldingsplicht beperkt blijft tot bedrijven in de telecommunicatiesector.

EEN DUURZAME ECONOMIE

11. Energie- en klimaatbeleid

Inlichtingen:

Frits de Groot (070 349 03 26; groot@vno-ncw.nl)

Wiel Klerken (070 349 03 25; klerken@vno-ncw.nl)

Binnen VNO-NCW houdt de Commissie Klimaatbeleid zich bezig met vraagstukken omtrent het klimaatbeleid. Binnen *BUSINESSEUROPE* zijn dit de *Climate Change working group* en het *Industrial Affairs Committee*. Emissiehandel wordt binnen VNO-NCW besproken in de Milieucommissie, en in een ad hoc platform bestaande uit de overheid en de industrie. Voor energie is er de *Energiecommissie VNO-NCW* en de *BUSINESSEUROPE Energy working group* en het *Industrial Affairs Committee*. De VNO-NCW ad hoc werkgroep milieubelasting is verantwoordelijk voor de voorbereiding van standpunten over energiebelasting.

11.1 Klimaatverandering en CO₂-emissiehandel

De noodzaak van mondiale doelstellingen

De ambitie van Nederland en van de EU ten aanzien van het versterken van het internationale klimaatbeleid is groot. De EU heeft in maart 2007 besloten tot een reductie van de uitstoot van broeikasgassen met tenminste 20% (bij een mondiale aanpak 30%), een energiebesparing van 20% en een aandeel van eveneens 20% van duurzame energiebronnen.

Om het klimaatprobleem adequaat aan te kunnen pakken is het noodzakelijk dat belangrijke economieën zoals de Verenigde Staten, China en India volwaardig meedoen aan een mondiale aanpak van klimaatverandering. Het draagvlak bij het bedrijfsleven voor scherpe reducties van de uitstoot van broeikasgassen brokkelt sterk af als belangrijke concurrerende economieën zoals de VS, China en India niet meedoen aan een dergelijk mondiale aanpak.

Bij de drang van de EU en individuele lidstaten om een scherp (unilateraal) klimaatbeleid te voeren, ontbreekt vaak de aandacht voor de economische gevolgen van een solistisch en geïsoleerd klimaatbeleid en vindt er in de ogen van het bedrijfsleven niet of nauwelijks een afweging plaats van economische en sociale effecten. Er is te weinig aandacht voor het feit dat Europa verantwoordelijk is voor slechts 12,5% van de mondiale uitstoot van broeikasgassen. Door de groei van de energievraag, met name in Azië, zal het aandeel van Europa teruglopen tot onder de 10%. Om klimaatverandering effectief en efficiënt aan te kunnen pakken, moeten de landen die verantwoordelijk zijn voor 90% van de uitstoot actief worden betrokken bij een mondiale afspraak over de reductie van de uitstoot van broeikasgassen.

De VN klimaatconferentie in Bali in december 2007 heeft geresulteerd in de afspraak dat onder de vlag van de VN gestart wordt met formele onderhandelingen over een nieuw klimaatverdrag. Deze onderhandelingen moeten eind 2009 resulteren in een nieuw wereldwijd klimaatverdrag dat begin 2013, als het huidige verdrag van Kyoto afloopt, in werking treedt.

Het is positief dat zowel de Verenigde Staten als China en India deel zullen gaan nemen aan dat nieuwe klimaatverdrag, hoewel nog niet bekend in welke mate deze landen de

uitstoot van CO₂ zullen gaan beperken.

Deze aanzet tot een versterking van het internationale klimaatbeleid zal in ieder geval moeten uitmonden in een bindende mondiale afspraak waaraan alle geïndustrialiseerde landen en ook de ontwikkelingslanden met een relevante industriële ontwikkeling zich committeren. De nadruk in een post-Kyoto-beleid moet liggen op het verbeteren van energie-efficiency van industriële productieprocessen en energieconversie-processen en op het bevorderen van innovatie. Verder zal transatlantische samenwerking bij technologieontwikkeling, facilitering van snelle invoering van nieuwe technologie en technologietransfer naar minder ontwikkelde landen een dominante rol moeten gaan spelen.

Duurzaamheidsakkoord kabinet-werkgevers

Op 1 november 2007 heeft VNO-NCW met het kabinet een duurzaamheidsakkoord afgesloten¹². In dit akkoord heeft het bedrijfsleven met het kabinet afgesproken dat het bedrijfsleven zich maximaal inzet voor het realiseren van de doelstellingen voor CO₂-reductie, energie-efficiencyverbetering en de inzet van duurzame energie en heeft het kabinet aangegeven welke voorwaarden geboden worden om dit mogelijk te maken. Op deze manier kan een klein land als Nederland een maximale bijdrage leveren aan het oplossen van het probleem van klimaatverandering. Nederland kan hierdoor internationaal een vooraanstaande positie innemen op het gebied van energie- en klimaatinnovatie. Het overkoepelende duurzaamheidsakkoord zal in detail worden uitgewerkt in een aantal sectorale deelakkoorden die in de 1^{ste} helft van 2008 zullen worden afgesloten.

CO₂-emissiehandel

Een belangrijk onderdeel van het klimaatbeleid is de mogelijkheid om emissiereducties te realiseren via zogenaamde flexibele instrumenten. Voor de industrie is met name de handel in uitstootrechten voor broeikasgassen relevant. De richtlijn emissiehandel is op 1 januari 2005 van start gegaan. Alle lidstaten hebben in een zogenaamd allocatieplan aangegeven hoeveel emissierechten aan elk van de deelnemende bedrijven is toegekend. Voor de tweede handelspe-

¹² Dit akkoord is ook in het Engels vertaald en als brochure verschenen onder de titel: Climate Change – an offer you cannot refuse.

riode (2008-2012) moeten nieuwe allocatieplannen worden gemaakt. Het Nederlandse plan - dat in overleg met VNO-NCW is opgesteld - is in september 2006 ingediend. We wachten overigens nog steeds op de definitieve goedkeuring door de Europese Commissie.

Op 23 januari jongstleden presenteerde de Europese Commissie het energie- en klimaatpakket. Dit pakket omvat een aantal voorstellen, met name:

- Herziening van het emissiehandelsstelsel (geleidelijk oplopend tot 100% van de CO₂-rechten in 2020)
- Een voorstel betreffende de burden sharing (de verschillen in de bijdragen van de lidstaten)
- Richtlijn ter promotie van hernieuwbare energie

Onder een versterkt Europees emissiehandelssysteem krijgen de industrie en de energiesector samen één Europees emissieplafond dat in 2020 21% lager ligt dan het niveau in 2005. Een belangrijk uitgangspunt van het systeem is dat emissierechten worden geveild. Nederland moet van de Europese Commissie 14% hernieuwbare energie in de totale energieconsumptie in 2020 halen. Verder wil de Europese Commissie het gebruik van CO₂-afvang en -opslag regelen in EU verband.

VNO-NCW-OORDEEL

Het bedrijfsleven ziet wereldwijde emissiehandel als een belangrijk instrument om op marktconforme wijze emissiereductie te realiseren. De klimaatdoelstellingen kunnen daardoor voor Nederland op een meer kosteneffectieve manier worden gerealiseerd. Dit onder de voorwaarde dat emissiehandel geen oneerlijke verstoring van concurrentie mag veroorzaken. Op grond van de plannen die voor de eerste allocatieperiode zijn opgesteld (sinds 2005), valt te constateren dat er op belangrijke onderdelen grote verschillen bestaan tussen de plannen. Omdat lidstaten essentiële onderdelen op verschillende wijze hebben uitgewerkt, is vergelijking van de allocatieplannen moeilijk. Er lijkt bij de aanvang van het handelsstelsel geen sprake te zijn geweest van het gewenste level playing field.

VNO-NCW is van oordeel dat het ETS na 2012 gebaseerd moet zijn op een Europese allocatie. Deze moet uitgaan van sectorale prestatienormen, bij voorkeur gebaseerd op een benchmark. Alleen dan is een geharmoniseerde toewijzing van emissierechten gewaarborgd.

Kleine bedrijven moeten buiten het systeem worden gehouden.

VNO-NCW is sterk gekant tegen veilen van emissierechten, omdat dan de concurrentieafstand tot de rest van de wereld nog verder wordt vergroot.

De VNO-NCW-voorzitter heeft eind 2007 een artikel in het Financieel Dagblad gepubliceerd, dat onze positie verheldert:¹³

“Brussel en Den Haag zijn in de ban van het veilen van CO₂-emissierechten. Die worden zo eerlijker verdeeld, heet het, en de zo-

genaamde windfall profits van elektriciteitsproducenten zouden worden afgeroomd. Allemaal om het klimaat te redden, want dat wil iedereen. Maar niemand overdenkt de gevolgen voor bedrijven die hun rechten duur moeten kopen, en vooral of het allemaal wel nodig is.

Het antwoord is simpelweg nee. Voor het klimaat heeft veilen geen enkel nut. Emissiehandel is een prima, effectief instrument om uitstoot te beperken. Je stelt als overheid immers een plafond vast en daarmee weet je dat het niet overschreden wordt. De markt moet maar regelen hoe bedrijven binnen dat plafond blijven. Bedrijven die tekortkomen, kunnen kopen van bedrijven die overhouden, ook in het buitenland. In Europa bestaat een op zichzelf goed werkend systeem van emissiehandel. Door het plafond verder aan te scherpen worden de milieudoelstellingen gehaald. Veilen of niet speelt daarbij geen enkele rol.

Plafonds kosten Europese bedrijven veel geld. Ze moeten rechten kopen of investeren in energiezuinige apparatuur. Hun niet-Europese concurrenten hebben die kosten niet, waardoor Europese bedrijven een flink concurrentienadeel hebben. Waarom moeten zij dan ook nog betalen voor elke ton CO₂ die ze uitstoten, ook al blijven ze beneden het gestelde plafond? Dat dient geen milieudoel.

De Nederlandse industrie en elektriciteitssector stoot jaarlijks een kleine honderd miljoen ton CO₂ uit; Europa 2000 miljoen. De huidige marktprijs voor een ton CO₂ is circa 25 euro, die de komende jaren naar verwachting verdubbelt. Wanneer bedrijven die rechten eerst op een veiling moeten kopen, zijn ze in Nederland 5 miljard, in Europa 100 miljard euro kwijt. Veel geld voor sommige sectoren meer dan de jaarwinst dat zinloos wordt rondgepompt.

Het leidt ertoe dat bedrijven wegtrekken om elders, minder energie-efficiënt, te produceren. Leve het milieu. Alleen de ministers van financiën worden er op de korte termijn beter van. Zij krijgen er een mooie inkomstenbron bij. Die verdwijnt overigens als bedrijven het land verlaten. Een veiling is niets anders dan een ecotaks voor de energie-intensieve industrie.

Je hoort wel de tegenwerping dat het huidige systeem met gratis verstrekte emissierechten elektriciteitsbedrijven ongerechtvaardigde winsten oplevert, doordat zij de waarde in de stroomprijs opnemen, de windfall profits. Je hebt geen dure veiling nodig om dat probleem op te lossen. Door in Europa rechten te verdelen op basis van een energie-efficiëncynorm per sector al dan niet gebaseerd op een benchmark heb je een prima en eerlijk werkend systeem om de rechten gratis toe te wijzen. Bedrijven die beter zijn dan de norm houden over en kunnen verkopen, bedrijven die onder de norm presteren, moeten kopen.

Het verbaast me dat je bezwaren tegen veilen nauwelijks hoort in de publieke discussie.

Ik maak me wel grote zorgen. Voor het klimaat werkt aftappen van de vele miljarden alleen maar averechts. Veilen is niet nodig om de Europese klimaatdoelstelling te halen. Voor de oplossing zijn innovaties en doorbraaktechnologieën nodig. Het Europese bedrijfsleven kan het voortouw nemen. Maar dan moet je ze niet de financiële middelen hiervoor ontnemen en ze het land uitjagen”.

VNO-NCW vindt de opening die de Commissie biedt om concurrentiegevoelige sectoren uit te sluiten te mager, omdat

¹³ B. Wientjes, Veil de emissierechten niet; handel in CO₂-emissies dient het milieu; een veiling is niets anders dan een ecotaks (Het Financieel Dagblad, 20 december 2007).

nog steeds grote delen van de industrie onder het veilen dreigen te vallen.

Wat betreft het aandeel duurzame energie, wijst vno-ncw erop dat een vergroting van dit aandeel in Nederland duurder is dan in het buitenland, doordat natuurlijke mogelijkheden (waterkracht, zonne-energie, biomassa) geringer zijn. vno-ncw is dan ook blij met de mogelijkheid om de nationale doelstelling deels met goedkopere opties in het buitenland te kunnen realiseren. De voorstellen van de Europese Commissie voor regels voor CO₂-afvang en -opslag zijn een eerste stap in de goede richting en bieden een goede stimulans om in Nederland demonstratieprojecten op te starten.

11.2 Liberalisering energiemarkten

Op 19 september 2007 heeft de Europese Commissie het '3^e energiepakket' gepresenteerd. Dit pakket bevat een aantal voorstellen ter vervolmaking van de interne energiemarkt in Europa. De belangrijkste voorstellen hierin zijn ondermeer de ontvlechting (unbundeling) van transmissienetwerken, het opzetten van Europees toezicht van de interne energiemarkt en het op Europees niveau coördineren van grensoverschrijdende samenwerking van transmissie netwerkbeheerders.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW staat over het algemeen achter de voorstellen die de Commissie in het 3^e pakket heeft gepresenteerd. Belangrijk is dat de lidstaten nu snel tot besluitvorming komen over de voorstellen. Wat dat betreft is het teleurstellend dat er zich bij de Europese lidstaten een tweedeling lijkt te vormen waar het gaat om de voorstellen voor het ontvlechten (unbundeling) van de transmissienetwerken. Een keuze voor de wijze waarop deze ontvlechting vorm moet krijgen en vervolgens de uitvoering daarvan is van groot belang voor het goed functioneren van de interne energiemarkt. Discussies hierover tussen de lidstaten duren al veel te lang waardoor besluitvorming uitblijft en de werking en voltooiing van de interne energiemarkt hapert.

VNO-NCW steunt de optie om vanuit Europa aan te sturen op betere samenwerking van transmissienetwerk-beheerders op Europees regionale schaal. Hierdoor kunnen vooruitlopend op de interne Europese markt al goed functionerende regionale markten ontstaan.

VNO-NCW pleit ervoor dat de condities en randvoorwaarden van liberalisering op een geharmoniseerde wijze moeten worden doorgevoerd en dat de Commissie nu werk maakt van lidstaten die het minder nauw nemen met de uitvoering van de Europese marktregels. Dit geldt overigens niet alleen voor specifiek de interne markt regels, maar dit geldt ook voor de milieueisen die worden gesteld aan elektriciteitsopwekking. Nederlandse elektriciteitscentrales, waaronder veel warmtekracht installaties waarin relatief schoon en zuinig elektriciteit en warmte wordt geproduceerd, kunnen bijvoorbeeld op dit moment, mede vanwege niet geharmoniseerde milieueisen, niet concurreren met goedkopere, maar meer vervuilende kolengestookte centrales in andere landen.

Vanwege het nog steeds bestaande prijsverschil voor elektriciteit met omringende landen ten nadele van Nederland en de beperkte importcapaciteit is verdere vergroting van interconnectie-capaciteit belangrijk evenals een betere benutting van de interconnecties. Ook moet de samenwerking tussen de beheerders van de landelijke transportnetten worden verbeterd, waardoor de landelijke transportnetten op West-Europese schaal kunnen worden geoptimaliseerd. De internationaal opererende energie-intensieve bedrijven in Nederland ondervinden een groot concurrentienadeel van het ongelijke speelveld in Noordwest Europa. Verbetering van de vrije marktwerking en betere toegang tot goedkopere energiemarkten in Europa zijn daarom prioriteiten van VNO-NCW.

11.3 Energiebelasting

In het najaar van 2003 heeft de Raad de richtlijn voor een Europese energiebelasting bekrachtigd. Belangrijk element uit deze richtlijn betreft een harmonisatie van minimumtarieven. Verder wordt in de richtlijn erkend dat lidstaten belastingvrijstelling mogen bieden aan bedrijven als er afspraken gemaakt zijn over energiebesparing en energie-efficiencyverbetering. Deze vrijstellingsmogelijkheid wordt ook geboden voor bepaalde energie-omzettingsprocessen in de industrie, indien er sprake is van elektriciteits- en warmteopwekking via warmtekrachtkoppeling (WKK). Verder wordt een vrijstellingsmogelijkheid geboden aan bedrijven die deelnemen aan emissiehandel.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is voorstander van een coördinatie van belastingen op energieproducten op Europees niveau. De energiebelasting in Nederland is één van de hoogste binnen Europa en de rest van de wereld. Dit heeft een negatieve invloed op de concurrentiepositie van de internationaal opererende energie-intensieve industrie in Nederland. VNO-NCW pleit daarom voor een verlaging tot het gemiddelde van Europa of daaronder. Een eventuele verhoging van de energiebelasting is onacceptabel, vanwege de risico's voor de internationale concurrentiepositie van de energie-intensieve industrie.

In het huidige richtlijnvoorstel wordt rekening gehouden met de deelname van bedrijven aan een convenant of meerjarenafpraak energie-efficiencyverbetering. Verder wordt rekening gehouden met bedrijven die energie gebruiken die is opgewekt door middel van warmtekrachtkoppeling. Voor VNO-NCW is dit een randvoorwaarde, omdat bedrijven die op een andere manier investeren in energiebesparing en energie-efficiencyverbetering niet dubbel hoeven te betalen.

12. Milieu

Inlichtingen:

Jan van den Broek (070 349 03 22; broek@vno-ncw.nl) (13.1-13.6-13.7)

Willem-Henk Streekstra (070 349 03 59; streekstra@vno-ncw.nl) (13.2-13.4)

Sigrid Verweij (070 349 04 39; verweij@mkb.nl) (13.3-13.5)

Voor de betrokkenheid van vno-ncw bij milieuonderwerpen, zie de diverse paragrafen.

12.1 Duurzame productie en consumptie

Zorg voor het milieu is een vanzelfsprekend onderdeel van duurzaam ondernemen.

Voor de Europese Unie zijn normen terzake vastgelegd in richtlijnen, verordeningen en internationale verdragen en specifieke programma's. Voorzover de Unie voor een bepaald milieubeleid kiest, behoren de lasten daarvan niet eenzijdig te worden neergelegd bij het bedrijfsleven in de vorm van maatregelen, heffingen of belastingen.

Naar schatting bestaat 70% van de Nederlandse milieuregels uit een implementatie van Europese milieurichtlijnen. Terrecht wil de regering niet verder gaan dan waartoe Europese wetgeving dwingt. Het Nederlandse bedrijfsleven heeft vanuit overwegingen van concurrentie belang bij zoveel mogelijk gelijke milieuregels. Daartoe behoort ook dat Nederland gebruik maakt van bewust door de wetgever gecreëerde uitzonderingen die voor het bedrijfsleven van belang zijn.

De Europese Commissie zal begin 2008 een actieplan 'duurzame consumptie en productie' uitbrengen, dat op dit terrein de Europese beleidsagenda voor de periode 2008-2012 gaat vormen. Onderwerpen die naar verwachting in dit actieplan aan de orde zullen komen, betreffen o.a. transparantie in de keten, consumentenbeleid, inzet van financiële instrumenten, eco-design, duurzaam inkopen, EMAS, eco-label en het aanbrenge van focus en coherentie.

Met het oog hierop heeft vno-ncw in december 2007 ingestemd met een position paper die *BUSINESSEUROPE* over dit actieprogramma opstelde.

VNO-NCW-OORDEEL

Milieugericht productenbeleid is een logische volgende stap in het milieubeleid. Gezien de complexiteit en unieke kwaliteiten van elk product, geven wij op dit gebied de voorkeur aan een kader dat zelfwerkzaamheid bij bedrijven stimuleert boven centraal opgelegde regelgeving. Bedrijven zijn immers zelf verantwoordelijk voor de continue verbetering van producten die zij ontwikkelen, produceren en op de markt brengen.

Het doel van het Actieplan duurzame productie en consumptie zou niet moeten zijn te proberen te definiëren wat een 'duurzaam of niet-duurzaam' product is: los van de complexiteit daarvan, is voor de consument namelijk niet alleen het milieuaspect van producten van belang, maar geldt dat ook voor andere aspecten. Bovendien zou een dergelijk uitgangspunt al snel tot inflexibiliteit en starheid leiden (markten en producten veranderen snel). Bovendien is duurzame productie alleen geen garantie: het gebruik van producten heeft ook een grote invloed.

De Europese Commissie moet zich daarom naar onze mening vooral richten op het formuleren van doelstellingen, het ondersteunen van continue verbeterprocessen binnen bedrijven en het scheppen van randvoorwaarden en een structuur waarbinnen bedrijven ontwikkelingen en resultaten kunnen presenteren. Wetgeving zou hier hooguit op zijn plaats zijn, als die kan dienen om het voorgaande te faciliteren.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Het onderwerp duurzame consumptie en productie wordt besproken in de vno-ncw stuurgroep duurzame productie en consumptie. Daarnaast komen deze zaken aan de orde in de *BUSINESSEUROPE* Sustainable Consumption and Production Task Force. Daarnaast onderhoudt vno-ncw hierover nauwe contacten met vrom, ez en lnv.

12.2 Afvalstoffen

Direct gerelateerd aan bovenbeschreven strategie voor het productenbeleid is het Europese afval- en hulpbronnenbeleid. De Europese Commissie wil hiermee een proces op gang brengen om duurzaamheid te vertalen naar de problematiek van grondstofbeheer en hergebruik. Daartoe heeft de Commissie twee Strategieën gepubliceerd, namelijk:

- de nieuwe strategie inzake afvalpreventie en recycling. Deze richt zich op de vraag hoe preventie verder vorm kan worden gegeven en welke (markt)mechanismen kunnen worden gehanteerd om te komen tot meer recycling. Ook bevat deze Strategie een voorstel voor herziening van de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen.
- de strategie inzake 'duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen'.

Cruciaal onderdeel van deze strategieën vormt de langverwachte herziening van de Kaderrichtlijn Afvalstoffen. De richtlijn bepaalt wat wel of geen afval is, wat recycling inhoudt, welke eisen er worden gevraagd en bepaalt daarmee de toekomst van het Europees afvalbeleid. In 2007 heeft het Europees Parlement de eerste lezing afgerond en de Raad eveneens haar gemeenschappelijk standpunt ingenomen. Onder het Sloveense voorzitterschap zal dus de tweede lezing plaatsvinden.

VNO-NCW-OORDEEL

Het is gewenst dat op Europees niveau een fundamentele aanpak komt om materiaalstromen in de kringloop te houden. Dit vraagt om een verandering in het denken over afval. Afval zal veel meer moeten worden gezien als basis voor nieuwe grondstoffen en brandstoffen. Deze andere optiek zou bijdragen aan duurzame ontwikkeling en innovatie.

Een belangrijke belemmering om bovenstaande te realiseren vormde de definitie van afval: wat is wel en wat is geen afval? En wanneer houdt iets op om afval te zijn? Wanneer valt een stof of product te bestempelen als bijproduct?

Bedrijven zoeken steeds naar mogelijkheden om reststromen (nevenproducten) te bewerken tot een product voor de markt. Dit werd tot op heden tegengewerkt door de afvalstoffenregelgeving, vanwege het feit dat door de bewerking van een reststroom deze een afvalstof status krijgt en het bedrijf een afvalverwerkende inrichting wordt. VNO-NCW is dan ook zeer verheugd dat zowel het Europees Parlement als de Raad voorstellen hebben ingebracht om te komen tot een aparte definitie van bijproducten.

VNO-NCW is voorstander voor een meer flexibele benadering van de zogenaamde afvalhiërarchie (voorkeurvulgorde voor behandeling) door dit te integreren met het levenscyclusdenken. De snelle ontwikkelingen in afvalbehandeling in de laatste decennia leiden ertoe dat in sommige situaties een afwijking van de hiërarchie een beter of gelijk milieurendement oplevert.

VNO-NCW is echter tegen een eenzijdige introductie van een *extended producer responsibility* zoals wordt voorgesteld door de Raad en het Europees Parlement. De verantwoordelijkheid wordt volledig bij bedrijven gelegd, terwijl het bedrijfsleven maar beperkte mogelijkheden heeft om veranderingen te stimuleren. VNO-NCW is van mening dat uitgaan dient te worden van *shared responsibility*: overheid, keten en consument.

Een punt van aandacht voor het Nederlandse bedrijfsleven is dat eenmaal vastgestelde Europese regelgeving ook op dezelfde wijze wordt geïmplementeerd in nationale regelgeving. Zo zijn er grote verschillen waar te nemen in de wijze waarop de richtlijn storten wordt toegepast. Deze verschillen grijpen direct in op de concurrentiepositie van het bedrijfsleven. VNO-NCW zal in Brussel dan ook pleiten voor een verbetering van het level playing field.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Bovenstaande onderwerpen worden besproken in de VNO-NCW stuurgroep afvalstoffen en de BUSINESS EUROPE task force waste.

12.3 Lucht (richtlijn en emissieplafonds)

Richtlijn

Er is in de tweede lezing een akkoord bereikt over de richtlijn lucht. Voor ultrafijnstof geldt nu een norm van 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ in 2015, voor fijn een norm van 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ in 2010. Naar verwachting zal de richtlijn eerste helft van 2008 van kracht kunnen worden. Voor Nederland zijn uitstelbepalingen van groot belang. Nu voldoet Nederland niet aan de huidige fijn stof normen, waardoor bouwmogelijkheden en de aanleg van wegen worden beperkt.

VNO-NCW-OORDEEL

Over het uiteindelijke compromis is VNO-NCW redelijk tevreden. Neemt niet weg dat deze richtlijn gevolgen heeft voor het Nederlandse bedrijfsleven. De druk om NO_x en fijn stof uitstoot terug te dringen houdt aan. In Nederland overlegt VNO-NCW met de overheid over de invulling van het NSL, een actieplan om te voldoen aan de normen uit de richtlijn luchtkwaliteit. VNO-NCW heeft enerzijds het belang dat de economische ontwikkeling niet wordt geblokkeerd omdat Nederland niet voldoet aan de richtlijn, anderzijds moeten de gevraagde eisen aan bedrijven redelijk blijven.

Emissieplafonds

Waarschijnlijk zal de Commissie eind mei de nieuwe NEC doelen voor de periode 2010-2020 presenteren. Aanleiding is dat de Commissie wil onderzoeken welke invloed klimaatbeleid heeft op het halen van de doelen uit de thematische strategie. Uiteindelijk worden doelen per lidstaat vastgelegd. Het gaat om de stoffen SO_2 , NO_x , NH_3 en fijn stof. De discussie gaat over welke doelen precies worden nagestreefd en of deze doelen in redelijkheid en billijkheid voor een lidstaat haalbaar zijn. Hiervoor worden allerlei computermodellen gebruikt (Rains/Gains). Om de relaties met het klimaatbeleid duidelijk te maken, wordt rekening gehouden met maatregelen die nodig zijn voor het klimaatbeleid.

VNO-NCW-OORDEEL

Het lijkt er op dat de politieke doelen van het klimaatbeleid leidend zijn voor de uitstoot van NO_x , SO_2 en fijn stof. Gegeven de onzekerheden rond het klimaatbeleid vindt VNO-NCW het belangrijk dat er evaluatiemomenten worden ingebouwd met de mogelijkheid om de doelen bij te stellen. De plafonds zijn immers juridisch harde afspraken op basis waarvan een lidstaat wordt afgerekend.

Via de Nederlandse regering, BUSINESS EUROPE en Cefic wordt invloed uitgeoefend op de voorbereiding van dit dossier. Er is goede samenwerking met de Nederlandse regering, omdat die ook vreest dat de Europese doelen voor Nederland wel eens duur kunnen uitvallen.

12.4 Bodem

De Europese Commissie heeft op 25 september 2006 een thematische Bodemstrategie gepresenteerd. De Strategie bestaat uit een serie acties gericht op bodembescherming door preventieve maatregelen en herstel van verontreinigde bodem.

Kern van de Strategie vormt het voorstel om dit aan te pakken via een richtlijn.

Zowel voor als na publicatie van de richtlijn heeft veel discussie plaatsgevonden, omdat een groot aantal leden van het Europees Parlement en een aantal lidstaten bezwaar maakte tegen het wettelijk karakter van de Strategie. In het Europees Parlement heeft dit niet geleid tot verwerping, en is de eerste lezing afgerond. Dankzij de inzet van de Nederlandse EP-leden zijn in ieder geval amendementen ingediend gericht op maximale flexibiliteit voor lidstaten en lokale overheden en een kosteneffectieve aanpak.

In de Milieuraad echter is op de valreep van 2007 een blokkerende minderheid gevormd tegen de Bodemrichtlijn. Nederland, Duitsland, Engeland en Oostenrijk verklaarden zich tegen en uiteindelijk sloot Frankrijk zich hierbij aan.

Wat betreft de stand van zaken heeft de Europese Commissie reeds laten weten dat wat hen betreft de plannen niet definitief van tafel zijn. Onder het Sloveens voorzitterschap zal het onderwerp niet aan de orde komen. En omdat Frankrijk in de 2^e helft van 2008 voorzitter van de Raad is valt te verwachten dat de discussie niet eerder dan in 2009 weer geopend wordt.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW schaaft zich achter de kritiek dat wetgeving in de vorm van een richtlijnvoorstel zich niet verhoudt met de principes van subsidiariteit en proportionaliteit. Op basis van deze principiële bezwaren is VNO-NCW dus verheugd over de ontwikkelingen in de Raad. Bodem blijft een lokaal probleem waarvoor bindende Europese regelgeving niet het geëigende instrument is. Bovendien ontberen de lidstaten die nog geen bodembeleid kennen en de Europese interventie zo steunen, de kennis om op waarde te schatten waartegen ze eventueel ja zouden hebben gezegd.

De beperkte grensoverschrijdende effecten en verstoringen pleiten ervoor dat als de discussie in 2009 weer geopend wordt, het richtlijnvoorstel wordt vervangen door een niet-bindende strategie gericht op het verspreiden en integreren van bodemregelgeving. Een aantal van de voornaamste bezwaren tegen het huidige voorstel betreffen:

- Europese regelgeving kan nooit recht doen aan de complexiteit en diversiteit van de bodemmaterie. Specifieke regionale en lokale omstandigheden spelen een cruciale rol en betekenen dat de bodemproblematiek in Europa enorm varieert. Verschijnselen als bosbranden of woestijnvorming treden hier niet op, maar spelen in mediterrane gebieden een grote rol. Ook de Nederlandse bodem heeft een aantal zeer specifieke kenmerken, zoals de nauwe samenhang met het grondwater. Een *one size fits all*-benadering past hier niet. De Commissie geeft zelf aan dat er al meer dan 300 hoofdbodemtypen te onderscheiden zijn. Inhoudelijk valt er bijzonder veel op te merken aan het voorstel.
- De Commissie noemt het kaderwetgeving doordat ze algemene doelstellingen introduceren, maar de maatregelen en ambities overlaten aan de lidstaten. Dat roept vragen op: enerzijds is er overeenstemming dat het niet mogelijk is een Europese maatlat of normatief kader vast te stellen,

anderzijds worden wel begrippen geïntroduceerd als 'aanzienlijke risico's' of 'bevreemdende bodemtoestand voor een industrieterrein'. Daarmee ontstaat een situatie waarbij via de rechter duidelijkheid afgedwongen zal moeten worden over de interpretatie van de richtlijn. Dat kan nooit het doel zijn van een wetgever.

- Het leidt tot bureaucratie en extra rapportageverplichtingen voor lidstaten. De Commissie introduceert bijvoorbeeld risicogebieden. Naast de waterlichamen, beschermde gebieden, Ecologische hoofdstructuur, Vogel- en habitat voegt dit weer een begrip aan de lijst toe.

Er kan veel beter en intensiever worden ingezet op kennisoverdracht, in het bijzonder naar de lidstaten die nog geen enkel bodembeleid kennen. Er is een reëel risico dat investeringen uit het verleden daarmee alsnog waardeloos zijn geworden. Ook roept het voorstel veel vragen op over eigendomsrechten en financiële aansprakelijkheid.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Dit onderwerp wordt behandeld door de VNO-NCW stuurgroep Bodem en Water en binnen BUSINESSEUROPE door de Environment Committee.

12.5 Water (Richtlijn Prioritaire Stoffen)

Het rapport van Europarlementariër Laperrouze (eerste lezing) op het voorstel voor een richtlijn voor Prioritaire Stoffen heeft grote steun mogen ontvangen in het Europees Parlement. Deze richtlijn is een uitvloeisel van de Kaderrichtlijn Water en stelt vast hoe Europa met 33 gevaarlijke chemische stoffen in het water wil omgaan. Voor sommige stoffen geldt dat ze worden verboden, voor anderen zijn slechts lage concentraties in het water toegestaan. Het Europees Parlement wil echter de lijst snel uitbreiden en nadere, vooral strengere eisen stellen aan deze stoffen. Zo wil zij dat de mengzones (een bepaald gebied rond een lozingspunt) in 2018 worden opgeheven en vindt zij ook dat normen gesteld moeten worden aan bagger en waterleven.

De tweede lezing begint naar verwachting in februari/maart.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is ongelukkig met het rapport Laperrouze. Opheffen van mengzones kan tot grote problemen leiden in de industrie voor de stoffen die daar worden gebruikt. In wezen komt het er op neer dat die stof niet meer kan worden gebruikt of dat zeer vergaande zuiveringstechnieken moeten worden gebruikt. Ook leiden de voorstellen van het Europees Parlement tot veel nodeloze administratieve lasten, vanwege de strikte monitoringsverplichtingen voor stoffen die er in Nederland niet toe doen of waar men geen invloed op heeft. In verband met de uitvoering, stelt het bedrijfsleven dat de *Best Available Techniques* (BAT) conform de IPPC-richtlijn als doel gelden. Als sommige van de stoffen te herleiden zijn tot diffuse bronnen, dan is Europees bronbeleid een must. Als de Commissie in deze verzaakt, dan dient Nederland een uitzonderingsgrond te claimen, omdat dan het doelbereik niet mogelijk is.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

VNO-NCW is penvoerder op dit dossier bij **BUSINESSEUROPE** en zal overleg hebben met de rapporteur over dit dossier.

12.6 Biodiversiteit

In mei 2006 publiceerde de Europese Commissie een Mededeling inzake het biodiversiteitsbeleid. Dit document onderzoekt welke maatregelen nodig zijn om de reeds eerder in Göteborg (2001) vastgestelde doelen te behalen om de verdere vermindering van biodiversiteit een halt toe te roepen. Op deze wijze wordt een bijdrage geleverd aan de in Johannesburg (2003) vastgestelde globale doelen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW volgt de implementatie van de Vogelrichtlijn (1979) en Habitatrichtlijn (1992) met belangstelling. De aanwijzing van gebieden nadert haar voltooiing, waarbij rekening dient te worden gehouden met de mogelijkheden van bedrijven om te blijven ondernemen en uit te breiden. Hoewel VNO-NCW voorstander is van een gezonde natuur in Nederland en Europa, worden nieuwe initiatieven op het gebied van biodiversiteit mede beoordeeld in het licht van het feit dat Nederland een dichtbevolkt land is waar de aanwijzing van een grote hoeveelheid verspreid liggende te beschermen natuurgebieden belangrijke gevolgen kan hebben voor de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Biodiversiteit wordt onder meer besproken in de stuurgroep Juridische Zaken van de Milieucommissie en de Commissie Ruimtelijke Ordening.

12.7 IPPC

Op 21 december '07 is door de Commissie een voorstel voor een nieuwe IPPC-richtlijn gelanceerd. Aanleiding voor de herziening is dat regelgeving moet worden vereenvoudigd. Dit gebeurt door IPPC samen te voegen met zes andere richtlijnen die industriële emissies reguleren^[1]. Daarnaast is amendering van de huidige richtlijn in de ogen van de Europese Commissie nodig omdat de werking van de BAT-principe te vaag blijft in de richtlijn. Daardoor voeren lidstaten de IPPC niet goed uit. De richtlijn wordt *en passant* omgebouwd tot een richtlijn industriële emissies.

Het Europese bedrijfsleven heeft zich tegen de herziening uitgesproken, omdat de huidige IPPC-richtlijn nog niet eens goed ingevoerd is. Herziening komt in haar ogen dus te vroeg. VNO-NCW heeft deze positie onderschreven. Wel heeft VNO-NCW in het voortraject enkele signalen afgegeven die als de herziening toch doorgaat, van belang zijn. De belangrijkste zijn:

- Er zijn grote verschillen in de wijze van uitvoering van de IPPC-richtlijn tussen de verschillende lidstaten, waardoor er niet echt sprake is van een level playing field. Om deze reden zou de Commissie vooral meer aan handhaving moeten doen, en niet zozeer de richtlijn moeten aanscherpen.
- Vereenvoudiging van de IPPC-richtlijn en samenvoeging met andere richtlijnen is wenselijk, mits de regels dan ook

daadwerkelijk eenvoudiger worden voor bedrijven.

- Het gebruik van algemene regels (vereenvoudiging) moet toegestaan worden.
- Bedrijven zouden uitgezonderd moeten worden van de BAT-verplichting als zij door middel van handel in emissierechten hun doel willen bereiken. Eenzelfde voorziening is opgenomen in de IPPC-richtlijn voor bedrijven die participeren in het systeem van CO₂-emissiehandel.

Het huidige voorstel bevat samengevat de volgende nieuwe belangrijke punten:

- Vanaf 20 MW vallen installaties onder IPPC, was 50 MW.
- De ELV's moeten binnen de BREF-ranges blijven (alleen goed onderbouwd mogen ELV's buiten de vigerende BREF-range vallen).
- Periodieke monitoring bodem en grondwater wordt verplicht.
- Een rapportageplicht van het bedrijf aan de vergunningverlener.
- Herzieningsplicht van de vergunning bij verschijnen van een geupdate BREF.
- Introductie van milieu-inspecties.
- Nulmeting bodem en grondwaterkwaliteit en plicht tot herstel bij vervuiling.
- Strengere ELV's voor bepaalde installaties en contaminanten.

VNO-NCW-BETROKKENHEID

Binnen VNO-NCW zullen de Stuurgroep Juridische Zaken en de Stuurgroep Lucht de definitieve herzieningsvoorstellen verder bestuderen en tot een commentaar komen. Dit zal besproken worden met de ministeries van VROM en EZ. Ook levert VNO-NCW een bijdrage in **BUSINESSEUROPE** (Taskforce IPPC).

13. Arbeidsomstandigheden en gezondheid

Inlichtingen:

Bob Koning (070 349 02 29; koning@vno-ncw.nl) (§14.1)

Machel Nuyten (070 349 02 11; nuyten@vno-ncw.nl) (§14.2)

VNO-NCW adviseert via het tripartiet samengesteld Raadgevend Comité voor de veiligheid, de hygiëne en de gezondheidsbescherming op de arbeidsplaats in de fase dat binnen de Europese Commissie een definitief voorstel wordt voorbereid. *BUSINESSEUROPE* stelt in een vroegtijdig stadium papers vast. Bij de opstelling daarvan is VNO-NCW betrokken. Ook maakt VNO-NCW deel uit van het Europees Agentschap voor veiligheid, hygiëne en gezondheid op het werk in Bilbao. Gezondheidszorg wordt behandeld in de VNO-NCW-commissie Gezondheidszorg.

13.1 Arbeidsomstandigheden

Strategie gezondheid en veiligheid op de arbeidsplaats 2007-2012

De Europese Strategie voor veiligheid en gezondheid op het werk 2007-2012 is gericht op het verminderen van het aantal beroepsgerelateerde ongevallen en beroepsziekten met 25%, niet als een absoluut doel, maar als een ambitie. Daarbij moet rekening worden gehouden met grote verschillen tussen lidstaten, sectoren, bedrijven en categorieën werknemers. Ongevallen en beroepsziekten komen vooral voor in kleine en middelgrote ondernemingen. De bouw, de agrarische sector, transport en de gezondheidssector vertonen bovengemiddelde arbeidsrisico's. Jonge en oudere werknemers, migranten en flexwerkers lopen volgens de Europese Commissie de hoogste risico's.

De Commissie wil de bestaande regelgeving vereenvoudigen en de implementatie bevorderen door niet-bindende instrumenten, zoals de uitwisseling van goede praktijken, het bevorderen van risicobewustzijn en scholing en training. Daarnaast wil zij dat de lidstaten nationale doelstellingen formuleren, gericht op de meest risicovolle sectoren. Ook wil zij arbobeleid integreren in andere beleidsterreinen als onderwijs, volksgezondheid en onderzoek. Tot slot wil zij nieuwe risico's tijdig signaleren en beoordelen.

Richtlijnen en richtsnoeren in voorbereiding

De Europese Commissie bereidt een aanpassing van de richtlijnen voor handmatig tillen en voor kankerverwekkende stoffen voor.

De Europese Commissie heeft voorgesteld om de invoeringsdatum van de richtlijn Elektromagnetische velden met vier jaar uit te stellen tot 30 april 2012. De Raad en het Europese Parlement moeten hierover nog besluiten.

Bij de Europese Commissie zijn in voorbereiding:

- een derde lijst van indicatieve grenswaarden voor gevaarlijke stoffen op de werkplek;
- een herziening van de richtlijnen Beeldschermwerk en handmatig tillen van lasten, waarschijnlijk uitmondend in een nieuwe Europese richtlijn ter voorkoming van spier- en gewrichtsaandoeningen;
- voorbeelden van goede praktijken bij de bescherming van werknemers in de zorgsector tegen de risico's van beroepsmatige blootstelling aan fysieke belasting, chemische en

biologische agentia, psychosociale risico's;

- voorbeelden van goede praktijken bij de bescherming van werknemers tegen de risico's van beroepsmatige blootstelling aan elektromagnetische velden (EMV);
- voorbeelden van goede praktijken bij de bescherming van werknemers tegen de risico's van beroepsmatige blootstelling aan kunstmatige optische straling;
- voorbeelden van goede praktijken bij de incorporatie van veiligheid en gezondheid in onderwijs, opleidings- en trainingsactiviteiten;
- voorbeelden van goede praktijken op arbogebied in de agrarische sector en de bosbouw;
- voorbeelden van goede praktijken op arbogebied op vissersschepen met een lengte tot 15 meter.

Tenslotte zijn in het Raadgevend Comité voor de veiligheid, de hygiëne en de gezondheidsbescherming op de arbeidsplaats discussies gaande over activiteiten, programma's en richtlijnen betreffende onder andere:

- grenswaarden voor blootstelling aan chemische stoffen;
- de al dan niet wenselijkheid van een Europese grenswaarde voor chrysalline silica;
- de wetenschappelijke en beleidsmatige mogelijkheden tot vaststelling van grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling aan kankerverwekkende stoffen.

Het Sloveense voorzitterschap werkt ook voort aan het EMV-dossier: het vragen om aanvullend wetenschappelijk advies over de grenswaarden voor EMV in het laagfrequente gebied en het uitvoeren van studies naar de technische haalbaarheid en economische effecten van dergelijke grenswaarden.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is voorstander van een Europees level playing field, zowel op het gebied van de arbowetgeving als op het gebied van de handhaving.

VNO-NCW onderschrijft het streven naar harmonisatie bij de uitvoering en handhaving van de reeds in de Unie aanvaarde normen. De geldende richtlijnen en de implementatie ervan dienen te worden geëvalueerd, zonodig te worden aangepast en waar mogelijk te worden vereenvoudigd. De nieuwe lidstaten dienen aan de geldende Europese richtlijnen te voldoen en de kandidaat-lidstaten moeten zich erop voorbereiden om hieraan te voldoen.

Samen met de Nederlandse overheid pleit vno-ncw er in Europa voor dat de bestaande richtlijnen worden geëvalueerd op hun effectiviteit en efficiëntie en dat zij waar nodig en mogelijk worden vereenvoudigd.

13.2 Gezondheid

Medische hulpmiddelen

Met betrekking tot een aantal medische hulpmiddelen zijn er handelsbelemmeringen binnen de Europese Unie, doordat lidstaten aanvullende eisen formuleren om in het vergoedingssysteem te worden opgenomen. Deze eisen gaan veelal verder dan veiligheids- en andere eisen die geregeld zijn in de Europese richtlijnen voor medische hulpmiddelen. Voorkomen moet worden dat landen aanvullende eisen formuleren die belemmering van vrij handelsverkeer tot gevolg hebben. Ook veelvuldige, onaangekondigde wijzigingen moeten worden voorkomen.

Ziektekostenstelsel

Vanaf 1 januari 2006 is er in Nederland een nieuw privaatrechtelijk ziektekostenstelsel. Het nieuwe zorgstelsel bevat marktelementen en sociale waarborgen. De voornaamste keuze-elementen zijn de hoogte van de nominale premie, de wijze waarop de zorgverzekeraar de verzekering uitvoert en het eigen risico. De belangrijkste waarborgen betreffen de acceptatieplicht van de zorgverzekeraar en de introductie van het risicovereveningsfonds. Daarnaast is de Nederlander vrij één of meerdere aanvullende verzekeringen af te sluiten. De Nederlander kan individueel een polis of een aanvullende verzekering afsluiten, maar hij kan zich ook aansluiten bij een collectief contract dat zijn werkgever, zijn vakbond, zijn patiëntenorganisatie of andersoortig samenwerkingsverband heeft afgesloten met een zorgverzekeraar. Het nieuwe Nederlandse systeem is uniek binnen Europa. Verschillende onderdelen zijn ook interessant voor andere Europese lidstaten. Op onze manier wordt innovatie bevorderd, de eigen verantwoordelijkheid van de burger gestimuleerd en patiëntenmobiliteit geconcretiseerd.

VNO-NCW-OORDEEL

Het is van groot belang dat op Europees niveau een stimulerende lijn wordt uitgezet, zodat - naast de kwaliteit van gezondheidszorg en innovatie binnen de Nederlandse gezondheidszorg - ook de kwaliteit van zorg in alle zorgstelsels van de EU-lidstaten wordt gestimuleerd. Voor Nederland betekent dit een privaatrechtelijk verzekeringssysteem waar zorgaanbieders concurreren om de gunsten van de patiënt. Voor de Nederlandse gezondheidszorg is dan ook de discussie welke diensten van algemeen belang en welke van algemeen economisch belang zijn, van groot belang. Europese regelgeving mag voor de ontwikkeling van de Nederlandse gezondheidszorg geen belemmering vormen.

Patiëntenmobiliteit en patiëntveiligheid

Grensoverschrijdend patiëntenverkeer biedt zorgverzekeraars en zorgaanbieders de mogelijkheid patiënten te laten profiteren van de samenwerking tussen zorgaanbieders uit de afzonderlijke zorgstelsels in de lidstaten van de EU om zo de veilige, hoogwaardige en efficiënte gezondheidsdiensten te verlenen. Uit Jurisprudentie van het Europese Hof van

Justitie inzake patiëntenmobiliteit blijkt onder meer dat patiëntenmobiliteit geen gevaar mag opleveren voor de nationale stelsels van gezondheidszorg. Praktische vragen bestaan er onder meer over de vraag hoe de 'ontvangende' zorgaanbieders financieel kunnen worden vergoed voor de grensoverschrijdende gezondheidszorg die zij hebben verstrekt.

Ten aanzien van patiëntveiligheid wordt er vanuit de Europese Unie veel aandacht besteed aan het vergelijkbaar maken van nationale kwaliteitssystemen. Hierbij gaat het zowel om de dienstverlening aan de patiënt als om de veiligheid van de gebruikte producten en productiemiddelen. Ten aanzien van patiëntveiligheid wordt nadrukkelijk samengewerkt met de WHO en de OESO.

VNO-NCW-OORDEEL

De inrichting van het stelsel van gezondheidszorg en de financiering ervan is een nationale aangelegenheid. Dit moet zo blijven. Op Europees niveau kan er samenwerking plaatsvinden, dan wel afspraken gemaakt worden over een uniforme kwalificatie en classificatie van ziektebeelden of het gezamenlijk aanpakken van medische problematiek (bijvoorbeeld ten aanzien van de aanpak van obesitas en overgewicht). Daarnaast kan uitwisseling van ideeën en best practices tussen lidstaten plaatsvinden ten aanzien van beschikbaarheid, capaciteit en kwaliteit van zorg.

In de praktijk is het nut van Europese samenwerking aangetoond door de toenemende samenwerking op het gebied van gezondheidsdiensten tussen grensregio's. Patiëntenmobiliteit is in de discussie omtrent diensten van algemeen (economisch) belang een belangrijk gespreksonderwerp. Patiëntenmobiliteit op Europees niveau kan leiden tot efficiënt gebruik van schaarse medische expertise en know how. Tegelijk constateert vno-ncw daarbij dat het beginsel van reciprociteit niet altijd wordt gehanteerd, zodat soms eenzijdig patiëntenverkeer bestaat waarbij sommige lidstaten patiënten meer faciliteren dan anderen. Hierbij zouden naar het oordeel van vno-ncw de bestaande belemmeringen én de neveneffecten van grensoverschrijdende zorg en samenwerking beter en scherper in beeld moeten worden gebracht. Ten aanzien van patiëntenmobiliteit is een betere afstemming van de Europese regelgeving van de Europese Unie met die van de Raad van Europa nodig. Juist de Raad van Europa heeft voorzien in regels die bilaterale en multilaterale (vaak regionale) samenwerking tussen zorgverzekeraars en zorgaanbieders in Europa mogelijk maken.

Met betrekking tot patiëntveiligheid is het van belang dat de Europese Unie, de WHO en de OESO geen dubbel werk gaan doen.

Naar de mening van vno-ncw speelt de Commissie een rol bij het wegnemen van het gebrek aan informatie over onder andere de zorgmogelijkheden in andere lidstaten en de behaalde resultaten ten aanzien van patiëntveiligheid. Dit weerhoudt sommige mensen ervan zich in het buitenland te laten behandelen, zelfs wanneer dat een goede zaak zou zijn en leidt ertoe dat innovaties op het terrein van patiëntveiligheid niet succesvol kunnen worden toegepast in de gehele Europese Unie.

Publieke gezondheidszorg en preventie

De Europese Commissie werkt samen met de OESO en de WHO aan een plan om de rol van de overheid ten aanzien van publieke gezondheidszorg en preventie zichtbaar te maken. Als

casus worden daarbij vaccinatieprogramma's en de aanpak van overgewicht/obesitas gebruikt. Binnen Europa zijn er grote verschillen in vaccinatieprogramma's en wetenschappelijk is aangetoond dat overgewicht leidt tot chronische ziekten als diabetes en daardoor leidt tot een stijgend gebruik van (chronische) zorg en tot verkorting van het leven. Binnen de Europese Unie bestaan er ook ten aanzien van overgewicht grote verschillen. Door middel van goede preventieprogramma's kan overgewicht worden voorkomen.

VNO-NCW-OORDEEL

Ten aanzien van publieke gezondheidszorg bestaan binnen Europa grote verschillen. Door op Europees niveau inzichtelijk te maken wat voor- en nadelen zijn van overheidsingrijpen in de gezondheidszorg, komen vraagstukken aan de orde wat op 'persoonlijk'-niveau en wat op 'cohort'-niveau ten aanzien van gezondheid, beschikbaarheid en capaciteit georganiseerd zou moeten worden. Ook is van belang dat inzichtelijk wordt wat de overheid vanuit zijn publieke taak moet doen en wat de verantwoordelijkheid is van de individuele burger ten aanzien van preventie. Met betrekking tot publieke gezondheidszorg en preventie is het noodzakelijk dat de Europese Unie, de WHO en de OESO geen dubbel werk gaan doen.

14. Consumentenbeleid

Inlichtingen: Hubert van Breemen (070 349 03 58; breemen@vno-ncw.nl)

De vno-ncw Commissie Consumentenvraagstukken stelt reacties op over de voorstellen van de Europese Commissie op consumententerrein. Deze reacties vormen de basis voor de inbreng in de *BUSINESSEUROPE* consumer/marketing werkgroep en collective redress taskforce alsmede voor het overleg met de Europese instellingen.

In de vno-ncw-commissie Normalisatie en certificatie worden op dit terrein reacties opgesteld. Deze reacties vormen de basis voor inbreng van vno-ncw in het overleg met het ministerie van EZ, het Nederlandse Normalisatie Instituut en de Raad voor Accreditatie, de *BUSINESSEUROPE* werkgroep Free Movement of Goods, alsmede met de diverse Europese instellingen.

14.1 Herziening 'Consumer acquis'

De Europese Commissie heeft recent de resultaten gepubliceerd van de consultatie t.a.v. het groenboek inzake het *consumer acquis*. Dat *acquis* omvat de evaluatie van de EU richtlijnen inzake verkoop op afstand, timesharing, directe verkoop aan huis, prijsaanduiding, en collectief actierecht. Met dit *acquis* tracht de Europese Commissie enerzijds de regelgeving voor het bedrijfsleven te vereenvoudigen en te verbeteren, om zo de grensoverschrijdende handel te bevorderen. En anderzijds beoogt de Commissie de bescherming voor de consument te verbeteren en waarnodig uit te breiden, om het vertrouwen van de consument in de interne markt te versterken. Op enkele punten blijken de diverse stakeholders het met elkaar eens, maar op andere punten delen bedrijfsleven en consumentenorganisaties elkaars mening niet.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW juicht het toe dat de Europese Commissie thans een evaluatie van de EU wetgeving die deel uitmaakt van het *consumer acquis* ter hand neemt. Deze richtlijnen hebben veelal het karakter van minimum harmonisatie, waardoor verschillen tussen lidstaten voor een deel intact zijn gebleven. Om die reden is vno-ncw van mening dat de nationale kop die Nederland in het BW heeft gehandhaafd nadat de EU richtlijn garanties tot stand kwam in dit kader moet vervallen.

Bovendien zijn er in de loop der jaren soms storende en derhalve onwenselijke inconsistenties tussen de richtlijnen geslopen. Er is dus alle reden voor deze exercitie. vno-ncw is voorstander van totale harmonisatie van hetgeen thans in de *acquis* richtlijnen wordt geregeld en van het stringent toepassen van de better regulation principes.

De standpunten van het Nederlandse kabinet en vno-ncw sluiten overigens goed bij elkaar aan.

14.2 Collective Redress

De Europese Commissie zet zich in voor het verbeteren van de mogelijkheden voor consumenten om via *collective redress* schade te verhalen. De Commissie laat thans een studie doen naar de werking van *collective redress mechanisms in the European Union*. Ook vno-ncw wordt in dat kader betrokken. Eind

2008 wordt hierover een mededeling van de Europese Commissie verwacht.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW vindt het begrijpelijk dat de Commissie een studie laat verrichten naar collectieve schadeafwikkelingen. Het is goed om de effecten van de diverse systemen in de lidstaten eens goed op een rij te krijgen. Daar hoort een goed overzicht van de voor- en nadelen van de verschillende systemen bij. Waar in het verkeer tussen consument(en) en ondernemer fout gaan (in de zin dat de wet wordt overtreden), is het billijk dat naar adequate mogelijkheden voor correctie wordt gezocht. In Nederland bestaan die overigens al; ons pallet aan juridische mogelijkheden omvat de Wet Collectief Actierecht, alsmede de Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade.

14.3 Richtlijn algemene productveiligheid

De richtlijn algemene productveiligheid is al enige tijd van toepassing. Inmiddels is, mede op aandringen van het bedrijfsleven, de Europese Commissie doende om guidelines inzake de bepaling van risico's van onveiligheid van producten te ontwikkelen, zodat maatregelen van de lidstaten inzake onveilige producten beter worden onderbouwd. Tevens gaat de Europese Commissie op basis van deze richtlijn over tot het nemen van Commissie besluiten met te stellen eisen aan productgroepen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW heeft zich immer kunnen vinden in het doel van deze richtlijn: immers onveilige producten dienen van de Europese markt te worden geweerd. Het is dan ook goed dat de Commissie genoemde guidelines laat ontwikkelen. vno-ncw resp. *BUSINESSEUROPE* zal zeker gebruikmaken van de in 2008 geboden mogelijkheid om hierop te reageren. Voorts is vno-ncw met de Europese Commissie in gesprek om te waarborgen dat het betrokken bedrijfsleven wordt betrokken bij het nemen van genoemde Commissiebesluiten.

14.4 Technische harmonisatie, normalisatie en certificatie

Het Europees Parlement en de Raad zullen begin 2008 hun oordeel geven over de drie voorstellen van de Europese Commissie voor Europese wetgeving inzake: a. wederzijdse erkenning; b. accreditatie en markttoezicht, en c. het in de handel brengen van producten (gelieerd aan een algehele herziening van de zgn. EU nieuwe aanpakrichtlijnen).

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW juicht de voorstellen op hoofdlijnen toe. Het is goed dat het stelsel van wederzijdse erkenning beter gaat functioneren, dat de nationale handhaving van EU wetgeving meer wordt gestroomlijnd en dat terzake een beter level playing field in de EU wordt bewerkstelligd. Wat betreft de wederzijdse erkenning, steunt VNO-NCW het voorstel van de Europese Commissie om de bewijslast meer neer te leggen bij de in de markt interveniërende lidstaat. VNO-NCW is er voorstander van dat er expliciet in de regelgeving omtrent de wederzijdse erkenning wordt vastgelegd dat een lidstaat bij de motivering van de beslissing om een product uit de handel te halen, moet aangeven waarom er in het concrete geval in hun ogen van het beginsel van wederzijdse erkenning moet worden afgeweken. VNO-NCW vindt dat het stelsel van nieuwe aanpakrichtlijnen grossomodo voldoet, maar beaamt dat er op onderdelen zeker verduidelijkingen gewenst zijn. De discussie rond het CE teken mag naar de mening van VNO-NCW niet leiden tot onnodige verzwaringen van de eisen, bijvoorbeeld door een grotere toevlucht tot derde partij certificatie, dan wel tot het creëren van een aanvullend CE+ teken. Nationale merken die dezelfde functie hebben als CE dienen (vanwege het potentieel handelsbelemmerend effect) te verdwijnen.

ARBEIDSVERHOUDINGEN

15. Arbeidsrecht en sociale dialoog

Inlichtingen: Loes van Embden (070 349 02 23; embdenandres@vno-ncw.nl)

Verschillende commissies van VNO-NCW, zoals de Commissie Voorbereiding Arbeidsvoorwaardenbeleid (CVAB), worden bij de standpuntbepaling ten aanzien van de arbeidsrechtelijke onderwerpen betrokken. In BUSINESSEUROPE-verband komen deze onderwerpen aan de orde in de Social Affairs Committee (SAC) of daaronder vallende werkgroepen.

VNO-NCW neemt ook actief deel aan het Equal opportunities network van BUSINESSEUROPE, waarin de coördinatie van de belangenbehartiging van het bedrijfsleven op dit terrein plaatsvindt.

15.1 Belangrijkste ontwikkelingen in 2007 op arbeidsrechtelijk terrein

In het voorjaar 2007 is de tweede fase in de consultatieprocedure over de combinatie arbeid en zorg gestart. Hierdoor kan volgens de Commissie de arbeidsparticipatie van vrouwen toenemen evenals het aantal geboorten.

De Commissie komt met concrete voorstellen, waarover het oordeel van de Europese sociale partners wordt gevraagd. De volgende thema's passeren daarbij de revue: kinderopvang, innovatieve werkvormen (w.o. telewerk) en uitbreiding van de bestaande EG-richtlijnen over ouderschapsverlof en moederschapsbescherming (b.v. introductie van vaderverlof, adoptieverlof en zorgverlof). Ten aanzien van de voorstellen tot wijziging van de Europese regelgeving vraagt de Commissie of de sociale partners onderhandelingen willen starten.

In antwoord op dit consultatiedocument heeft BUSINESSEUROPE geantwoord dat goede faciliteiten voor de combinatie van arbeid en zorg van groot belang zijn; dat het niet gewenst is om zoveel nadruk te leggen op het uitbreiden van verlof-faciliteiten en een herziening van de bestaande EU richtlijnen. Voorts hebben de gezamenlijke Europese organisaties van werkgevers en werknemers besloten om een evaluatie uit te voeren van de door hen al in de jaren negentig gesloten overeenkomst over ouderschapsverlof, die is omgezet in een EG-richtlijn, en daarbij andere arrangementen voor het combineren van arbeid en zorg te betrekken. Er is inmiddels een start gemaakt met het inventariseren van de bestaande arrangementen in de lidstaten.

In het najaar 2006 heeft de Commissie een *Groenboek Arbeidsrecht* uitgebracht waarin wordt gepleit voor het moderniseren van het arbeidsrecht door lidstaten om de flexibiliteit van ondernemingen en bedrijven te vergroten. De nadruk ligt op het vergroten van flexibiliteit van contracten voor onbepaalde tijd, waaronder de kosten en procedures voor ontslag kunnen worden verminderd. Gewezen wordt op de tweedeling tussen insiders en outsiders, waarbij de eerstgenoemde groep vooral buiten schot bleef bij hervormingen. Baanzekerheid moet plaatsmaken voor werkzekerheid.

Door BUSINESSEUROPE is op hoofdlijnen positief gereageerd op deze zienswijze van de Commissie. In het najaar van 2007

heeft de Commissie een Mededeling gepubliceerd waarin verslag gedaan wordt van de vele reacties die het Groenboek heeft opgeleverd. Een belangrijke conclusie is dat de meeste lidstaten en verschillende andere respondenten, waaronder werkgevers, hebben aangegeven dat de ontwikkeling van het arbeidsrecht in beginsel een zaak is van de lidstaten.

De Commissie kondigt aan in 2008 aandacht te willen besteden aan de volgende onderwerpen: bestrijden van zwart werk, bevordering van levenslang leren, relatie arbeidsrecht en sociale zekerheid om transities op de arbeidsmarkt te vergemakkelijken, verheldering van de aard van de arbeidsrelatie en aandacht voor de rechten en plichten ingeval van onderaanneming. Het is niet te verwachten dat de Commissie hierover met wetgevende voorstellen zal komen.

Nauw verwant aan het arbeidsrecht is het thema *flexicurity*. Hierover heeft de Commissie in juni 2007 een belangrijke nota gepubliceerd. In deze Mededeling wordt ingegaan op het belang van een goede balans tussen flexibiliteit en zekerheid. Baanzekerheid moet plaats maken voor werkzekerheid. De Commissie onderscheidt vier componenten van *flexicurity*:

- flexibele en betrouwbare contractuele arrangementen, die ook ruimte bieden voor zgn. outsiders; de Commissie gaat hierbij uitdrukkelijk in op de schadelijke effecten van te strikte wetgeving inzake ontslag;
- goede methoden voor levenslang leren om de employability en flexibiliteit van werknemers te vergroten;
- effectief en actief arbeidsmarktbeleid die werkloosheid vermindert en een snelle transitie naar een nieuwe baan ondersteunt;
- moderne sociale zekerheidssystemen die mobiliteit op de arbeidsmarkt ondersteunen.

Doel van deze Mededeling is om het debat op EU niveau en in de lidstaten te stimuleren. De Europese sociale partners, Het Europees Parlement en de Raad van ministers hebben op hoofdlijnen positief gereageerd op de voorstellen van de Commissie. De Europese Raad van regeringsleiders heeft vervolgens in december 2007 een achttal gemeenschappelijke uitgangspunten vastgesteld voor een beleid gericht op flexibiliteit en zekerheid.

Naar het oordeel van VNO-NCW is de door de Commissie geïnitieerde discussie over flexicurity een belangrijke stimulans voor lidstaten om hun arbeidsmarkt-arrangementen in

samenhang te bekijken en aan te passen aan de eisen van deze tijd.

Over de EG-richtlijn 'Overgang van ondernemingen' is de Commissie in juni 2007 een consultatie van de Europese sociale partners gestart. In haar rapportage over de effecten van deze richtlijn geeft de Commissie aan in beginsel geen aanleiding te zien voor wijziging van de richtlijn. Een uitzondering wordt gemaakt voor de overgang van ondernemingen met een grensoverschrijdend karakter.

BUSINESSEUROPE wijst een herziening van de richtlijn af omdat de door de Commissie aangedragen analyse van zeer theoretische aard is. In de praktijk doen zich geen problemen voor.

In december 2007 is op voorstel van het Portugees voorzitterschap in de Raad van ministers gepoogd overeenstemming te bereiken over een tweetal ontwerprichtlijnen. Het ging daarbij over een *herziening van de arbeidstijdenrichtlijn* en de totstandkoming van een *uitzendrichtlijn*. Er bestond al geruime tijd een blokkerende minderheid in de Raad waardoor eerdere pogingen om over deze voorstellen een akkoord te bereiken, mislukten. Het Portugees voorzitterschap heeft compromisvoorstellen voor beide richtlijnen als pakket aan de Raad voorgelegd in de hoop dat dit tot overeenstemming zou leiden. Dit is niet gelukt. Met name het Verenigd Koninkrijk heeft zich fors verzet tegen de totstandkoming van de uitzendrichtlijn en kreeg daarbij steun van enkele andere landen. De voorgestelde 'package deal' kwam daarmee te vervallen.

Het Europese Hof van Justitie heeft in december 2007 een uitspraak gedaan in een zaak waarbij de vraag aan de orde was of collectieve actie van vakbonden is geoorloofd, ook als het de vrijheid van vestiging in een ander EU-land belemmert (Viking-case). Het Hof erkent het recht van vakbonden op collectieve actie als de rechten van werknemers in het geding zijn. Als uitoefening van dit recht leidt tot een beperking van de vrijheid tot vestiging dan is dit slechts toelaatbaar wanneer dat voor de bescherming van bestaande rechten van werknemers strikt noodzakelijk is en de middelen van collectieve actie niet verder gaan dan noodzakelijk om het doel te bereiken.

Op 18 december 2007 is vervolgens een uitspraak van het Hof gekomen in de 'Laval' zaak. In deze zaak gaat het om het belangrijke beginsel 'vrij verkeer van diensten' in relatie tot nationale (Zweedse) regelgeving over collectieve onderhandelingen, het recht van vakbonden op collectieve actie en de mate waarin nationale arbeidsvoorwaarden aan buitenlandse dienstverleners kunnen worden opgelegd. Het Hof benadrukt in deze uitspraak dat aan buitenlandse dienstverleners alleen de kern van arbeidsvoorwaarden kan worden opgelegd, overeenkomstig de bepalingen in de Detacheringsrichtlijn. Dit voorkomt sociale dumping. Collectieve actie die er op gericht is om meer af te dwingen, levert strijd op met het vrij verkeer van diensten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW acht het van groot belang dat de EU-instituties (Commissie, Raad en Europees Parlement) zich bij hun besluitvorming laten leiden door de noodzaak om groei en werkgelegenheid te creëren. Voorkomen moet worden dat het Europese bedrijfsleven wordt opgezaagd met nieuwe sociale wetgeving die geen bijdrage levert aan het verbeteren

van de concurrentiepositie ten opzichte van andere mondiale spelers. Het doel moet juist door deregulering of modernisering van Europese regelgeving worden bereikt. In dit kader is ook van belang dat aandacht wordt besteed aan de rol en verantwoordelijkheid van de (Europese en nationale) sociale partners bij de vormgeving van het sociaal beleid. Daarbij dient de autonomie van de sociale partners te worden gerespecteerd.

VNO-NCW onderschrijft de *flexicurity* benadering die gericht is op een modernisering van arbeidsmarktarrangementen in de lidstaten. Arrangementen die de slagkracht van bedrijven verbeteren.

15.2 Werkprogramma van Europese sociale partners

Met dit meerjarig werkprogramma beogen de sociale partners bij te dragen aan het creëren van groei en banen, aan de modernisering van de Europese sociale stelsels en het versterken van de autonomie van de sociale partners.

Een belangrijk onderdeel van het werkprogramma 2006-2008 van de Europese sociale partners was de afspraak om een gezamenlijke arbeidsmarktanalyse te maken. Na een moeizame start zijn de onderhandelingen in oktober 2007 met succes afgerond. Het rapport, getiteld *Key Challenges facing European Labour Markets: a joint analysis of European social partners*, bevat naast een analyse, ook conclusies en aanbevelingen. Dit rapport is met name van belang omdat beide partijen hierin aangeven dat hervorming van de Europese arbeidsmarkten noodzakelijk is gezien de gevolgen van globalisering, vergrijzing en technologische vernieuwing. In het rapport worden ook gezamenlijke conclusies getrokken over de *flexicurity*-benadering.

In het voorjaar van 2008 zal een besluit worden genomen over de vervolgvatigheden na de totstandkoming van het hiervoor genoemde gezamenlijke rapport. Naar verwachting zal o.a. overleg plaatsvinden over de totstandkoming van een kaderovereenkomst die door sociale partners zal worden uitgevoerd. Het exacte onderwerp van deze kaderovereenkomst is nog niet vastgesteld. In het werkprogramma worden de volgende twee opties genoemd: 'integratie van ondervertegenwoordigde groepen op de arbeidsmarkt' of 'levenlang leren'.

Naar aanleiding van een consultatie door de Europese Commissie van de Europese sociale partners over het thema 'combinatie arbeid en zorg', hebben laatstgenoemden in juli j.l. besloten om hierover gezamenlijk een evaluatie uit te voeren. In dat kader wordt momenteel een onderzoek uitgevoerd in de lidstaten met behulp van een questionnaire (zie ook laatste paragraaf van dit hoofdstuk).

De onderhandelingen van de Europese sociale partners over 'intimidatie en geweld op de werkplek' zijn in april 2007 bevestigd met de totstandkoming van een overeenkomst. Deze wordt door de sociale partners in de lidstaten uitgevoerd.

In het werkprogramma zijn tenslotte nog de volgende onderwerpen opgenomen:

- thema herstructurering in zowel de nieuwe als de oude lidstaten (hierover vonden ook al in 2007 in drie landen seminars plaats, waaronder in Nederland);
- het functioneren van Europese ondernemingsraden;
- het werk dat gericht is op het ondersteunen van de Sociale Dialoog in de nieuwe en kandidaat-lidstaten zal worden vervolgd;
- evaluatie van reeds bestaande instrumenten van de Europese Sociale Dialoog, zoals telewerken, stress, gelijke behandeling mannen en vrouwen en levenlang leren.

Het werkprogramma bevat geen uitputtende lijst van onderwerpen. Het is mogelijk dat tussentijds wordt besloten het programma aan te passen in het licht van de ontwikkelingen.

15.3 Detachering van werknemers

Detachering van werknemers, via tijdelijke tewerkstelling in een andere lidstaat voor het verrichten van diensten, is geregeld in de Europese detacheringsrichtlijn (in Nederland geïmplementeerd in de WAGA). Zowel de discussie over de totstandkoming van de dienstenrichtlijn als de toetreding in 2004 van tien nieuwe lidstaten, heeft geleid tot toenemende discussie over de reikwijdte van bepalingen in de detacheringsrichtlijn in relatie tot het vrij verkeer van diensten. Voor de Europese Commissie was dit aanleiding om een tweetal Mededelingen uit te brengen. Met de Mededeling van juni 2006 werd vooral beoogd lidstaten te informeren over de wijze waarop de doelstelling van de richtlijn op effectieve wijze kan worden bereikt zonder interne markt regels te schenden. De Mededeling die in juni 2007 is gepubliceerd gaat in op de ontwikkelingen die er in het afgelopen jaar in de lidstaten heeft plaatsgevonden. De Commissie is daarin terecht kritisch over een aantal maatregelen die sommige lidstaten nemen voor het toezicht op detachering en kondigt aan zonodig inbreukprocedures tegen bepaalde lidstaten te starten. Voorts worden voorstellen gedaan voor verbetering van de administratieve samenwerking tussen lidstaten en uitwisseling van goede praktijken. Ook wordt een onderzoek aangekondigd naar problemen bij grensoverschrijdende wetshandhaving.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW acht het van groot belang dat de Europese Commissie kritisch blijft op de neiging van lidstaten om onnodige belemmeringen op te werpen voor het vrij verkeer van diensten. Ook acht VNO-NCW het van groot belang dat de Commissie inbreukprocedures start tegen lidstaten die deze belemmeringen opwerpen. Voor ondernemingen zijn dit soort juridische procedures vrijwel onmogelijk vanwege de tijdrovendheid en de hoge kosten.

Over de implementatie van de WAGA heeft de Stichting van de Arbeid in 2006 een uitgebreide aanbeveling uitgebracht.

15.4 Herstructurering van bedrijven

In april 2005 heeft de Europese Commissie een Mededeling gepubliceerd over herstructurering en werkgelegenheid. Hierin erkent de Commissie dat economische groei en welvaart in belangrijke mate afhangen van het aanpassingsvermogen van bedrijven en werknemers aan verstrekende

sociaal-economische veranderingen. Een vergroting van het aanpassingsvermogen moet resulteren in de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten, maar zal ook inkrimping of het verdwijnen van bestaande activiteiten tot gevolg hebben. Het beleid moet er op gericht zijn om de economische en sociale kosten die met herstructureringen gepaard gaan, tot een minimum te beperken. Het management van herstructureringen verdient daarom meer aandacht. Als uitvloeisel van de hiervoor genoemde Mededeling heeft de Commissie een Herstructureringsforum opgezet om veranderingen te kunnen volgen en initiatieven op elkaar af te stemmen. In 2007 heeft een drietal forumbijeenkomsten plaatsgevonden, o.a. gericht op de auto-industrie en het МКВ.

Ook wil de Commissie bevorderen dat in de bedrijfstakoverstijgende en sectorale sociale dialoog meer aandacht wordt besteed aan het anticiperen op veranderingen. Aan de sociale partners is gevraagd om door te gaan met hun lopende activiteiten gericht op het bevorderen van 'goede praktijken' bij herstructurering en ten aanzien van het functioneren van Europese ondernemingsraden. Dit verzoek verwijst naar de richtsnoeren die de Europese sociale partners in het najaar van 2003 hebben vastgesteld gericht op het sociaal verantwoord doorvoeren van herstructureringen en naar de gezamenlijke notitie over het goed functioneren van Europese ondernemingsraden uit 2005.

In maart 2006 heeft BUSINESSEUROPE een rapport aangeboden aan de deelnemers van de Tripartiete Sociale Top (voorafgaand aan de Europese Voorjaarsraad) waarin een opsomming wordt gegeven van de vele activiteiten die de sociale partners in de EU-lidstaten uitvoeren om veranderingsprocessen en herstructurering goed te laten verlopen. In het werkprogramma voor de Europese Sociale Dialoog is afgesproken dat de studie naar herstructurering in de nieuwe lidstaten zal worden uitgebreid naar de 15 oude lidstaten. De uitvoering hiervan is in volle gang.

Ten slotte is in dit kader van belang dat op Europees niveau besluitvorming plaats heeft gevonden over een Verordening voor de oprichting van het Europees Globaliseringsfonds. Dit fonds is per 1 januari 2007 van start gegaan en beschikt jaarlijks over 500 mln. euro. Op aanvraag van lidstaten kunnen uitkeringen worden verstrekt om de negatieve gevolgen te bestrijden van herstructureringen die het gevolg zijn van globalisering. Om in aanmerking te komen voor een uitkering uit dit fonds moet aan strikte voorwaarden worden voldaan. Met de gelden uit het fonds moet actief werkgelegenheidsbeleid worden gevoerd. Uitkeringen of ontslagpremies bijvoorbeeld, kunnen met dit fonds niet worden gefinancierd.

VNO-NCW-OORDEEL

De benadering die de Commissie kiest ten aanzien van herstructureringen spreekt VNO-NCW aan. Veranderingen en herstructureringen zijn aan de orde van de dag en moeten zo snel mogelijk kunnen worden doorgevoerd; dit is van essentieel belang voor de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven en voor behoud en creëren van werkgelegenheid. Nationale regelgeving moet hier op inspelen. Ook de nadruk die gelegd wordt op de rol van werkgevers en werknemers bij het doorvoeren van veranderingen past in de visie van VNO-NCW.

15.5 Europese Ondernemingsraden

De Europese Commissie heeft aangekondigd te willen overgaan tot een wijziging van de richtlijn inzake Europese Ondernemingsraden (EOR). Tegen deze achtergrond zal naar verwachting in het begin van 2008 een tweede consultatie van sociale partners worden gestart. De Commissie is op grond van het Verdrag verplicht tot dergelijke consultaties als zij voornemens heeft tot (wijziging van) EU wetgeving. De Commissie beoogt de rechten van EOR-leden te versterken en zou daarmee de verplichtingen op bedrijven vergroten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW wijst een wijziging van de EOR-richtlijn af. Het overleg in Europese ondernemingsraden gaat steeds beter functioneren. Door de uiteenlopende achtergronden van EOR-leden die uit verschillende lidstaten afkomstig zijn, met een eigen medezeggenschapstraditie en een eigen taal, kost het veel tijd en energie om het overleg op een hoog peil te brengen. De uitbreiding van de EU met inmiddels twaalf nieuwe lidstaten sinds 2004 had ook consequenties voor de samenstelling van veel EOR'en. Uiteraard heeft dit het ontwikkelingsproces bemoeilijkt. Een wijziging van de richtlijn waarbij sprake is van een uitbreiding van bevoegdheden is dan ook zeer voorbarig. Bovendien hebben de Europese partners in april 2005 een gezamenlijk document opgesteld gericht op het verbeteren van het functioneren van EOR'en en afgesproken deze binnenkort te zullen evalueren. De Commissie zou er beter aan doen het werk van de Europese sociale partners te ondersteunen in plaats van met wetgevende voorstellen te komen.

15.6 Uitzendarbeid

De Europese Commissie heeft in maart 2002 een voorstel voor een richtlijn inzake uitzendarbeid bij het Europees Parlement en de Raad van Ministers ingediend. De ontwerp-richtlijn beoogt de flexibiliteit in arbeidsvormen te vergroten via het stimuleren van uitzendarbeid en de kwaliteit van deze arbeid te verbeteren. Daartoe zijn bepalingen opgenomen die bestaande belemmeringen ten aanzien van uitzendarbeid in lidstaten moeten wegnemen en die aan werknemers rechten verschaffen met betrekking tot arbeidsvoorwaarden, medezeggenschap en scholing.

Het Europees Parlement heeft, in eerste lezing, zijn oordeel gegeven over de ontwerp-richtlijn. De Europese Commissie heeft op basis hiervan een herzien richtlijnvoorstel ingediend.

In de Raad van Ministers kon in de afgelopen jaren geen overeenstemming worden bereikt over de ontwerp-richtlijn. Het Portugees Voorzitterschap heeft in december 2007 nog een compromisvoorstel geagendeerd en gepoogd dit als een 'package deal', tezamen met een wijziging van de arbeidstijdenrichtlijn, geaccepteerd te krijgen. Dat is niet gelukt. Het grootste verzet kwam van het Verenigd Koninkrijk.

Belangrijkste discussiepunt is het zogenaamde non-discriminatiebeginsel voor de beloning van uitzendkrachten ten opzichte van vergelijkbare werknemers in het inlenende bedrijf. Bij de totstandkoming van de Dienstenrichtlijn is de uitzendsector helaas uitgesloten van de reikwijdte van deze regelgeving. Wellicht dat dit voor de Europese Commissie aanleiding

zal zijn om het huidige voorstel voor een uitzendrichtlijn in te trekken en met een nieuw richtlijnvoorstel te komen waarbij meer nadruk ligt op de interne markt aspecten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is met **BUSINESSEUROPE** van oordeel dat de ontwerp-richtlijn ruimte moet laten aan lidstaten om het non-discriminatiebeginsel in te vullen via een vergelijking met werknemers uit het inlenende bedrijf of met werknemers van het uitzendbureau. Deze laatstgenoemde optie verdient op zijn minst een gelijkwaardige plaats in de richtlijn. Het is immers het uitzendbureau dat de werkgever is van de uitzendkracht. Nu daarover geen overeenstemming bereikt kan worden in de Raad heeft VNO-NCW liever geen richtlijn dan een slechte. VNO-NCW betreurt het dat de uitzendsector is uitgesloten van de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn. Een eventueel nieuw voorstel van de Europese Commissie dat gericht is op het realiseren van een interne markt voor de uitzendsector zal met positieve belangstelling worden beoordeeld.

15.7 Arbeidstijdenrichtlijn

Na een consultatie van de Europese sociale partners heeft de Europese Commissie in september 2004 een voorstel tot wijziging van de arbeidstijdenrichtlijn bij het Europees Parlement en de Raad ingediend. Een directe aanleiding daartoe was het arrest *Kiel/Jager* van het Europese Hof van Justitie waardoor zogenoemde aanwezigheidsdiensten moeten worden aangemerkt als werktijd.

Belangrijkste elementen uit dit herzieningsvoorstel van de Commissie zijn:

- de referentieperiode voor het berekenen van de maximale werkweek van 48 uur;
- de voorwaarden voor toepassing van de zogenoemde *opt-out* van de 48-uurs regel;
- reparatie van de gevolgen van de uitspraak van het Europees Hof van Justitie inzake aanwezigheidsdiensten.

In het voorjaar 2005 heeft het Europees Parlement in eerste lezing zijn oordeel gegeven over het voorstel van de Commissie. De handhaving van de *opt-out* is door het Europees Parlement verworpen; verder wil het Europees Parlement aanwezigheidsdiensten aanmerken als werktijd, ook gedurende de inactieve perioden. Op 31 mei 2005 publiceerde de Europese Commissie een herzien voorstel. In dit nieuwe voorstel wordt de *opt-out* in beginsel uitgefaseerd. Aanwezigheidsdiensten worden niet beschouwd als arbeidstijd wanneer geen arbeid hoeft te worden verricht. De standaard-referentieperiode voor de berekening van de maximale arbeidstijd, vier maanden, lijkt te worden gehandhaafd, maar een verlenging tot 12 maanden bij wet of CAO blijft mogelijk. Tijdens de afgelopen jaren is in de Raad uitvoerig gesproken over het herziene voorstel van de Commissie, maar er kon geen overeenstemming worden bereikt. Het Portugees Voorzitterschap heeft een nieuwe poging gedaan met het presenteren van een nieuw compromisvoorstel in samenhang met het voorstel voor de uitzendrichtlijn (zie hiervoor). Ook deze keer kon geen akkoord worden bereikt.

Het belangrijkste struikelblok is de handhaving van de uitzondering op de 48-uurs regel. Inmiddels is de Nederlandse wetgeving zodanig aangepast dat de belangrijkste knelpunten

die zijn ontstaan door de uitspraak van het Europese Hof van Justitie via gebruikmaking van de *opt-out* zijn gerepareerd. Onduidelijk is of de Europese Commissie zijn dreigement om het richtlijnvoorstel in te trekken zal waarmaken. Ook heeft de Commissie aangekondigd tegen bijna alle EU-lidstaten inbreukprocedures te starten omdat hun nationale regelgeving niet in overeenstemming zou zijn met Kiel/Jager arrest. Het ziet er nu naar uit dat op afzienbare termijn geen oplossing zal worden gevonden voor deze blokkade in de besluitvorming.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW betreurt het dat de Raad geen overeenstemming heeft kunnen bereiken over een herziening van deze richtlijn. De positie die door het Europees Parlement in eerste lezing is ingenomen wijst VNO-NCW af. Gelukkig heeft de Commissie het voorstel van het Europees Parlement ten aanzien van aanwezigheidsdiensten niet overgenomen. VNO-NCW is verder voorstander van het handhaven van de *opt-out*, omdat dit lidstaten meer mogelijkheden biedt voor flexibiliteit in nationale regelgeving.

15.8 Transnationale collectieve onderhandelingen

In de Sociale Agenda 2005-2010 heeft de Europese Commissie aangegeven een optioneel kader te willen ontwikkelen voor grensoverschrijdende collectieve onderhandelingen op ondernemings- of sectoraal niveau. Hiermee kunnen de aard en de resultaten van dit overleg in juridische zin worden geformaliseerd.

Ter voorbereiding van haar standpunt heeft de Commissie in mei en november 2006 een seminar georganiseerd over dit thema voor vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en overheden. Uit deze bijeenkomsten kon geenszins de conclusie worden getrokken dat een Europese richtlijn tegemoet komt aan een behoefte van transnationaal opererende bedrijven. De Europese Commissie heeft aangekondigd in het voorjaar van 2008 met een Mededeling te komen waarin de verzamelde gegevens worden samen gebracht die voor dit dossier van belang zijn. Naar verwachting zal de Mededeling geen regelgevende voorstellen bevatten.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW en BUSINESSEUROPE hopen dat de Europese Commissie op dit terrein niet met wetgevende voorstellen komt. Het signaal zou volstrekt verkeerd zijn: collectieve onderhandelingen worden in de praktijk steeds verder gedecentraliseerd om meer maatwerk mogelijk te maken. Voor zover overleg een grensoverschrijdend Europees karakter heeft, wordt niet beoogd een juridisch afdwingbaar kader te creëren. Uitvoering van afspraken moeten immers altijd passen binnen de arbeidsverhoudingen en de wetgeving van een lidstaat.

15.9 Coördinatie sociale zekerheid

Enige tijd geleden heeft de Raad de werkingssfeer van Verordening 1408/71 over de coördinatie van nationale sociale zekerheidsregelingen uitgebreid. De verordening was van

toepassing op werknemers, hun gezinnen, zelfstandigen, ambtenaren en studenten die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen. Met de nieuwe Verordening 859/2003 worden de rechten uitgebreid tot de onderdanen van derde landen die enkel door hun nationaliteit nog niet onder deze bepalingen vallen.

De Europese instellingen werken daarnaast aan een modernisering van Verordening 1408/71 en Verordening 574/72 over de coördinatie van de nationale sociale zekerheidsregelingen. Ter vervanging van Verordening 1408/71 is inmiddels Verordening 883/04 vastgesteld, maar deze wordt pas toepasbaar als ook de toepassingsverordening (nu 574/72) is gewijzigd. Het overleg hierover is nog gaande. De verwachting is dat de nieuwe Verordeningen niet voor 1 januari 2009 toepasbaar zullen worden. Bij het voorstel voor een nieuwe toepassingsverordening worden vier basisprincipes nagestreefd: een effectievere en betere samenwerking tussen de sociale zekerheidsinstellingen, vereenvoudiging van procedures, meer transparantie met betrekking tot de (financiële) procedures tussen de sociale zekerheidsinstellingen en meer ruimte voor lidstaten om onderling afwijkende procedures overeen te komen die beter aansluiten bij de uitvoeringspraktijk.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW is voorstander van de beoogde modernisering en vereenvoudiging van procedures.

15.10 Gelijke behandeling

Gelijke behandeling van mannen en vrouwen/ Combinatie van arbeid en zorg

De Europese Commissie heeft op 3 maart 2006 de 'Roadmap for equality between women and men 2006-2010' gepresenteerd. Daarin worden de volgende zes prioriteiten aangegeven

1. *Verhoging economische zelfstandigheid voor vrouwen en mannen*
2. *Verbetering combinatie van werk met privé- en gezinsleven*
3. *Bevordering gelijke deelname van mannen en vrouwen in de besluitvorming*
4. *Uitroeien van vrouwenhandel en geweld tegen vrouwen*
5. *Wegwerken van op sekse gebaseerde stereotypen*
6. *Bevordering van gelijke behandeling mannen en vrouwen buiten de EU.*

Tegen deze achtergrond heeft de Commissie in oktober 2006 en mei 2007 de Europese sociale partners geconsulteerd over de combinatie van werk, privé en zorg. De Commissie vroeg hun opinie over de volgende punten:

- de betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van kinderopvang en persoonlijke dienstverlening aan ouderen en gehandicapten;
- de verspreiding van good practices en activiteiten van sociale partners ter uitvoering van het framework of actions on gender equality uit maart 2005;
- het stimuleren van mannen om gebruik te maken van voorzieningen gericht op arbeid en zorg;
- stimuleren van innovatieve en flexibele werktijden en regelingen.

Aan de Europese sociale partners is verder gevraagd of zij in de sociale dialoog verder willen spreken over nieuwe vormen van verlof rond ouderschap, verbetering van de moederschapsbescherming en herziening van de richtlijn over ouderschapsverlof

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW beoordeelt positief dat de Commissie haar beleidsplan in het kader stelt van het verhogen van de arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen en de verbetering van de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven. Goede mogelijkheden voor de combinatie van arbeid, zorg en privé zijn belangrijk om de arbeidsparticipatie van vrouwen verder te bevorderen, zeker in de context van de vergrijzing.

De Commissie lijkt te veronderstellen dat dit het beste kan worden bewerkstelligd via (herziening van) Europese regelgeving. VNO-NCW is daar met *BUSINESSEUROPE* geen voorstander van. VNO-NCW is van mening dat de huidige richtlijnen voldoende basis bieden op Europees niveau. Eventuele verdere initiatieven dienen op nationaal, sectoraal of ondernemingsniveau plaats te vinden. Verder ligt er een rol voor nationale overheden ten aanzien van kinderopvang en voorzieningen voor de zorg voor ouderen. In dit verband wil VNO-NCW erop wijzen dat Europese sociale partners in maart 2005 een *Actieprogramma Gelijke behandeling mannen en vrouwen* vastgesteld hebben. Hierin zijn vier speerpunten vastgesteld: het doorbreken van seksspecifieke rolpatronen, het vergroten van het aantal vrouwen in de besluitvorming, het verbeteren van de balans tussen werk en privé en het aanpakken van de loonkloof tussen mannen en vrouwen. Sociale partners op nationaal niveau zijn bezig om uitvoering te geven aan dit actieprogramma.

Bovendien hebben de Europese werkgevers- en werknemersorganisaties in juli 2007 afgesproken over het thema 'combinatie arbeid en zorg' gezamenlijk een evaluatie uit te voeren. In dat kader wordt momenteel een onderzoek uitgevoerd in de lidstaten met behulp van een questionnaire.

Gelijke behandeling op grond van ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid (Art. 13).

In de EU gelden twee richtlijnen (2000/43/EG en 2000/78/EG), die directe en indirecte discriminatie op grond van ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid verbieden. Discriminatie op grond van *ras* (richtlijn 2000/43/EG) is verboden op het gebied van werkgelegenheid, beroepsopleiding, onderwijs, sociale bescherming, sociale voordelen en toegang tot goederen en diensten. De geboden bescherming tegen discriminatie op grond van *godsdienst of overtuiging, leeftijd, handicap en seksuele geaardheid* (richtlijn 2000/78/EG) geldt voor werkgelegenheid, beroep en beroepsopleiding. In beide richtlijnen worden definities van directe en indirecte discriminatie en intimidatie gegeven. In een beperkt aantal gevallen mag van het beginsel van gelijke behandeling worden afgeweken.

Begin 2007 heeft de Commissie een verslag over de omzetting van beide richtlijnen uitgebracht. Hieruit bleek dat in sommige lidstaten de wetgeving verder gaat dan wat vereist is volgens de richtlijnen. Zo is de wetgeving in sommige gevallen uitgebreid tot het aanbieden van (een deel van de markt voor) goederen en diensten. In de meeste lidstaten is dit niet het geval. Dit betekent dat er tussen lidstaten verschillen be-

staan als het gaat om gelijke behandeling.

De Commissie is in 2007 een consultatie gestart over de vraag of deze situatie een probleem is en zo wat de beste weg is om dit op te lossen. In oktober 2007 heeft *BUSINESSEUROPE* de Commissie zijn bezwaren uiteengezet tegen de uitbreiding van deze regelgeving tot de aanbidding van goederen en diensten.

VNO-NCW-OORDEEL

Uitbreiding van de werkingssfeer van de richtlijnen stuit op vele praktische en financiële bezwaren. VNO-NCW is daarom geen voorstander van een uitbreiding van de bestaande wet- en regelgeving naar de toegang tot goederen en diensten. Dit geldt in het bijzonder voor de categorie gehandicapten, omdat voor de uiteenlopende belemmeringen geen eenduidige oplossingen mogelijk zijn. Oplossingen moeten worden gevonden in overleg met het bedrijfsleven op nationaal niveau.

16. Pensioenen

Inlichtingen: Gerard Verheij (070 349 01 97; verheij@vno-ncw.nl)

De verschillende, ook internationale aspecten van pensioenbeleid worden behandeld in de VNO-NCW-Commissie Pensioenbeleid. Op Europees niveau wordt afgestemd in BUSINESSEUROPE-verband. Voorts onderhoudt VNO-NCW goede contacten met de European Federation for Retirement Provisions (EFRP) en de daarbij vanuit Nederland aangesloten Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF) en de Vereniging voor Bedrijfstakpensioenfondsen (VB).

16.1 Vergrijzingsproblematiek

De Europese Commissie heeft in het voorjaar van 2005 een Groenboek uitgebracht over demografische veranderingen in de EU. Daarin worden thema's geïdentificeerd die van wezenlijke invloed zijn op Europa's toekomstige welvaart. Het gaat daarbij om de invloed van een stijgende levensverwachting, dalende vruchtbaarheidscijfers, een vergrijzende beroepsbevolking en - als gevolg daarvan - de druk op de solidariteit tussen generaties. De Commissie bepleit maatregelen op verschillende terreinen om de gevolgen van deze demografische ontwikkelingen het hoofd te bieden. Het gaat daarbij onder meer om de aanpassing van pensioenregelingen zodat dat zij ook op langere termijn kunnen standhouden.

De aard van de pensioenstelsels en de financiering daarvan spelen in dat kader een belangrijke rol. Op dit terrein bestaan tussen de EU-landen grote verschillen. Er zijn landen met een hoog staatspensioen met omslagfinanciering (Italië, Portugal), terwijl de zogeheten arbeidspensioenen in de tweede pijler vrijwel ontbreken. Daarnaast zijn er landen met een bescheiden, maar harde wettelijke regeling in omslag gefinancierd (in Nederland de AOW als de wettelijke minimumvoorziening) en tegelijkertijd juist een zeer ruim traject van arbeidspensioenen in de tweede pijler, gefinancierd in kapitaaldekking (Nederland en Engeland). Het is van groot belang dat men zich op verschillende Europese niveaus goed realiseert, dat de oplossingen die nodig zijn in veel vooral zuidelijke lidstaten niet ten koste mogen gaan van de wijze waarop sommige andere landen waaronder Nederland hun pensioenzaken hebben geregeld.

VNO-NCW-OORDEEL

Als lidstaten de financiering van de gevolgen van de vergrijzing niet op orde krijgen en als men in het eigen land die problemen poogt af te wentelen op de eigen rijksbegroting, dan is de dreiging van een sterke inflatoire ontwikkeling groot. En een hogere inflatie in die lidstaten kan in de Eurozone al snel negatieve gevolgen hebben voor de waardevermindering van de omvangrijke pensioenvermogens bij de Nederlandse pensioenfondsen en verzekeraars. Weliswaar is het Nederlandse pensioensysteem met kapitaaldekking relatief goed bestand tegen de druk van de vergrijzing, het Nederlandse stelsel is daarentegen wel kwetsbaar voor inflatie, zeker als die gedu-

rende een te lange periode op een te hoog niveau ligt. Het is met het oog op deze risico's van het allergrootste belang, dat de komende jaren stevig voortgang wordt gemaakt met de uitvoering van hervormingen in de pensioenstelsels van lidstaten. Daarnaast blijft het in meer algemene zin van groot belang dat de normen zoals die in het Verdrag van Amsterdam zijn vastgelegd ten aanzien van het financierings- en begrotingstekort en de staatsschuld worden nageleefd.

16.2 Open coördinatiemethode

Sinds enige jaren wordt op Europees niveau een discussie gevoerd over de houdbaarheid van de pensioenstelsels op lange termijn. In deze discussie wordt de houdbaarheid van het pensioenstelsel vooral geplaatst in het licht van de gevolgen van de sterke vergrijzing van de bevolking in de meeste EU-landen. Deze operatie vindt plaats via de 'open methode van coördinatie' (OMC). Op het terrein van de pensioenen worden drie doelstellingen nagestreefd, die niet los van elkaar kunnen worden gezien. De doelstellingen gericht op de lidstaten zijn:

- het bereiken van een toereikend pensioeninkomen voor iedereen;
- financiële houdbaarheid van de pensioenvoorzieningen;
- transparante pensioenstelsels die beantwoorden aan de behoeften van moderne samenlevingen.

Op basis van verschillende rapportages heeft de Commissie de huidige pensioenstelsels in de EU-landen beschreven en onderling vergeleken. De conclusie van de Commissie is dat sinds 2003 in veel lidstaten wezenlijke voortgang is geboekt ten aanzien van de hervorming van pensioenstelsels. Belemmeringen voor langer doorwerken zijn verminderd, de relatie tussen bijdrage en uitkering is versterkt en er wordt meer rekening gehouden met de toenemende levensverwachting. Kijkend naar de toekomst is de Commissie van oordeel, dat binnen de EU de volgende aspecten de komende jaren bijzondere aandacht verdienen:

- het vergroten van prikkels om langer door te werken;
- versterking van de relatie tussen bijdragen en uitkering en aandacht voor de stijgende levensverwachting;
- modernisering van pensioensystemen zodanig dat deze beter aanpasbaar zijn aan structurele veranderingen;

- garanderen van minimum pensioeninkomen en solidariteit;
- zorg voor betrouwbare private pensioenregelingen die staatspensioenen kunnen aanvullen of vervangen;
- versterk het beheer van pensioensystemen.

Nederland heeft aan de meeste van deze onderwerpen de afgelopen jaren veel aandacht besteed en er zijn maatregelen getroffen waarvoor een breed draagvlak kon worden gevonden. Wat het minimum-pensioeninkomen betreft is dat in Nederland geregeld via de Algemene Ouderdomswet (AOW), een in de wet verankerde en in omslag gefinancierde onvoorwaardelijke (basis)voorziening die mensen vanaf hun 65^{ste} levensjaar recht geeft op een uitkering op het niveau van het in Nederland geldende sociaal minimum. De hoogte van de AOW-uitkering is in Nederland niet afhankelijk van inkomen, arbeidsverleden of van betaalde premie.

Met betrekking tot 'sociale bescherming' is afgesproken om de verschillende elkaar rakende onderwerpen en dossiers meer geïntegreerd aan te pakken. Zo wordt er in het kader van de uitvoering van de Lissabon-strategie gewerkt aan een gestroomlijnd nationaal strategierapport inzake sociale bescherming. Dit rapport omvat dan de drie onderliggende deel terreinen: sociale insluiting, pensioenen en gezondheid. De lidstaten stellen één keer per drie jaar een Nationaal Strategierapport op, dat in de plaats komt van de driejaarlijkse Nationale Strategierapporten over pensioenen, de tweejaarlijkse Nationale Actieplannen inzake sociale insluiting en de afzonderlijke rapportages over gezondheid en langdurige zorg. De rapportcyclus zal vanaf 2008 gelijk lopen met de Nationale Hervormingsprogramma's in het kader van de Lissabon-strategie.

16.3 Grensoverschrijdende mobiliteit

Het bevorderen van mobiliteit op de arbeidsmarkt is een hoofdpunt van beleid. Naarmate de grensoverschrijdende mobiliteit toeneemt, wordt de behoefte om bestaande knelpunten weg te nemen groter. Die knelpunten liggen in de fiscale sfeer, maar voor een deel ook in de pensioensfeer, doordat de pensioenstelsels en financieringswijze - omslag of kapitaaldekking - per land nogal verschillen. Stapje voor stapje wordt geprobeerd die knelpunten weg te werken.

Oplossingen in de sfeer van het aanvullende pensioen zijn pas echt mogelijk als eerst de fiscale knelpunten zijn opgeruimd en als de soms lange wachttijden voorafgaand aan pensioendeelname zijn verkort. In 2001 heeft de Europese Commissie aangegeven dat de fiscale barrières die de grensoverschrijdende arbeid belemmeren, moeten worden opgeruimd. Het meest voorkomende systeem binnen de EU is het systeem waarbij de pensioenpremies en de beleggingswinst aftrekbaar zijn of in elk geval niet worden belast en de pensioenuitkeringen wel worden belast. Een aantal lidstaten met een afwijkend stelsel is dringend verzocht maatregelen te nemen om dit stelsel ook in te voeren. Teneinde dit proces te bespoedigen heeft de Europese Commissie tegen enkele landen een gerechtelijke procedure aangespannen, omdat die landen

naar het oordeel van de Commissie te weinig voortgang maken bij de herinrichting van hun fiscaal stelsel.

Omdat er nog een lange weg is te gaan voordat alle (fiscale) barrières zijn opgeruimd, is het van belang ondertussen ook langs andere wegen naar oplossingen te zoeken, waarbij kan worden gedacht aan:

- bilateraal overleg;
- het treffen van maatregelen, die - ingeval van migratie - het behoud van pensioenrechten in het opbouwland versterken;
- het oprichten van Pan-Europese Pensioenfondsen, waartoe eerder in Nederland de SER en in Europa de EFRP (*European Federation for Retirement Provisions*) heeft geadviseerd.

De afgelopen jaren is op Europees niveau over het onderwerp 'overdraagbaarheid van aanvullende pensioenen' ook gesproken door de sociale partners, met aan werkgeverskant BUSINESSEUROPE. Dit naar aanleiding van een consultatie die door de Europese Commissie is gestart. Bij de beantwoording van de vragen die door de Commissie werden gesteld is opnieuw gebleken dat de problemen die moeten worden weggewerkt fors zijn. Omdat tijdens de consultatie bleek dat de opvattingen van werkgevers en werknemers te ver uiteen liepen, hebben de Europese sociale partners geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om over dit onderwerp te gaan onderhandelen. Dit was voor de Europese Commissie reden om zelf met een voorstel voor een richtlijn te komen.

Zowel de Raad als het Europees Parlement hebben inmiddels verschillende keren over een voorstel van de Commissie gesproken. De kritiek van Nederland en vele andere EU-landen heeft er toe geleid dat Finland begin december 2006 een voorstel heeft gedaan waarmee de discussie over deze richtlijn een belangrijke wending heeft gekregen. De kern van het Finse voorstel is:

- het recht op waardeoverdracht wordt uit het richtlijnvoorstel geschrapt;
- de aandacht van de richtlijn zal zich meer concentreren op het behoud van zgn. slapersrechten (*fair treatment*); Nederland wil op dit onderdeel wel graag een uitspraak dat de Nederlandse wijze van gelijke behandeling van gepensioneerden en slapers een voldoende invulling is van dit begrip;
- de feitelijke werkingssfeer van de richtlijn zal worden verbreed, in beginsel tot alle EU-landen;
- de minimum-pensioenleeftijd weer omhoog gaat van 21 in de vorige tekst naar 25 jaar.

Tijdens het Duitse voorzitterschap van de EU, gedurende het eerste half jaar van 2007, is intensief gepoogd tot consensus te komen tussen de lidstaten over deze ontwerprichtlijn. Inmiddels zijn echter zodanig veel uitzonderingen aangebracht op verzoek van diverse lidstaten dat hiervan weinig terecht is gekomen. Door alle uitzonderingen is de richtlijn feitelijk nog slechts op een beperkt aantal EU-landen van toepassing, waaronder Nederland. Dit stuit in Nederland op grote bezwaren. Daarnaast voorziet de Nederlandse regering een risico in de mogelijke verplichtingen die uit de richtlijn voortvloeien op het punt van het aanpassen van z.g. 'slapersrechten'. Met name om deze redenen (de beperkte werkingssfeer en het financieel risico) heeft de Nederlandse minister van Sociale Zaken in de Sociale Raad op 30 mei 2007 namens de Nederlandse regering gedreigd gebruik te zullen maken van zijn

vetorecht. De Minister verklaarde heel duidelijk niet tegen een Europese richtlijn over dit onderwerp als zondanig te zijn, maar stelde dat de daaraan voor Nederland verbonden risico's te groot zijn.

Gelet op het standpunt van de Nederlandse regering heeft het Duits voorzitterschap geconcludeerd dat er op dat moment geen overeenstemming over de tekst van de richtlijn bereikt kon worden. Het voorstel is niet in stemming gebracht en daardoor is formeel door Nederland ook geen veto uitgesproken. Het Europees Parlement heeft eind juni 2007 in eerste lezing zijn oordeel over het Commissievoorstel gegeven. Het EP is wel voorstander van de totstandkoming van een richtlijn, maar acht het nog te vroeg om daarin een recht op overdraagbaarheid op te nemen. In oktober 2007 heeft de Commissie een gewijzigd voorstel gepresenteerd. De kern van het aangepast voorstel is belemmeringen voor mobiliteit van werknemers weg te nemen via minimumvoorwaarden voor de verwerving van een aanvullend pensioen en faire behandeling van slapersrechten.

Het nieuwe voorstel is voor Nederland op hoofdlijnen aanvaardbaar, al blijft het bezwaar tegen de beperkte werkingssfeer bestaan. Ook het feit dat de Commissie via het formuleren van minimumnormen probeert invloed uit te oefenen op de inhoud van pensioenregelingen ligt in Nederland gevoelig, omdat dat tot de verantwoordelijkheid van de sociale partners op decentraal niveau behoort.

In de Sociale Raad van Ministers op 5 december j.l. is over het gewijzigde voorstel geen overeenstemming bereikt. Het belangrijkste obstakel betreft de bepalingen over de duur van de wachtperiode ('vesting period'), die met name voorkomen in Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg. Aanvaarding van deze richtlijn vereist unanimiteit in de Raad.

Gezien de grote verschillen in gebruik en ontwikkeling van aanvullende pensioenen in de EU geven VNO-NCW en BUSINESS-EUROPE de voorkeur aan de totstandkoming van een vrijwillig instrument, zoals een aanbeveling, om convergentie tussen aanvullende pensioenregelingen en daarmee mobiliteit te bevorderen.

De discussie wordt in 2008 voortgezet o.l.v. de EU-voorzitter Slovenië.

VNO-NCW-OORDEEL

Naar het oordeel van VNO-NCW is het een goede zaak dat ook het EP van oordeel is dat het recht op overdraagbaarheid van het aanvullend pensioen uit het voorstel moet worden geschrapt. De vraag is echter of dit standpunt van het EP het dossier verder brengt, mede ook gezien de problemen om in de Raad van Ministers overeenstemming te bereiken. Het EP lost ook het meest wezenlijke probleem niet op, namelijk die van de verschillende fiscale behandeling van aanvullende pensioenen in de lidstaten.

Naar het oordeel van VNO-NCW bevestigt de huidige gang van zaken in de Raad en het EP dat de tijd nog niet rijp is voor de totstandkoming van een richtlijn op dit terrein. Met BUSINESS-EUROPE is VNO-NCW van mening dat het beter is de doelstellingen van de richtlijn met een minder bindend instrument tot stand te brengen, bijvoorbeeld door een aanbeveling aan de lidstaten.

16.4 International Accounting Standards (IAS)

De invoering van nieuwe internationale *accounting standards* per 1 januari 2005 kan grote gevolgen hebben voor Nederlandse pensioenregelingen. Ongewijzigde invoering van IAS-19 in de Nederlandse situatie kan tot gevolg hebben dat de juridische en economische scheiding tussen de onderneming en het pensioenfonds - zoals die in Nederland op grond van wettelijke verplichtingen bestaat - ter discussie wordt gesteld. Dit kan er toe leiden dat tekorten en overschotten alsook de harde verplichtingen van pensioenfonds (*constructive obligations*), meer dan in het verleden het geval is geweest, op de balans van de onderneming moeten worden vermeld. Dit kan tot grote schommelingen in balansposities van ondernemingen leiden.

Om dit tegen te gaan, zullen ondernemingen een oplossing zoeken. In Engeland, waar inmiddels de *accounting standard* FRS-17 in werking is getreden, heeft dit geleid tot een grote vlucht in *defined contribution*-regelingen. Het voordeel daarvan is dat de kosten voor de onderneming bekend en stabiel zijn. Het nadeel daarvan is echter dat het risico van inflatie en beleggen geheel komt te liggen bij de deelnemers in de pensioenregeling. Zonder in dit kader een oordeel uit te spreken over de voor- en nadelen van dergelijke regelingen verzet VNO-NCW zich ertegen dat de sociale partners op grond van gewijzigde accountingvoorschriften zouden worden gedwongen de inhoud van hun pensioenregeling aan te passen.

VNO-NCW heeft zich samen met andere organisaties ingespannen om in goed overleg met de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaglegging en tot de *European Financial Reporting Advisory Group* (EFRAG) om tot voor Nederland goed werkbare oplossingen te komen. Dit heeft gestalte gekregen in de wijze waarop de standaard IAS-19 is vertaald in de Nederlandse richtlijn RJ-271 (gepubliceerd in augustus-2003) en die van toepassing is op alle niet beursgenoteerde Nederlandse ondernemingen, met uitzondering van kleine ondernemingen waarvoor een beperkt IAS-19/RJ-271-regime geldt. Ook voor ondernemingen die vallen onder een bedrijfstakpensioenregeling gelden afwijkende regels, omdat de financiële verplichting van die werkgevers zich per definitie beperkt tot de verschuldigde premie.

Op dit moment gaat de discussie over de nieuwe regels in het bijzonder over de toepassing daarvan in de praktijk. Daarbij gaat het vooral om het transparant maken van de verplichtingen van de werkgever jegens het pensioenfonds of de verzekeraar. Als in het pensioenreglement en de financieringsovereenkomst of het verzekeringscontract de verplichtingen helder zijn verwoord en aan een maximumpremie zijn gebonden, dan kan de bestaande pensioenregeling - ook al heeft die voor de werknemers een *defined benefit*-karakter (middelloon of eindloon) - in het kader van de verslaggeving van de onderneming worden gekwalificeerd als een *defined contribution*-regeling (beschikbare premieregeling). In dat geval zijn - voor wat betreft de pensioenverplichtingen - de gevolgen van de nieuwe verslaggevingsregels voor de onderneming beperkt. Van belang daarbij is wel dat de communicatie over pensioenen transparant is en dat het feitelijke gedrag

van de werkgever of van de pensioenuitvoerder in lijn is met het reglement.

Een andere specifieke categorie ondernemingen betreft de ongeveer 400 beursgenoteerde ondernemingen en dochters van buitenlandse ondernemingen die voor wat betreft hun pensioenregeling vallen onder de werkingssfeer van een bedrijfstakpensioenfonds. VNO-NCW probeert in goed overleg met vertegenwoordigers van de accountants te realiseren dat deze ondernemingen hun pensioenverplichtingen in de jaarrekening van de onderneming mogen verantwoorden volgens de regels die gelden voor *defined contribution accounting*. In sommige andere landen, waaronder Zweden, is dit ook zo geregeld. Het belangrijkste argument hiervoor is dat het niet mogelijk is om het risico van het bedrijfstakpensioenfonds op een betrouwbare wijze toe te delen aan de ondernemingen die onder dat pensioenfonds vallen. Er geldt voor deze ondernemingen voorts geen nabetalingsverplichting, maar ook geen recht om een deel van een eventueel overschot te claimen. Eventuele mee- en tegenvallers worden verwerkt in de premie van het volgende jaar.

VNO-NCW heeft hierover intensief overleg gepleegd met de NIVRA en enkele grote accountantskantoren. Helaas heeft dit overleg niet geleid tot gezamenlijke conclusies. Wel is afgesproken dat vooralsnog de gekozen beleidslijn voor 2005 zal worden doorgetrokken naar 2006 en mogelijk volgende jaren. In de tussentijd zullen VNO-NCW en NIVRA gezamenlijk aan de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaglegging (RJ) vragen zich over deze kwestie te beraden. Dit is inmiddels gebeurd. Daarop heeft de RJ een issue-paper opgesteld over de toepassing van IAS 19 bij de classificatie van pensioenen die zijn ondergebracht bij bedrijfstakpensioenfonds. Deze *issue-paper* is door de RJ inmiddels voorgelegd aan de *European Round Table for consistent application of IFRS in the EU*.

Voor het overige kan wat betreft dit dossier nog worden gemeld, dat:

- in Londen een brede internationale werkgroep de revisie van IAS-19 bekijken; Nederland is zowel in de hoofdwerggroep als in de ondersteuningsgroep vertegenwoordigd;
- de RJ is inmiddels gestart met een evaluatie van RJ-271; uit de eerste reactie van ondernemingen blijkt dat er zeker behoefte is om ook RJ-271 aan te passen.

16.5 Solvency II

Op dit moment wordt in Brussel gewerkt aan het opstellen van Solvency II. Dat is het nieuwe financiële toezichtkader voor verzekeraars en het zal het sterk verouderde Solvency I moeten gaan vervangen. De Europese Commissie heeft vorig jaar overwogen om Solvency II ook van toepassing te verklaren op pensioenfonds. Na protest vanuit de pensioenwereld heeft de Commissie een beslissing uitgesteld tot 2008 in afwachting van de resultaten van de evaluatie van de Europese Pensioenfondsrichtlijn. De Nederlandse regering, alsmede de sociale partners en de koepels van pensioenfonds verzetten zich tegen onverkorte toepassing van Solvency II op pensioenfonds. Daarvoor zijn de verschillen tussen pensioenfonds en verzekeraars - zeker op het punt van de omvang en aard van de risico's - te groot. Een ander

wezenlijk verschil is dat de collectieve pensioenregelingen in Nederland niet zijn te vergelijken met de meer individuele (pensioen)producten van banken en verzekeraars. Wat de zekerheidsstelling betreft geldt er in Nederland voor pensioenfonds een zekerheidsstelling van 97,5% en voor verzekeraars van 99,5%. Een ander relevant verschil tussen het financieel kader van pensioenfonds en van verzekeraars is het grote verschil in hersteltermijnen.

Het is thans nog onduidelijk welke kant de discussie in Nederland zal opgaan. Sommige partijen bepleiten een eigen Europees toezichtkader voor pensioenfonds. Andere partijen zijn van mening dat voor een deel Solvency II op pensioenfonds van toepassing kan worden verklaard, maar dat wat betreft enkele cruciale onderdelen (waaronder de zekerheidsstelling) dat zeker niet kan. Op die punten zou elke lidstaat de vrijheid moeten krijgen voor een eigen invulling op nationaal niveau.

16.6 Overige ontwikkelingen

Voor het overige kan hier nog het volgende worden gemeld:

- Er zijn in Nederland inmiddels verschillende nieuwe pensioenregelingen van kracht geworden, die naar verwachting zullen voldoen aan de nieuwe boekhoudregels. Deze nieuwe regelingen worden aangeduid met de term: 'collectieve DC-regeling'. Voor de werkgever hebben deze regelingen - in het kader van de jaarverslaglegging van de onderneming - een DC-karakter (beschikbare premieregeling) en voor de werknemer behoudt de regeling het DB-karakter (middelloon of eindloon). De pensioenrisico's (het inflatie-, beleggings- en lang-leven-risico) zijn in deze regelingen verschoven van de onderneming naar het collectief van de deelnemers. Daar staat tegenover dat de werkgever zich verplicht om jaarlijks de actuair vastgestelde kostendekkende premie aan het fonds of de verzekeraar te betalen. Verwacht wordt dat deze pensioenvorm steeds breder in ondernemingen en bedrijfstakken zal worden toegepast.
- Ook de OESO houdt zich steeds vaker nadrukkelijk bezig met het pensioendossier. In een document is een aantal *pension principals* vastgelegd, onder meer over de *funding* en *indexation*. Hoewel de naleving daarvan door de aangesloten landen niet verplicht is, gaat er wel een zekere werking van uit. De verschillende onderwerpen worden voorbesproken in de BIAC, de werkgeverslobbyorganisatie bij de OESO. VNO-NCW heeft inmiddels besloten naar dat overleg een vaste VNO-NCW-pensioendeskundige te sturen.
- In Nederland is vanaf 1 januari 2007 een nieuwe Pensioenwet van kracht geworden. Deze nieuwe Pensioenwet gaat de oude Pensioen- en Spaarfondsenwet van 1952 vervangen. De Pensioenwet wordt gefaseerd ingevoerd. Het belangrijkste onderdeel dat per 1 januari 2007 van kracht wordt is het zogenaamde Financiële Toetsingskader (FTK). De meeste onderdelen van de wet waarin uitvoeringsaspecten klevan voor pensioenfonds en verzekeraars treden in werking per 1 januari 2008.

I. De EU: lidmaatschap en toetredingsbeleid

Inlichtingen: Mechteld Oomen (070 349 04 29; oomen@vno-ncw.nl)

Lidstaten

De EU bestaat inmiddels uit 27 landen, die toetraden in de volgende jaren:

1957	België, Nederland, Luxemburg, Frankrijk, West-Duitsland, Italië
1973	Verenigd Koninkrijk, Ierland, Denemarken
1981	Griekenland
1986	Spanje, Portugal
(1990)	vereniging West- en Oost-Duitsland)
1995	Oostenrijk, Zweden, Finland
2004	Estland, Letland, Litouwen, Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Cyprus, Malta
2007	Roemenië, Bulgarije

EVA en EER

Noorwegen, IJsland, Zwitserland en Liechtenstein behoren tot de in 1960 opgerichte Europese Vrijhandelsassociatie (EVA).

De EU en de EVA (exclusief Zwitserland) vormen sinds 1992 de Europese Economische Ruimte (EER) met een vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen.

Toetredingsbeleid

De EU heeft een en andermaal bevestigd het toetredingsproces met de kandidaat-lidstaten te willen voortzetten. Op de Top van december 2006 is wat betreft de landen van de Westelijke Balkan (Albanië, Bosnië-Herzegovina, Montenegro, Servië) expliciet vastgesteld dat 'hun toekomst in de Europese Unie ligt'. Het Sloveens voorzitterschap heeft de totstandkoming van Stabilisatie- en Associatieakkoorden met de Westelijke Balkan als één van de hoofdprioriteiten geformuleerd.

Daarbij zullen echter de lessen van de grote uitbreidingsronde van 1 mei 2004 in aanmerking genomen worden. Dit betekent o.a. dat niet een zodanig momentum aan het proces zal worden gegeven, dat de EU de controle erover dreigt te verliezen. De absorptiecapaciteit van de Unie om nieuwe lidstaten op te nemen zal een belangrijke factor zijn bij het verdere proces.

Om voor het lidmaatschap van de EU in aanmerking te komen, moeten de huidige kandidaat-lidstaten en 'aspirant-kandidaat-lidstaten' op de eerste plaats voldoen aan de voorwaarden die de Europese Raad in juni 1993 in Kopenhagen heeft vastgesteld. Deze zogenaamde Kopenhagen-criteria vallen uiteen in drie hoofdgroepen:

- politieke criteria: het betrokken land moet beschikken over stabiele instellingen die de democratie, de rechtsorde, de mensenrechten en het respect voor en de bescherming van minderheden waarborgen;
- economische criteria: de toekomstige lidstaat kent een functionerende vrije markteconomie en kan het hoofd bieden aan de concurrentiekracht van de Unie;
- het 'acquis communautaire': het overnemen van de bestaande wet- en regelgeving en de implementatie daarvan.

Aanvullend op deze Kopenhagen-criteria is voor de toekomstige EU-lidstaten in 2004 een onderhandelingsraamwerk opgesteld, dat in een aantal opzichten strenger is. Deze voorwaarden zijn niet in het laatst met het oog op Turkije opgesteld. Het betreft met name de volgende punten:

- De onderhandelingen zullen worden opgesplitst in een aantal hoofdstukken. De Raad zal bij unanimiteit een aantal ijkpunten voor het afsluiten van de onderhandelingen over een hoofdstuk, respectievelijk over het openen daarvan, vaststellen; deze ijkpunten kunnen betrekking hebben op de invoering van wetgeving en over de implementatie van het acquis.
- Lange overgangsperiodes, uitzonderingsregels, specifieke maatregelen of een permanente mogelijkheid om vrijwaringsmaatregelen te nemen zijn mogelijk, bijvoorbeeld op de terreinen van het vrij verkeer van personen, structuurfondsen of landbouwbeleid.
- Voor kandidaat-lidstaten waarmee de onderhandelingen nog geopend moeten worden en waarvan toetreding substantiële financiële gevolgen voor de EU kan hebben (in 2004 aldus geformuleerd met name met het oog op Turkije), kunnen de onderhandelingen pas worden afgesloten nadat het financiële raamwerk voor de periode 2014-2020 vastgesteld is.
- Het gemeenschappelijke doel van de onderhandelingen is toetreding; maar de onderhandelingen zijn een open-end proces, waarvan de uitkomst niet op voorhand is gegarandeerd. Indien een kandidaat-lidstaat bij nader inzien niet

de volledige lidmaatschapsverplichtingen op zich kan nemen, moet dit land op aangepaste wijze worden verankerd in de Europese samenwerkingsstructuren.

- Indien een lidstaat een serieuze en voortdurende inbreuk maakt op de principes van vrijheid, democratie, respect voor de mensenrechten en de rechtsstaat, kunnen de onderhandelingen worden opgeschort.

Op de Top van december 2006 heeft de Europese Raad de volgende elementen aan de toetredingsstrategie toegevoegd:

- moeilijke onderwerpen, zoals administratieve en rechtspraakvorming en corruptie, zullen in een vroeg stadium aan de orde worden gesteld;
- resultaten van de politieke en economische dialoog zullen worden meegenomen in de toetredingsonderhandelingen;
- het tempo van de toetredingsonderhandelingen wordt mede bepaald door de hervormingen van het kandidaatland, waarbij ieder land op zijn eigen merites beoordeeld zal worden;
- toetredingsdata zullen pas worden genoemd als de onderhandelingen bijna zijn afgerond;
- de capaciteit van de EU om nieuwe lidstaten te integreren en een breed en stabiel draagvlak voor uitbreiding zullen in aanmerking worden genomen.

In het gewijzigde EU-verdrag is een verwijzing naar de toetredingscriteria opgenomen.

VNO-NCW-OORDEEL

De uitbreiding van de EU in 2004 is in vele opzichten een groot succes geweest. In betrekkelijk korte tijd is een groot deel van ex-communistisch Oost-Europa politiek, economisch en moreel gestabiliseerd. De door de Commissie daartoe opgezette strategie heeft goed gewerkt. Maar naast de overheden in de EU-lidstaten heeft ook de brede betrokkenheid van civil society en het bedrijfsleven, een belangrijke rol gespeeld om de transitie mogelijk te maken.

De uitbreiding heeft geleid tot een sterk toegenomen economische integratie tussen de EU en de nieuwe lidstaten. Handel en investeringen stegen explosief. Het belangrijkste economische effect is echter de economische structuurverbetering, zowel in de oude EU als in de nieuwe lidstaten.

De hierboven beschreven criteria bieden een goede basis voor een zorgvuldig toetredingsproces. Het voldoen aan de politieke en economische criteria moet een harde voorwaarde blijven voor het openen van toetredingsonderhandelingen. Toetredingsdata moeten niet te vroeg worden genoemd.

Voor het bedrijfsleven zijn wat betreft de politieke criteria in het bijzonder van belang de hervorming van het openbaar bestuur en van de rechterlijke macht, alsmede de bestrijding van corruptie. Wat betreft de economische criteria zijn de afschaffing van staatssteun, de hervorming van de financiële sector, privatisering, mededingingsrecht, vennootschapsrecht, bescherming van het intellectuele eigendom, voedselveiligheid, standaardisering en certificering, technische handelsbarrières en milieuwetgeving van bijzonder belang.

Kandidaat-lidstaten (Turkije, Kroatië, Macedonië)

Turkije

De Europese Raad heeft op achtereenvolgende topconferenties unaniem besloten dat Turkije kandidaat-lidstaat van de EU is en op dezelfde wijze beoordeeld zal worden als andere kandidaat-lidstaten. Op 3 oktober 2005 is de Intergouvernementele Conferentie EU - Turkije voor het eerst bijeen geweest en is formeel de screening van het acquis communautaire begonnen. Inmiddels zijn ook formele onderhandelingen begonnen. In december 2006 zijn de onderhandelingen op een aantal hoofdstukken stilgelegd omdat Turkije nog geen toegang verleent aan schepen en vliegtuigen uit Cyprus en daarmee het 'Ankara-protocol' niet naleeft.

Turkije is een groot land en op termijn het volkrijkste land van de EU (thans 65 mln. inwoners), het is een land met een groot imperiaal verleden, aanzienlijke politieke en culturele verschillen met de huidige EU en een gedurende lange tijd in hoge mate door de staat geleide economie. Objectief gezien zullen daarom op een aantal terreinen in Turkije grotere aanpassingen nodig zijn dan in andere kandidaat-lidstaten om aan de vereisten van het EU-lidmaatschap te kunnen voldoen. Dat zal onvermijdelijk gevolgen moeten hebben voor de intensiteit en de lengte van het pre-accessieproces. Een toetredingsdatum is nog niet bepaald, maar zal in ieder geval pas na 2014 (mogelijk rond 2018) komen te liggen, omdat de onderhandelingen op zijn vroegst pas kunnen worden afgerond nadat het financieel kader 2014-2020 is vastgesteld, en daarna nog ratificatie moet plaatsvinden.

De toetreding van Turkije tot de EU kan op twee manieren economisch effect sorteren.

- Een eerste en potentieel positief effect is te verwachten, doordat Turkije onderdeel wordt van de interne markt voor goederen, diensten en kapitaal. De economie zal dan kunnen profiteren van een grotere benutting van comparatieve voordelen. Voorwaarde voor de realisatie van dit positieve effect is een functionerende markteconomie, hetgeen betekent dat het acquis communautaire volledig moet worden overgenomen en dat een gezond macro-economisch beleid moet worden gevoerd.

Turkije heeft een relatief laag BBP per hoofd en een grote en grotendeels onontgonnen markt met interessante groeiperspectieven. Bovendien vervult Turkije de functie van bruggenhoofd naar een regio met nog eens 68 mln. consumenten. De handel vanuit Turkije met die regio is nu nog laag. Dit zal voor bedrijven voordeel opleveren, hetgeen wordt onderkend door Nederlandse ondernemers. Volgens het CPB zou het effect van interne hervormingen in Turkije aanzienlijk groter kunnen zijn dan het effect van toetreding tot de interne markt: het BBP zou met 5,6% kunnen stijgen. In dat geval zou het BBP van de EU stijgen met € 7 mld., waarvan € 490 mln. aan Nederland toevallen.

- Een tweede effect kan veroorzaakt worden door het vrij verkeer van personen. De omvang van mogelijke migratie-

stromen, als gevolg van het vrij verkeer van werknemers bij EU-toetreding van Turkije, is nu nog niet te voorspellen.

Wat betreft mogelijke migratiestromen kan op dit moment slechts worden gesteld, dat dit aspect van de toetreding tijdig en grondig geanalyseerd moet worden, zodat vroegtijdig een duidelijk beleid kan worden ingezet, eventueel met overgangperiodes in het toetredingsverdrag. De toetreding van Turkije tot de EU zal ook nopen tot ingrijpende aanpassingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de structuurfondsen. Een helder beeld van de financiële implicaties van de uitbreiding met Turkije is vereist om de opzet en de lengte van het onderhandelingsproces te kunnen bepalen.

Kroatië en Macedonië

Ten aanzien van Kroatië is in oktober 2005 besloten dat de toetredingsonderhandelingen kunnen beginnen. Voor dit land zal ook het bovenstaande onderhandelingsraamwerk van toepassing zijn. De screening van het acquis is gaande en eerste onderhandelingen over hoofdstukken van het acquis hebben plaatsgevonden.

In december 2005 heeft de Europese Raad aan Macedonië formeel de status van kandidaat-lidstaat toegekend. De Raad heeft echter besloten de opening van onderhandelingen af te laten hangen van verdere voortgang in de politieke situatie in het land.

VNO-NCW-OORDEEL

Toetreding van Turkije tot de EU is van groot strategisch en economisch belang. Het toetredingsproces zal langdurig en op onderdelen zeker moeizaam zijn. Daarom moet het niet bij de eerste serieuze hobbels geheel worden stilgelegd.

Toetreding van Kroatië en Macedonië dient plaats te vinden, zodra aan alle voorwaarden voldaan is.

Westelijke Balkan (Albanië, Bosnië-Herzegovina, Montenegro, Servië, Kosovo)

Een aantal fundamentele transitieproblemen op de westelijke Balkan is nog niet opgelost, waaronder ook de nu zeer actuele kwestie Kosovo.

Bovendien moeten er aanzienlijke economische problemen worden aangepakt. Deze situatie is niet alleen belangrijk voor de regio zelf; elke nieuwe instabiliteit op de westelijke Balkan zal ook haar weerslag op de rest van Europa hebben. Om deze redenen is de betrokkenheid van de EU bij de Westelijke Balkan noodzakelijk. Het is tenslotte een gebied met 25 mln. inwoners met in het algemeen hoog opgeleide arbeidskrachten. De Wereldbank is momenteel positief over het economische transitieproces in Servië.

De EU is voorts voornemens om de regionale vrijhandel in de regio een impuls te geven en om een financiële faciliteit voor de Westelijke Balkan op te zetten.

In de afgelopen jaren heeft de Europese Raad een steeds explicieter commitment ten aanzien van de landen van de Westelijke Balkan geformuleerd. De individuele inspanningen van elk land zijn bepalend voor het bereiken van dat doel. Op de Top van december 2006 is voor de landen in de Westelijke

Balkan expliciet vastgesteld dat 'hun toekomst in de Europese Unie ligt'.

Met Montenegro is inmiddels een Stabilisatie en Associatie Akkoord gesloten.

Een akkoord met Servië wordt bemoeilijkt door de politieke situatie in relatie met de Joegoslavische oorlogen uit de jaren negentig resp. de dichterbij komende onafhankelijkheid van Kosovo. Eind december sprak het Servische parlement zicht in grote meerderheid tegen een EU-lidmaatschap uit, als de EU Kosovo zou erkennen.

VNO-NCW-OORDEEL

VNO-NCW steunt de inzet van het Sloveens voorzitterschap om te proberen op korte termijn Stabilisatie en Associatie Akkoorden met al deze landen te bereiken. Dit zou voor deze landen een belangrijke stap voorwaarts zijn. Ook het EU-perspectief voor de regio zou helderder naar buiten moeten worden gebracht. Veel ondernemers zijn er onvoldoende van op de hoogte.

Euro- en Schengenzone

Eurozone

Hoewel het de nieuwe EU-lidstaten economisch goed gaat, komen de meesten nog niet in aanmerking voor toetreding tot de eurozone. Slovenië is per 1 januari 2007 toegetreden tot de eurozone, per 1 januari 2008 zijn Cyprus en Malta gevolgd.

Voor 2009 lijkt Slowakije kans te maken en wellicht Litouwen. In vele Oost-Europese landen is nog steeds sprake van te forse afwijkingen ten opzichte van de Maastricht-criteria waaraan bij invoering van de euro voldaan moet zijn (inflatie, begrotingstekort, staatsschuld).

De euro is ook in Montenegro de officiële munt.

Schengenzone

Sinds het in 1985 in Schengen gesloten akkoord bestaat er een zone van 'oude' EU-landen (minus Engeland en Ierland) alsmede IJsland en Noorwegen waarbinnen geen grenscontroles plaatsvinden.

Per 21 december 2007 vallen ook 9 in 2004 toegetreden 'nieuwe' EU-landen onder de werking van het akkoord (alleen Cyprus niet). De grenscontroles worden geleidelijk afgeschaft tot maart 2008.

Zwitserland doet mee vanaf begin 2008 (behalve wat betreft de goederencontroles).

II. DE EU: WERKING VAN DE INSTITUTIES¹⁴

Inlichtingen:

Mechteld Oomen (070 349 04 29; oomen@vno-ncw.nl)

Linda van Beek (+32 2 5100872; beek@vno-ncw.nl)

Algemeen

De EU is geen federatie zoals de Verenigde Staten en evenmin een intergouvernementele samenwerking zoals de Verenigde Naties: op sommige terreinen hebben de lidstaten onderling afgesproken soevereiniteit aan gemeenschappelijke instellingen over te dragen, terwijl op andere terreinen juist de nationale soevereiniteit gehandhaafd blijft.

Dat heeft zijn weerslag op de besluitvormingsprocedures: voor verschillende onderwerpen bestaan verschillende regels voor besluitvorming. Op het terrein van buitenlands beleid heeft iedere lidstaat zijn vetorecht; op milieuonderwerpen kan weer wel met meerderheid van stemmen beslist worden.

De drie belangrijkste instellingen van de Europese Unie zijn de Europese Commissie, de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement. Daarnaast is een belangrijke rol weggelegd voor het Europees Hof van Justitie en voor het Europees Economisch en Sociaal Comité.

Hieronder worden de belangrijkste instellingen, verdragen en wetgevingsprocedures toegelicht. In de Europese Unie is geen sprake van een perfecte scheiding van de machten in de zin van Montesquieu's trias politica: zowel de uitvoerende als de wetgevende macht zijn verdeeld over meerdere instellingen.

Europese instellingen

Europese Commissie - uitvoerende macht

De Europese Commissie is het dagelijks bestuur van de EU en doet voorstellen voor wetgeving. De Commissie is een college van 27 Commissarissen, sinds de uitbreiding met Roemenië en Bulgarije. Hoewel een Eurocommissaris geacht wordt het algemeen belang van de Europese Unie na te streven, houdt elk land tot op heden vast aan een eigen vertegenwoordiger in dit gremium. De president van de Europese Commissie wordt gekozen door de regeringen van de lidstaten, maar de keuze moet wel door het Europees Parlement bevestigd worden. Europees beleid wordt voorbereid in de 24 directoraten

en 15 diensten van de Europese Commissie. In totaal werken er ongeveer 25.000 ambtenaren voor de Europese Commissie, in vergelijking met de 120.000 rijksambtenaren in Nederland niettemin een betrekkelijk aantal.

De Europese Commissie heeft het initiatiefrecht en dient voorstellen voor nieuwe wetgeving in bij Parlement en Raad. Daarnaast is de Commissie belast met het beheer en de uitvoering van het beleid en de begroting van de EU. Ten slotte is de Commissie de 'hoedster van de verdragen', wat betekent dat zij samen met het Hof van Justitie zorgt voor correcte toepassing van het Europees recht.

De Europese Commissie is per 1 januari 2008 als volgt samengesteld:

- José Manuel Barroso, Voorzitter (Portugees)
- Margot Wallström, Institutionele betrekkingen en communicatiestrategie (Zweedse)
- Günter Verheugen, Ondernemingen en industrie (Duits)
- Jacques Barrot, Vervoer (Fransman)
- Siim Kallas, Administratieve zaken, audit en fraudebestrijding (Est)
- Franco Frattini, Justitie, vrijheid en veiligheid (Italiaan)
- Viviane Reding, informatiemaatschappij en media (Luxemburgse)
- Stavros Dimas, Milieu (Griek)
- Joaquin Almunia, Economische en monetaire zaken (Spanjaard)
- Danuta Hübner, Regionaal beleid (Poolse)
- Joe Borg, Visserij en maritieme zaken (Maltees)
- Dalia Grybauskaitė, Financiële programmering en begroting (Litouwse)
- Janez Potočnik, Wetenschap en onderzoek (Sloveen)
- Ján Figel, Onderwijs, Opleiding, cultuur en jeugdzaken (Slowaak)
- Markos Kyprianou, Gezondheid (Cypriot)
- Olli Rehn, Uitbreiding (Fin)
- Louis Michel, Ontwikkeling en humanitaire hulp (Belg)
- László Kovács, Belasting en douane-unie (Hongaar)
- Neelie Kroes, Mededinging (Nederlandse)
- Mariann Fischer Boel, Landbouw en plattelandsontwikkeling (Deense)
- Benita Ferrero-Waldner, Buitenlandse betrekkingen en Europees nabuurschapsbeleid (Oostenrijkse)

¹⁴ Zie hiervoor meer uitgebreid bijvoorbeeld Hoe werkt de Europese Unie? (Europese Commissie, 2006) en Europese Almanak 2008 (Sdu uitgevers, 2007).

- Charlie McCreevy, Interne markt en diensten (Ier)
- Vladimír Spidla, Werkgelegenheid, sociale zaken en gelijke kansen (Tsjech)
- Peter Mandelson, Handel (Brit)
- Andris Piebalgs, Energie (Let)
- Meglena Kuneva, Consumentenbescherming (Bulgaarse)
- Leonard Orban, Meertaligheid (Roemenië)

Europees Parlement - wetgevende macht

Het Europees Parlement is het democratische orgaan van de Europese Unie. Sinds 1979 worden de leden van dit parlement rechtstreeks gekozen, hoewel de opkomstpercentages bij deze verkiezingen notoir laag zijn (bij de verkiezingen van 2004 ging 39 procent van de Nederlandse kiezers naar de stembus). Het huidige parlement heeft 785 (tijdelijk 784) leden uit 27 landen. De Europarlementariërs vormen geen nationale fracties, maar zijn dwars door de nationale scheidslijnen ingedeeld in politieke fracties:

Europarlementariërs vormen geen nationale fracties, maar zijn dwars door de nationale scheidslijnen ingedeeld in politieke fracties (per 1-1-2008):

Fractie van de Europese Volkspartij (Christen-democraten)	
en Europese Democraten (EVP-ED)	288 (CDA 7)
Sociaal-democratische Fractie in het Europees Parlement (PSE)	215 (PvdA 7)
Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa fractie (ALDE)	101 (VVD/D66 5)
Fractie Unie voor een Europa van Nationale Staten (UEN)	44
Fractie De Groenen/	
Vrije Europese Alliantie (Verts)	42 (GL 2, ET 2)
Confederale Fractie Europees Unitair Links/	
Noords Groen Links (GUE/NGL)	41 (SP 2)
Fractie Onafhankelijkheid/	
Democratie (IND/DEM)	24 (CU/SGP 2)
Niet-ingeschrevenen	29
TOTAAL	784 ZETELS

In oktober 2007 is reeds besloten dat het totale zetelaantal vanaf de in 2009 aanvangende nieuwe zittingsperiode 736 zal bedragen. Het Nederlandse zetelaantal gaat dan terug van 27 naar 26.

Een telkens terugkerende kwestie is die van de vergaderlocaties van het parlement: de meeste vergaderingen van het Europees Parlement vinden plaats in Brussel, maar de plenaire vergaderingen hebben plaats in Straatsburg. Dat betekent dat alle parlementariërs elke maand voor een week op en neer naar Straatsburg reizen.

Het Europees Parlement neemt wetten aan op die terreinen waarop zij medewetgevende bevoegdheid met de Raad van de Europese Unie heeft. Daarnaast oefent het parlement democratische controle uit over de andere Europese instellingen. Zo kan het bijvoorbeeld de Europese Commissie naar huis sturen. Ten slotte kan het Europees Parlement de hele EU-begroting goedkeuren of verwerpen.

Raad van de Europese Unie - wetgevende en uitvoerende macht

De Raad van de Europese Unie is het belangrijkste besluitvormingsorgaan van de Europese Unie. In dit orgaan worden alle

lidstaten van de Europese Unie vertegenwoordigd. De Raad vergadert in verschillende samenstellingen: bijvoorbeeld met alle 27 ministers van Buitenlandse Zaken of alle 27 ministers van Milieu. Elk half jaar voert een andere lidstaat het voorzitterschap van de Raad. Twee keer per jaar komen alle regeringsleiders (en de staatshoofden van Frankrijk en Finland) bijeen in een 'Europese Raad'. Op deze topontmoetingen wordt de algemene politieke koers van de Europese Unie uitgestippeld.

De Raad neemt alle Europese wetten aan, al dan niet samen met het Europees Parlement. Verder coördineert de Raad het algemeen economisch en sociaal beleid van de Europese Unie; sluit internationale overeenkomsten; keurt de Europese begroting goed; coördineert gemeenschappelijk buitenlands beleid en samenwerking op het gebied van politie en justitie. In formele raadsbijeenkomsten besluiten de lidstaten met eenparigheid (unanimiteit) of met gekwalificeerde meerderheid, afhankelijk van het onderwerp waarover wordt besloten.

Hof van Justitie

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zorgt ervoor dat alle Europese lidstaten het Europees recht op dezelfde wijze toepassen en dat nationale rechters het Europees recht niet op verschillende wijze uitleggen.

EESC en tripartite EU-agentschappen

Europees Economisch Sociaal Comité (EESC)¹⁵.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité is een raadgevend orgaan dat het maatschappelijk middenveld vertegenwoordigt. Het Comité bestaat uit drie groepen: een werkgeversgroep (I), een werknemersgroep (II) en een groep die onder andere NGO's en consumenten vertegenwoordigt (III). Bij wetgevingsvoorstellen wint de Europese Commissie het oordeel van het EESC in. Het kan ook ongevraagd adviseren aan Commissie, Raad en Europees Parlement.

Het EESC kan derhalve gezien worden als de "Europese SER". Men heeft ook toenemend contact met de nationale SERren¹⁶. VNO-NCW vaardigt 4 vertegenwoordigers af in het EESC. Voor de zittingsperiode 2006-2010 zijn dat: Jan-Willem van den Braak, Joost van Iersel, Frank van Oorschot en Jan Simons. Ieder jaar brengt het EESC, voorbereid door vele studiegroepen, tientallen adviezen uit.

Tripartite agentschappen

Agentschappen zijn geen EU-instellingen, maar zijn opgericht om een specifieke taak te verrichten, die in verband staat met een van de pijlers van de EU (bijvoorbeeld Europol in Den Haag).

In enkele agentschappen hebben sociale partners, en dus veelal ook VNO-NCW of MKB-Nederland, zitting in het bestuur daarvan, naast overheden en de Europese Commissie. Het gaat om:

¹⁵ Zie ook www.eesc.europa.eu

¹⁶ In een viertal rapporten uit 2007 hebben nationale SERren op verzoek van het EESC aangegeven welke bijdragen zij hebben geleverd aan de hoofddoelstellingen van de Lissabonstrategie 2006-2008.

- Europese Stichting voor de verbetering van de leef- en werkomstandigheden (Dublin, 1975);
- Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Thessaloniki, 1975);
- Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk (Bilbao, 1994)¹⁷.

Structuur- en cohesiefondsen

Een van de EU-doelstellingen is aandacht voor economische en sociale samenhang, d.w.z. solidariteit met minder ontwikkelde regio's.

Voor de periode 2007-2013 zal voor ruim 300 miljard euro worden toegekend via cohesie-instrumenten. Het regionaal beleid wordt daarbij meer gekoppeld aan ontwikkelingen op het gebied van onderzoek, innovatie, milieu en transport. Doelstellingen zijn:

- convergentie (250 mld euro ten behoeve van de 100 armste regio's);
- versterking regionaal concurrentievermogen en werkgelegenheid (50 mld euro ten behoeve van de overige 168 regio's);
- territoriale samenwerking (8 mld euro).

Er zijn de volgende fondsen:

- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO);
- Europees Sociaal Fonds (ESF);
- Cohesiefonds (projecten op het gebied van milieu en transportnetwerken; van toepassing op 12 nieuwe lidstaten, Griekenland en Portugal).

Zie voor meer informatie: www.ec.europa.eu/info/regio.

Verdragen

- 1951 Verdrag tot oprichting Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS): soevereiniteit over de kolen- en staalindustrieën wordt overgedragen aan een supranationale instelling (dit verdrag is in 2002 geëxpireerd).
- 1957 Verdrag tot oprichting Europese Economische Gemeenschap, ook wel het 'Verdrag van Rome' (EEG) en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom): economische samenwerking tussen de zes oprichters van de EGKS wordt uitgebreid, besloten wordt één gemeenschappelijke markt te creëren. Samen spannen de Europese lidstaten zich in voor vreedzaam gebruik van kernenergie.
- 1992 Verdrag betreffende de Europese Unie, ook wel het 'Verdrag van Maastricht' (EU): een tijdpad voor de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie (EMU) wordt afgesproken. Er worden afspraken gemaakt over betere samenwerking op andere terreinen dan economie: buitenlands beleid, politie en justitie.

Tussentijdse verdragsaanpassingen

- 1986 Europese Akte (EA): maakt de weg klaar voor de voltooiing van de interne markt, geeft het Europees Parlement invloed op meer terreinen en introduceert het principe van meerderheidsbesluitvorming in de Raad.
- 1997 Verdrag van Amsterdam: de weg wordt vrijgemaakt voor verdere uitbreiding van de Europese Unie en het Parlement wordt - op veel beleidsterreinen - volwaardig medewetgever.
- 2001 Verdrag van Nice: het aantal Eurocommissarissen wordt teruggebracht naar één per lidstaat en meerderheidsbesluitvorming in de Raad gaat op meer beleidsterreinen gelden.
- 2007 Verdrag van Lissabon (inwerktreding voorzien in 2009): groot aantal bepalingen ter stroomlijning van de besluitvormingsprocedures, inzake een betere bevoegdheidsverdeling met de lidstaten, een verwijzing naar het Handvest met grondrechten voor de burgers etc.

Besluitvormingsprocedures

Medebeslissingsprocedure

De medebeslissingsprocedure (of 'codecisieprocedure') is de meest democratische, en bovendien de meest gebruikte besluitvormingsprocedure in de EU (zie schema hieronder). Bij deze procedure wordt de wetgevende macht gedeeld door de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement. De Europese Commissie stuurt een voorstel naar de Raad en naar het Parlement. In eerste lezing stelt de Raad, na advies van het Europees Parlement, met gekwalificeerde meerderheid een gemeenschappelijk standpunt vast. Daarna heeft het Europees Parlement drie maanden de tijd om de positie van de Raad te beoordelen. Het Parlement kan het standpunt goedkeuren of zich er niet over uitlaten: dan neemt de Raad vervolgens een besluit in lijn met het eerder bereikte gemeenschappelijke standpunt. Het Parlement kan het voorstel ook verwerpen. Het parlement kan het Raadsstandpunt ten slotte amenderen: in dat geval wordt het aangepaste voorstel opnieuw naar de Raad van de Europese Unie gestuurd. Die kan het op zijn beurt met gekwalificeerde meerderheid goedkeuren. Als de Raad de aanpassingen van het Parlement niet kan goedkeuren, wordt een bemiddelingscomité (of conciliatiecomité) bij elkaar geroepen die een termijn van zes weken heeft om overeenstemming te bereiken. Deze bemiddeling lukt als het Parlement het resultaat met absolute meerderheid en de Raad met gekwalificeerde meerderheid kan goedkeuren.

De volgende beleidsterreinen vallen onder meer onder de medebeslissingsprocedure: vrij verkeer van werknemers; sociale zekerheid voor migrerende werknemers; recht van vestiging; vervoer; interne markt; werkgelegenheid; douanesamenwerking; gelijke kansen en gelijke behandeling; uitvoeringsbesluiten betreffende het Europees Sociaal Fonds; onderwijs; beroepsopleiding; cultuur; gezondheid; consumentenbescherming; Transeuropese netwerken; uitvoeringsbesluiten betreffende het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling; onderzoek; milieu; transparantie; fraudebestrijding; statistieken; oprichting van een raadgevend orgaan inzake gegevensbescherming.

¹⁷ Zie www.eurofound.europa.eu resp. www.cedefop.europa.eu resp. www.osha.europa.eu

Raadplegingsprocedure

In de raadplegingsprocedure heeft het Europees Parlement het recht om de Raad van advies te voorzien over een wetsvoorstel van de Commissie. De Raad is echter niet gebonden aan dit advies. De volgende terreinen vallen onder de raadplegingsprocedure: politieke en justitiële samenwerking in strafzaken; herziening van verdragen; discriminatie op grond van geslacht, ras, godsdienst leeftijd of geaardheid; landbouw; visa, asiel en immigratiezaken.

Instemmingsprocedure

De instemmingsprocedure houdt in dat de Raad bepaalde besluiten alleen maar kan nemen met de instemming van het Europees Parlement. Het Parlement heeft niet het recht om een voorstel te amenderen, maar kan het wel als geheel verwerpen. De volgende terreinen vallen onder de instemmingsprocedure: specifieke taken van de Europese Centrale Bank; wijziging van de statuten van het Europese Stelsel van Centrale Banken; Structuur- en Cohesiefondsen.

Samenwerkingsprocedure

De samenwerkingsprocedure was ontworpen als verdieping van de raadplegingsprocedure, maar is sinds het bestaan van de medebeslissingsprocedure min of meer in onbruik geraakt.

Comitologie

Europese wetgeving vraagt vaak om gedetailleerde invulling en bijzondere uitvoeringsbesluiten. De Raad heeft daarom de Europese Commissie de bevoegdheden gegeven om de precieze regels uit te voeren door gespecialiseerde commissies. Dit systeem wordt het Comitologiesysteem genoemd. Sinds 1962 heeft de Europese Commissie ongeveer 280 commissies in het leven geroepen die jaarlijks ca. 3000 uitvoeringsbesluiten nemen.

In 2006 heeft het Europees Parlement aanzienlijk meer invloed gekregen over het Comitologiesysteem. Aan de regelgevingprocedure is nu een procedure toegevoegd, de zogeheten regelgevingprocedure met toetsing. Het Europees Parlement heeft nu de mogelijkheid tot veto gekregen voor de regels die via deze procedure vastgelegd worden, maar dit kan alleen als de basis van de wetgeving onder de reeds genoemde medebeslissingsprocedure valt. Als gevolg van de wijziging van het Comitologiesysteem zullen de komende jaren richtlijnen eventueel aangepast worden om de procedure te veranderen. Als regelgeving onder de Comitologie valt, dan staat dit altijd aangegeven in de huidige wetteksten.

Jaarlijks publiceert de Europese Commissie in december een lijst van alle Comitologie commissies. Niet alle commissies zijn persé actief, maar deze lijst geeft een goed overzicht van alle beleidsonderwerpen die in de Comitologie behandeld worden. De Europese Commissie heeft ook een online Comitologieregister, waar men informatie kan opvragen over de agenda's van de commissies, ontwerpen van uitvoeringsmaatregelen en de verslagen van vergaderingen. Dit register is te vinden op de Europa website, onder de link: ec.europa.eu/transparency/regcomitology.

Medebeslissingsprocedure

